

วรรณกรรมปริทัศน์

ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

มีนาคม ๒๕๕๖

คำนำ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานหลักในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตระหนักถึงปัญหาจากการพัฒนาในช่วงที่ผ่านมา จึงได้อัญเชิญ **“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”** ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงได้พระราชทานเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย ซึ่งเน้นการพัฒนาที่ยึดมั่นในทางสายกลาง ความพอเพียง ความมีเหตุมีผล ในการดำเนินชีวิต และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัว ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างความรู้ คู่กับคุณธรรม มาใช้เป็นปรัชญานำทางในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙

เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจร่วมกันในหลักปรัชญาฯ สำนักงานฯ จึงได้ร่วมกับ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จัดทำ **“โครงการพัฒนารอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”** เพื่อใช้เป็นตัวอย่างในการสร้างความเข้าใจ ที่ถูกต้องอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับปรัชญาฯ ตลอดจนเพื่อเผยแพร่หลักปรัชญาฯ และกรอบแนวคิดทางทฤษฎีดังกล่าวไปยังหน่วยงานต่าง ๆ และผู้ที่สนใจทั้งภายใน และภายนอกประเทศต่อไป

ภายใต้โครงการดังกล่าว คณะทำงานของโครงการ ได้จัดทำวรรณกรรมปริทัศน์และฐานข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยแบ่งการดำเนินการออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนแรก สรุปเนื้อหาที่สำคัญ ของผลงานวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและนำเสนอโดย นักคิด นักวิชาการ และนักปฏิบัติ ซึ่งผลงานในส่วนนี้ได้ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ และส่วนที่สอง คณะทำงานฯ ได้จัดส่งแบบสำรวจข้อมูลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ

พอเพียงไปยังสถานศึกษา และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อรวบรวมผลงานวิจัยที่สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ดำเนินการหรือรับผิดชอบอยู่ ซึ่งผลงานในส่วนที่สองนี้ปรากฏในซีดีรอมที่แนบมาท้ายหนังสือเล่มนี้

วรรณกรรมปริทัศน์ที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ เป็นการสรุปผลงานวรรณกรรมปริทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาฯ ในช่วงระหว่างปี ๒๕๓๐ - ๒๕๔๕ โดยแบ่งประเภทวรรณกรรมออกเป็น ๖ หมวดใหญ่ๆ ดังนี้ (๑) กรอบแนวคิดทฤษฎีของเศรษฐกิจพอเพียง (๒) การบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมในระดับต่างๆ (๓) การบริหารเศรษฐกิจรายสาขา (๔) การเมือง การบริหาร และการปกครอง (๕) การบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และ (๖) วิถีชีวิตและชุมชน นอกจากนี้ยังได้แบ่งเนื้อหาวรรณกรรม ออกเป็น ๓ ส่วน คือ บทสรุป คำอธิบาย ข้อสังเกตและความเห็นของผู้สรุป เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจเนื้อหาของผลงาน และเห็นถึงความเชื่อมโยงของผลงานนั้นๆ กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลงานการรวบรวมวรรณกรรมปริทัศน์ ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องร่วมกันในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อผลแห่งการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัยตลอดจนวงการศึกษายิ่ง ขึ้นต่อไป

กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎี
เศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖

คำนำ

๑. กรอบแนวคิดทางทฤษฎีของเศรษฐกิจพอเพียง	๑
๒. การบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมในระดับต่างๆ	
๒.๑ เศรษฐกิจพอเพียงระหว่างประเทศ	๔๙
๒.๒ เศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ	๕๕
๒.๓ เศรษฐกิจพอเพียงระดับองค์กร	๗๕
๒.๔ เศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชนเมือง/ชุมชนชนบท	๘๕
๓. การบริหารเศรษฐกิจรายสาขา	
๓.๑ สาขาเกษตรกรรม	๑๐๗
๓.๒ สาขาอุตสาหกรรม	๑๓๑
๔. ด้านการบริหารจัดการ	๑๓๕
๕. ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๑๓๗
๖. ด้านวิถีชีวิต	
๖.๑ ด้านจริยธรรมการดำเนินชีวิต	๑๔๗
๖.๒ ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี	๑๕๑
๖.๓ ด้านภูมิปัญญา	๑๕๕
บรรณานุกรม	๑๕๖
รายชื่อคณะทำงาน	๑๖๓

กรอบแนวคิดทางทฤษฎี ของเศรษฐกิจพอเพียง

๑. ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์

ข้อคิดเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจการเงิน ของประเทศ

๒๕๓๐

๑.๑ บทสรุป

► ผู้เขียนได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจการเงินของประเทศ โดยหยิบยกตัวอย่างจากประสบการณ์ของผู้เขียนในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจมหภาคช่วงปี ๒๕๒๒-๒๕๒๙ สรุปว่าการดำเนินนโยบายการเงินอย่างเหมาะสมมีหลักการสำคัญ ๓ ประการ คือ (๑) ความพอดี (๒) ความคล่องตัว และ (๓) ความระมัดระวัง โดยมุ่งรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สนับสนุนการขยายตัวของประเทศ และส่งเสริมการกระจายรายได้ ขณะเดียวกันต้องป้องกันปัญหาก่อนที่จะเกิดความรุนแรง โดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมา และต้องประสานเป้าหมายทางเศรษฐกิจด้านต่างๆ ด้วย

๑.๒ คำอธิบาย

► ความพอดี คือ ไม่มากไม่น้อยจนเกินไป เช่น การกำหนดเป้าหมายปริมาณเงินและสินเชื่อ ต้องไม่มากจนเกินไปจนเป็นผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ แต่ก็ไม่น้อยจนเกินไปจนทำให้เศรษฐกิจซบเซา การกำหนดระดับอัตราดอกเบี้ยต้องไม่สูงจนเกินไป จนสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้กู้เงิน และไม่ต่ำจนเกินไปจนทำให้ผู้ฝากเงินไม่ได้ผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า

▶ ความคล่องตัว คือ นโยบายการเงินต้องสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างคล่องตัว ในช่วงเศรษฐกิจมีปัญหา การใช้จ่ายเกินตัว นโยบายการเงินควรมีลักษณะเข้มงวด ขณะที่เศรษฐกิจซบเซา แนวนโยบายการเงินก็ต้องเปลี่ยนไปในลักษณะผ่อนคลาย

▶ ความระมัดระวัง การเปลี่ยนแนวนโยบายการเงินต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยประเมินสถานการณ์อย่างรอบคอบ การเร่งรีบดำเนินนโยบายจนเร็วเกินไปอาจจะก่อให้เกิดผลเสียได้ นอกจากนี้การดำเนินนโยบายอย่างระมัดระวัง เป็นเรื่องจำเป็นสำหรับนโยบายการคลังและนโยบายในด้านนี้ต่างประเทศด้วย

▶ การป้องกันปัญหาก่อนที่จะรุนแรงขึ้น การดำเนินมาตรการทางเศรษฐกิจการเงินต้องพิจารณาถึงปัญหาในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต กรณีที่ปัญหามีแนวโน้มที่จะรุนแรงขึ้นจนกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ทางการต้องดำเนินมาตรการอย่างเหมาะสมทันการณ์ในลักษณะป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาลูกลามก่อนจุดวิกฤตมาถึง แม้การดำเนินนโยบายดังกล่าวในขณะนั้น อาจจะดูเสมือนว่ายังไม่มี ความจำเป็น แต่หากจะรอให้จุดวิกฤตมาถึงเสียก่อน ความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจจะร้ายแรงมาก และมาตรการแก้ไขที่ทำในภายหลังกลับยิ่งจะต้องรุนแรงขึ้นไปกว่ามาตรการที่ดำเนินการแก้ไขและป้องกันตั้งแต่ช่วงแรกที่ปัญหาเกิดขึ้น

▶ ผลกระทบของนโยบาย การพิจารณาผลกระทบของนโยบายต้องพิจารณาจากทั้งระดับส่วนรวมและระดับย่อยควบคู่กันไป ในกรณีที่เป้าหมายส่วนรวมเป็นเป้าหมายหลัก อาจต้องดำเนินนโยบาย

อย่างเข้มงวดโดยยอมรับว่าจะเกิดปัญหาเฉพาะจุดตามมา และต้องเข้าไปดูแลให้ปัญหาระดับย่อยไม่รุนแรง จนเกินไปด้วยมาตรการเสริมอื่นๆ

► การประสานเป้าหมายทางเศรษฐกิจ นอกจากเรื่องความพอดี ความคล่องตัว ความระมัดระวังแล้ว การดำเนินนโยบายการเงินต้องคำนึงถึงเป้าหมายทางเศรษฐกิจที่สำคัญต่างๆ ให้ครบถ้วน โดยเฉพาะทางด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเจริญเติบโตของประเทศ บางโอกาสอาจไม่สามารถสนองเป้าหมายทั้งสองได้ อาจต้องลดเป้าหมายด้านหนึ่งลงบ้าง เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายอีกด้านหนึ่งที่มีความสำคัญกว่าในขณะนั้น

๑.๓ ข้อสังเกตและความเห็นของผู้สรุป

► ข้อคิดเห็นของผู้เขียนสะท้อนถึงการนำความพอดี ความคล่องตัว ความระมัดระวัง การป้องกันปัญหามาใช้ก่อนที่จะรุนแรงขึ้น การประสานเป้าหมายทางเศรษฐกิจมาใช้ในการบริหารนโยบายเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาค ซึ่งเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะเรื่องทางสายกลาง และเป็นตัวอย่างที่ว่า ปรัชญาการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาใช้กับการบริหารประเทศในระดับมหภาคได้ เช่นเดียวกับในระดับบุคคล

๒. ขั้วอนันต์ สมุทวณิช

ทฤษฎีใหม่ : มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด

๒๕๔๑

๒.๑ บทสรุป

▶ ในจุดแรกท่านมองถึงตัวทฤษฎีที่ใช้อยู่ทั่วไปในสังคมที่เราไปนำมาจากตะวันตกว่า มีลักษณะของความเป็นหลักการที่แยกมนุษย์ออกมาต่างหาก ไม่สนใจเรื่องคุณงามความดี หรือ จริยธรรม (Hard science)

▶ ส่วนทฤษฎีใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นวิธีคิดแบบตะวันออก ที่มองว่าทฤษฎีกับสิ่งรอบข้างมีความอิงอาศัยกัน (Harmony) โดยได้สรุปทฤษฎีใหม่ เป็นหลักและวิธีการใหม่ซึ่งมีความยิ่งใหญ่ทางความคิด ๙ ประการ ดังนี้

☞ เป็นแนวความคิด ที่ก้าวพ้นเขตแดนความคิดแบบตะวันตก ซึ่งมีอิทธิพลต่อทฤษฎีและวิธีการปฏิบัติทางการพัฒนาที่เป็นมาซึ่งมักจะเป็นแบบนิยมเอกภาพ ความเป็นหนึ่งเดียว แบบฉบับเดียว หรือเป็นแบบทวินิยม ที่ไม่เป็นแบบนี้ก็จะเป็นแบบนั้น มีทางเลือกเพียงสองด้าน ในขณะที่วิธีคิดตามทฤษฎีใหม่ เป็นแบบพหุนิยมมีความหลากหลายผสมผสานกันไป เช่น แทนที่จะเป็นการพัฒนาไปสู่การส่งออกอย่างเดียวกลับมองในมิติอื่นๆ ด้วย เช่น มองถึงความพอเพียง พออยู่พอกิน เป็นเป้าหมายของการพัฒนา และเป็นเป้าหมายหลักไม่ยึดติดอยู่

เพียงตำรา สามารถนำไปประยุกต์ได้ตามความ
เหมาะสมของแต่ละสถานที่

- ✧ เป็นแนวคิดที่ก้าวพ้นแนวความคิดแบบวิภาษวิธี (Dialectical) ที่มีลักษณะการปะทะกันของสิ่งสองสิ่ง เมื่อปะทะกันแล้ว ย่อมทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนไป เป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง สุดท้ายนำมาซึ่งการพึ่งพา ของฝ่ายที่พ่ายแพ้ นำมาซึ่งความขัดแย้งและทำลาย แต่ทฤษฎีใหม่มองเห็นถึงการดำรงอยู่ของสิ่งที่ แตกต่างกัน อย่างพึ่งพาอาศัยกันภายใต้จริยธรรม ของความสามัคคีมีเมตตา เป็นการอยู่ร่วมกันของ ความแตกต่างอย่างสันติ
- ✧ เป็นแนวคิดที่ปฏิบัติได้ ทำให้เห็นจริงได้มิใช่เป็น เพียงทฤษฎีลอยๆ โดยมีการจัดลำดับขั้นตอนใน การปฏิบัติขั้นต้น เป็นการจัดสัดส่วนทางการผลิตที่ เหมาะสม ขั้นที่สองเป็นการจัดการแบบรวมพลัง ร่วมมือกันทุกระบบในภายในชุมชนเอง ขั้นที่สาม ระดมทรัพยากรภายนอกชุมชน แต่ละฝ่ายได้รับ ผลประโยชน์ร่วมกัน พึ่งพากันอย่างสมดุล หรือ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ขั้นที่หนึ่ง พึ่งตนเองได้ ขั้นที่ สอง ชุมชนเป็นอิสระ ขั้นที่สาม พึ่งพากับโลก ภายนอก
- ✧ เป็นทฤษฎีที่มีความง่ายไม่ซับซ้อน สามารถนำไป ทำให้เห็นผลจริงได้
- ✧ เป็นทฤษฎีที่เกิดจากประสบการณ์ของไทยบน พื้นฐานของวัฒนธรรมไทย

- ✧ เป็นแนวคิดที่สอดคล้อง กับสถานการณ์ของสังคมไทยที่กำลังประสบปัญหาอยู่
- ✧ เป็นแนวคิดที่แฝงไว้ซึ่งปรัชญาในการดำรงชีวิต และดำรงชาติด้วย เป็นทฤษฎีแบบองค์รวม เพราะมีหลายมิติ เศรษฐกิจวัฒนธรรม และปรัชญาการดำรงชีวิต
- ✧ เป็นแนวคิดที่มีพลังในการกระตุ้นให้ผู้ยากไร้มีพลัง เข้าใจความเป็นจริง ผู้ปฏิบัติมีความสุขได้ ตามอัตภาพ เข้าใจหลักความสันโดษ
- ✧ เป็นแนวคิดที่ปลดการเมือง ผลประโยชน์ และอุดมการณ์ มีลักษณะเป็นสากล
- ▶ ความยิ่งใหญ่ทฤษฎีใหม่ สรุปได้ดังนี้

✧ หลากหลาย	Multiple, Diverse
✧ ร่วมน้ำ	Co-existing
✧ คิด-ทำ	Think-Doing
✧ เรียบง่าย	Simple
✧ ผสานทุกส่วน	Integrating
✧ ควรแก่สถานการณ์	Timely
✧ องค์รวมรอบด้าน	Holistic
✧ บันดาลใจ	Inspiring
✧ ไม่ใฝ่อุดมการณ์-เป็นสากล	Universal

๓. อัมพล เสนาณรงค์

ทิศทางการพัฒนาชนบท ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
การประชุมวิชาการของการสถาบันวิจัยพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

๒๕๔๒

๑.๑ บทสรุป

▶ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การพยายามพึ่งตนเอง
ช่วยตัวเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ให้พอมีพอกิน โดยเฉพาะอาหาร
และที่อยู่อาศัย ส่วนที่ไม่สามารถผลิตเองได้ ก็แลกเปลี่ยนหรือซื้อ จาก
ภายนอกบ้าง แต่ควรซื้อและใช้ของจากที่ผลิตได้ในท้องถิ่นหรือ ใน
ประเทศมากที่สุด พยายามก่อนนี้ให้น้อยที่สุดและควรมีชีวิต ความเป็นอยู่
ที่เรียบง่าย พอใจในสิ่งที่ได้รับมาโดยชอบธรรม ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย เพื่อ
ให้รายจ่ายไม่เกินรายรับ

๓.๒ คำอธิบาย

เศรษฐกิจแบบพอเพียง คือ การยึดเส้นทางสายกลาง
(มัชฌิมาปฏิปทา) ในการดำรงชีวิต โดยใช้หลักการพึ่งตนเอง ๕ ประการ
คือ

▶ พึ่งตนเองทางจิตใจ คนที่สมบูรณ์พร้อม ต้องมีจิตใจ
ที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกว่าตนนั้น สามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นจึงควร ที่จะ
สร้างพลังผลักดัน ให้มีภาวะจิตใจอีกเข็ม ต่อสู้ชีวิตด้วยความสุจริต แม้อาจ
จะไม่ประสบผลสำเร็จบ้างก็ตาม มิควรท้อแท้ ให้พยายามต่อไป พึงยึด

พระราชดำรัส “การพัฒนาคน” ของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ว่า “บุคคลต้องมีรากฐานทางจิตใจที่ดี คือ ความหนักแน่น มั่นคงในสุจริตธรรม และความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้จนสำเร็จ ทั้งต้องมีกุศโลบายที่แน่นนอน และบังเกิดประโยชน์อันยั่งยืน แก่ตนเอง และแผ่นดิน..”

▶ **พึ่งตนเองทางสังคม** ควรเสริมสร้างให้แต่ละชุมชน ในท้องถิ่น ได้ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอด เผยแพร่ให้ได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน ดังพระบรมราโชวาทที่ว่า “เพื่อให้ งานรุดหน้าไปพร้อมเพรียงกันไม่ลดหลั่น จึงขอให้ทุกคนพยายามที่จะ ทำงานในหน้าที่อย่างเต็มที่ และให้มีการประสาน สัมพันธ์กันให้ดี เพื่อให้ งานทั้งหมดเป็นงานที่เกื้อหนุนสนับสนุนกัน”

▶ **พึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติ** คือการส่งเสริม ให้มีการนำเอาศักยภาพของผู้คนในท้องถิ่น ให้สามารถเสาะแสวงหา ทรัพยากรธรรมชาติหรือวัสดุในท้องถิ่น ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่ง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศได้อย่างดียิ่ง สิ่งดีก็คือการประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ซึ่งมีมากมายในประเทศ

▶ **พึ่งตนเองทางเทคโนโลยี** ควรส่งเสริมให้มีการศึกษา ทดลอง ทดสอบ เพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับ สภาพ ภูมิประเทศ และสังคมไทย สำคัญที่สุดคือ สามารถนำเทคโนโลยีไปใช้ ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับพระราชดำรัสว่า “จุดประสงค์ของ ศูนย์ศึกษาฯ คือ เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้าวิจัยในท้องที่ เพราะว่า แต่ละ ท้องที่ สภาพฝนฟ้าอากาศ และประชาชนในท้องที่ต่างกัน ก็มีลักษณะที่ แตกต่างกันมากเหมือนกัน...”

▶ พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ หมายถึง สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น กล่าวคือ แม้ไม่มีเงิน ก็ยังมีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถิ่นของตนเองเพื่อการยังชีพ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาคต่อไปได้

๔. อภิขัย พันธเสน

เศรษฐกิจเพียงของในหลวงกับการวิเคราะห์ตาม
ความหมายของนักเศรษฐศาสตร์

เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI

๒๕๔๒

ผู้สังเคราะห์เห็นว่า การทำความเข้าใจพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น จำเป็นจะต้องเข้าใจบริบททางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ขณะที่พระราชกระแสรับสั่ง ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า เนื้อหาของพระราชดำรัส เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนี้ มุ่งสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานก่อนการพัฒนาในขั้นที่สูงขึ้นไป ตลอดจนเน้นการใช้ความพอเพียงเป็นเครื่องควบคุมความโลภของคน อันเป็นผลจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ มีประเด็นหลักที่สำคัญ ๒ ประการของบทความที่สามารถหยิบยกออกมาพิจารณา โดยละเอียดได้แก่

- ▶ การสังเคราะห์เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในนันททัศนะของนักเศรษฐศาสตร์
- ▶ การวิเคราะห์เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของผู้สังเคราะห์

๔.๑ เศรษฐกิจพอเพียงในนันททัศนะของนักเศรษฐศาสตร์

๔.๑.๑ บทสรุป

▶ ผู้สังเคราะห์ได้สรุปแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ต่างๆ เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้แยกแนวคิดออกเป็น ๓ กลุ่มได้แก่ (๑) กลุ่มที่เห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่อยู่เหนือแนวคิด

ทางเศรษฐศาสตร์ (๒) กลุ่มที่มีความเห็นตรงกลาง และ(๓)กลุ่มที่เห็นว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก

๔.๑.๒ คำอธิบาย

(๑) กลุ่มที่เห็นว่าเป็นแนวคิดที่อยู่เหนือแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์

▶ ผู้ที่อยู่ในกลุ่มนี้ พิจารณาจากข้อสมมติทางเศรษฐศาสตร์ ที่ว่าความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด จึงสรุปแนวคิดพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความไม่พอดี การอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในส่วนของความพอประมาณ จึงไม่สามารถใช้อธิบายในกรอบความหมายของดุลยภาพในวิชาเศรษฐศาสตร์ได้

(๒) กลุ่มที่มีความเห็นตรงกลาง แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มย่อย ดังนี้

▶ กลุ่มที่อธิบายว่า เศรษฐกิจพอเพียงมีองค์ประกอบที่สำคัญสามส่วน คือ ความพอดี ความเสี่ยง และการพึ่งตนเอง จะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งเสียไม่ได้ โดยความพอดีในที่นี้ มีความหมายใกล้เคียงกันกับความหมายเรื่องดุลยภาพ (Equilibrium) ในทางเศรษฐศาสตร์ แต่เน้นดุลยภาพที่เป็นพลวัต (Dynamic) คือ มีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และความเหมาะสมของแต่ละบุคคล ในส่วนที่เกี่ยวกับความเสี่ยง คือ การสร้างภูมิคุ้มกันให้ปลอดภัยจากความแปรผันมากที่สุด และมีลักษณะที่ยั่งยืน (Sustainability) การพึ่งตนเอง คือ การพยายามเพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนต่างๆ ในส่วนที่แต่ละคนสามารถควบคุมได้ด้วยตัวเองให้มากที่สุดโดยใช้สติ ความรู้ และความเพียร ดังนั้นจึงสรุปว่าสิ่งที่กำกับความพอดี คือ ความเสี่ยง และสิ่งที่กำกับความเสี่ยง คือ การพึ่งตนเอง

▶ กลุ่มที่อธิบายความพอเพียงว่า มีความหมายใกล้เคียงกับความยั่งยืน (Sustainability) ซึ่งเน้นให้แต่ละคนลดความเสี่ยงเพื่อลดต้นทุนในการแลกเปลี่ยนทางสังคม จาก Externality ในการตัดสินใจของแต่ละคนที่มีต่อผู้อื่น

▶ กลุ่มที่มองระบบเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องเสริมประสิทธิภาพโดยรวมในจุดที่ระบบตลาดไม่สามารถเข้าถึงหรือก่อให้เกิด Transaction cost ที่สูงจนเกินไป

(๓) กลุ่มที่เห็นว่าเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก

▶ กลุ่มที่มองความพอเพียง เป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างพอเพียง ภายใต้ข้อจำกัดของรายได้ (Budget constraint) ประกอบกับการใช้แนวทางในการบริหาร ความเสี่ยง (Risk management) ที่มีการกระจายความเสี่ยงอย่างสมดุล โดยจะคำนึงถึงการแลกเปลี่ยนกับประสิทธิภาพ กล่าวคือ หากไม่พึงพาภายนอกมากก็สามารถลดความเสี่ยงได้มาก แต่จะเสียโอกาสที่จะได้รับผลประโยชน์ในแง่ของประสิทธิภาพที่จะได้รับเพิ่มขึ้นจากการเน้นความชำนาญเฉพาะอย่าง

▶ กลุ่มที่กล่าวถึงระบบเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นการสร้างให้เกิดความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (Basic necessity) ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเพิ่มข้อจำกัด (Constraint) อีกข้อหนึ่งในกระบวนการ Optimisation

๔.๑.๓ ข้อสังเกตและความเห็นของผู้สรุป

(๑) กลุ่มที่เห็นว่า เป็นแนวคิดที่อยู่เหนือแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์

▶ ผู้ที่มีความคิดในกลุ่มนี้ มิได้แยกให้เห็นการวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงจาก Positive aspect และ Normative aspect อย่างเด่นชัด จริงอยู่ที่แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นแนวคิดที่มาจากข้อสมมติฐานที่ว่า ความต้องการของมนุษย์ไม่จำกัด (Non-satiated preference) แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเศรษฐศาสตร์ใน Positive aspect จะไม่สามารถเข้ามามีบทบาทในการอธิบายความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้

▶ อีกนัยหนึ่ง หากเรานิยามความหมายของ “เศรษฐศาสตร์” ในความหมายที่กว้างที่สุดที่ครอบคลุมถึง Optimisation process ใดๆแล้ว ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็ไม่น่าจะเป็นแนวคิดที่อยู่เหนือแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์

(๒) กลุ่มที่มีความเห็นตรงกลาง

▶ ความหมายของ “ความพอเพียง” อาจไม่ตรงกับ ความหมายของ “ดุลยภาพ” ทางเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากความพอเพียงนั้นน่าที่จะเป็นความพอเพียงเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์หนึ่งๆ ที่เป็นมาตรฐานทางสังคม จึงเป็นแนวคิดในเรื่อง Normative ในขณะที่ดุลยภาพเป็นการวิเคราะห์ในเชิง Positive แต่เพียงอย่างเดียว

▶ แนวคิดในเรื่องความเสี่ยงเป็นสิ่งที่สมควรได้รับการวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบ โดยธรรมชาติแล้วความเสี่ยงสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท และไม่ได้หมายความว่าความ

เสี่ยงทุกประเภทจะถูก minimised โดยการพึ่งตนเอง ผู้วิเคราะห์จึงควร แยกแยะให้ชัดเจนว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามความเข้าใจของผู้วิเคราะห์นั้นสามารถ minimise ความเสี่ยงประเภทใด และไม่สามารถ minimise ความเสี่ยงประเภทใด

(๓) กลุ่มที่เห็นว่า เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับเศรษฐศาสตร์ กระแสหลัก

▶ ความพอเพียงไม่น่าที่จะหมายถึง ความไม่มากจนเกินไป แต่เพียงเท่านั้น หากยังครอบคลุมถึงความไม่น้อยจนเกินไปด้วยการมองความพอเพียงว่าเป็นพฤติกรรมใดๆ ในกรอบของความจำกัดทางรายได้ (กล่าวคือ ถ้าไม่เกินศักยภาพในการหารายได้ของตนก็ถือว่าพอ) จึงอาจไม่สามารถอธิบายพฤติกรรมของผู้ที่มีรายได้มาก หรือน้อยกว่าเกณฑ์เฉลี่ยอย่างมาก

▶ ประเด็นเรื่อง Trade-off ระหว่าง Efficiency และ Risk ของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องสำคัญที่สมควรได้รับการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน โดยหากวิเคราะห์แต่เพียงผิวเผินแล้วอาจดูเหมือนว่า Trade economy นำมาซึ่ง Efficiency ในขณะที่ Sufficiency economy เป็นเครื่อง Minimise risk ฉะนั้นหากเป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ที่การเพิ่ม Efficiency ไปพร้อมๆ กับ Minimise risk ก็ควรที่จะมี Optimal combination ของเศรษฐกิจ ที่เป็นทั้ง Trade economy และ Sufficiency economy บทบาทของ Sufficiency economy ในที่นี้จึงสามารถใช้เป็น เครื่องมือในการบริหารความเสี่ยงประเภทหนึ่งได้

▶ อย่างไรก็ตาม Sufficiency economy ในตัว อาจเป็นระบบเศรษฐกิจ ที่มุ่งเน้นในเรื่อง Efficiency ได้เช่นกัน กล่าวคือ ในประการแรก เป็น Efficiency ในระยะยาว โดยมี Expected pay-off

สูงกว่าเมื่อพิจารณาในระยะยาว และในประการที่สอง อาจนำมาซึ่ง Overall efficiency เมื่อพิจารณา Efficiency โดยรอบด้าน (เมื่อรวม Non-marketable goods เช่น Social harmony) และหากเป็นเช่นนี้ ก็อาจกล่าวได้ว่า ไม่เกิด Trade-off ใดๆ เกิดขึ้นจาก Sufficiency economy

๔.๒ คำอธิบาย

๔.๒.๑ บทสรุป

▶ ผู้สังเคราะห์ ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงว่า โดยเนื้อแท้ก็คือ พุทธเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยได้กล่าวถึงทางสายกลางว่า เป็นเส้นทางที่จะนำไปสู่การสร้างสม สติปัญญา ซึ่งเป็นปัจจัยในการผลิตที่สำคัญที่สุด โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การเข้าสู่นิพพานในท้ายสุด นอกจากนี้ ยังได้แสดงให้เห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์บางประการ อันได้แก่แนวคิดในเรื่อง Utility และ Rationality

๔.๒.๒ คำอธิบาย

(๑) ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจพอเพียง และ พุทธเศรษฐศาสตร์

▶ ผู้สังเคราะห์ได้กล่าวสรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเนื้อแท้ก็คือ “พุทธเศรษฐศาสตร์” จากการใช้แนวคิดในเรื่องความพอประมาณของเศรษฐกิจพอเพียง เชื่อมโยงกับคำสอนของพระพุทธเจ้าเรื่อง “ทางสายกลาง”

▶ ผู้เขียนเน้นการใช้ปัญญา เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการผลิตในพุทธเศรษฐศาสตร์ ซึ่งต่างจากเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก

ที่เน้นทุนเป็นปัจจัยผลิตหลัก โดย ผลผลิตที่สำคัญของปัญญาก็คือ “ความสุข หรือลดความทุกข์ให้น้อยลง” และมีเป้าหมายสุดท้ายก็คือ การบรรลุภาวะ “นิพพาน”

▶ ดังนั้น หลักของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเน้นความพอประมาณหรือทางสายกลาง จึงหมายถึงการบริโภคพอประมาณเพื่อไม่ให้เกิดความทุกข์ทรมาน ขณะเดียวกันก็ต้องไม่โลภมากเกินไปจนเกิดกิเลส

(๒) ความแตกต่างระหว่าง เศรษฐศาสตร์กระแสหลัก และพุทธเศรษฐศาสตร์

▶ ผู้สังเคราะห์ได้เปรียบเทียบแนวคิดของ เศรษฐศาสตร์กระแสหลักและพุทธเศรษฐศาสตร์ โดยได้กล่าวว่า แนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว “แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ในความหมายของการสร้างความพอใจสูงสุด (Utility maximisation) ตามกรอบแนวคิดของเศรษฐศาสตร์ตะวันตก ทั้งนี้ เพราะถ้าพิจารณาจากมุมมองของพุทธเศรษฐศาสตร์ วัตถุประสงค์ หรือ Utility ในความหมายที่เข้าใจได้ง่ายแบบพุทธ ก็คือ “กิเลส” การเน้นอรรถประโยชน์สูงสุดก็คือ การเน้นการมีกิเลสหรือการสนองกิเลสให้มากที่สุด ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาเศรษฐกิจโลกที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

▶ ผู้สังเคราะห์ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของ เศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่องความมีเหตุผลว่า ไม่สามารถนำแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ในเรื่องความมีเหตุผลมาเทียบเคียงได้ โดยกล่าวว่า “ข้อสมมติฐานที่ว่า มนุษย์มีเหตุผลเป็นข้อสมมติฐานที่ไม่ถูกต้อง เพราะในความเป็นจริง มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความไม่รู้ หรือ “อวิชชา” ต่อเมื่อมนุษย์สามารถพัฒนาปัญญาเพิ่มขึ้นตามลำดับ อวิชชาหรือความไม่รู้จะค่อยๆ ลดลง และเมื่อนั้นมนุษย์ก็จะมีเหตุผลมากขึ้นการตั้งข้อสมมติฐานว่ามนุษย์มีเหตุผล

ซึ่งมีความหมายอย่างแค่ว่า มนุษย์ยอมทำทุกอย่างเพื่อมุ่งประโยชน์
ของตัวเอง ถึงแม้จะเป็นความจริงโดยส่วนใหญ่แต่ก็ไม่ช่วยแก้ปัญหา
เศรษฐกิจและสังคมของโลกได้”

๔.๒.๓ ความเห็นของผู้สรุป

► การอธิบายความคล้ายคลึงของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่ดี
ควรได้มีการเปรียบเทียบทั้ง Positive aspect และ Normative aspect
อย่างไรก็ตาม การกล่าวสรุปของผู้สังเคราะห์ข้างต้นเป็นการเปรียบเทียบ
ความคล้ายคลึงของ พุทธเศรษฐศาสตร์ และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน
Normative aspect ของแนวคิดทั้งสองเรื่อง ไม่ได้กล่าวถึง Positive
aspect แต่อย่างใด หากจะใช้ Normative aspect เป็นฐาน การจะ
เปรียบเทียบพุทธเศรษฐศาสตร์ กับ Neo-classical economics ก็ควรจะ
อยู่บนฐานเดียวกัน แต่ในกรณีนี้ผู้สังเคราะห์กลับเปรียบเทียบในเชิง
Positive แทน

► แนวคิดเกี่ยวกับ Utility ในทางเศรษฐศาสตร์ เป็นเพียง
การใช้ดัชนีแทนค่าความพอใจของผู้บริโภคเท่านั้น การที่ผู้สังเคราะห์
อธิบายความหมายของ Utility ว่าเป็นกิเลสในทางพุทธศาสนา จึงอาจ
ไม่ใช่ความเข้าใจที่ถูกต้องนัก เนื่องจากความพอใจในสิ่งหนึ่งอาจเป็นได้ทั้ง
ความพอใจที่เป็น “ฉันทะ” หรือ “กิเลส” ก็ได้ ขึ้นอยู่กับทั้งประเภท และ
ปริมาณของสิ่งนั้นๆ การปฏิเสธความคิดเกี่ยวกับเรื่อง Optimisation โดย
กล่าวว่า “การเน้นอรรถประโยชน์ให้สูงสุดคือ การเน้นกิเลสให้มากที่สุด”
จึงเป็นการสรุปที่คลาดเคลื่อนจากแนวคิดที่แท้จริงในเรื่อง Utility บทบาท
ของพุทธศาสนาในที่นี้ น่าที่จะเป็นการเสริมความพอใจและ Utility ของ
แต่ละบุคคลด้วยมิติทางด้านคุณธรรม โดยเปลี่ยน Objective function
ของแต่ละคนให้อยู่ในรูป Utility function ที่ได้ผ่านการเสริมสร้างในมิติ

ทางด้านคุณธรรมแล้ว จึงให้แต่ละบุคคลดำเนินการไปตามหลัก Optimisation เช่นเดิม

▶ แนวคิดเกี่ยวกับความมีเหตุผลเป็นแนวคิดที่นักเศรษฐศาสตร์จำนวนมาก ทั้งกลุ่มที่เห็นว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับเศรษฐศาสตร์ และกลุ่มที่ไม่เห็นด้วย นำมาใช้ในการอธิบายประกอบการวิเคราะห์เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไรก็ตาม งานเขียนทุกชิ้นเป็นการตีความองค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นเรื่องเดียวกับ Rationality ในทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นประเด็นที่สมควรพิจารณาว่า ความมีเหตุผลดังกล่าวสามารถเทียบเคียงกับแนวคิดในเรื่อง Rationality ได้หรือไม่ อย่างไรก็ตาม ผู้สรุปได้สังเกตว่าเหตุผลที่ใช้ประกอบการอธิบายเรื่อง Rationality ในงานเขียนหลายชิ้นเป็นการวิเคราะห์ความหมายเรื่อง Rationality ให้กว้างเกินกว่าคำจำกัดความของ Rationality ที่ใช้กันอย่างทั่วไป กล่าวคือ Rationality ที่ครอบคลุมเพียงเรื่อง Completeness และ Transitivity ของความพอใจเท่านั้น การตีความของผู้เขียนภายใต้ข้อสมมติฐานทางเศรษฐศาสตร์ที่กล่าวว่ามนุษย์มีเหตุผล “มีความหมายอย่างแคบว่า มนุษย์ยอมทำทุกอย่างเพื่อมุ่งประโยชน์ของตัวเอง” จึงไม่ตรงกับความหมายเรื่อง Rationality อย่างแท้จริง^๑

^๑ ตัวอย่างเช่น หากนาย ก. เกิดความพอใจจากการเสียสละสิ่งของบางอย่างให้กับนาย ข. มากกว่าที่จะเก็บไว้ใช้เอง แล้วตัดสินใจเสียสละของสิ่งนั้นให้นาย ข. ในกรณีนี้ ถือว่าการกระทำของนาย ก. Rational แต่หากตัดสินใจเก็บของสิ่งนั้นไว้ใช้เอง แม้ว่า Utility ที่จะเกิดจากการเสียสละให้นาย ข. สูงกว่า Utility จากการที่นาย ก. จะเก็บไว้ใช้เอง กรณีนี้ถือว่าการกระทำดังกล่าวไม่ Rational

๕. จลองภพ สู้สังกร์กาญจน์

เศรษฐกิจพอเพียงกับวิกฤตเศรษฐกิจ

เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI

๒๕๔๒

๕.๑ บทสรุป

▶ ผู้เขียนเห็นว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่สอดคล้องกับแนวคิดของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก และได้อธิบายองค์ประกอบของความพอเพียงอันได้แก่ ความพอประมาณ โดยการวิเคราะห์ Utility function และความมีเหตุผลด้วยแนวคิดของ Rational behaviour

๕.๒ คำอธิบาย

(๑) ความพอประมาณ

▶ ความพอประมาณเป็นองค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถอธิบายได้จากแนวคิดของ Utility function กล่าวคือ โดยทั่วไปเศรษฐศาสตร์จะสมมติว่า คนเราจะมี Utility function ที่ดีความได้ว่า มีลักษณะของ “ความพอประมาณ” โดยความพึงพอใจในการบริโภคหน่วยสุดท้าย ซึ่งจะลดลงเมื่อมีการบริโภคเพิ่มขึ้นหรือที่เรียกว่า “Diminishing marginal utility”

▶ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้เขียนจึงได้อธิบายความหมายของ “ความไม่พอประมาณ” ด้วย Utility function ที่มีลักษณะ Increasing marginal utility ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจาก Utility function ที่อยู่ในรูปของ Inter-personal utility function กล่าวคือ เมื่อความ

พึงพอใจในการบริโภคไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับการบริโภคของตนเองเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับ การเปรียบเทียบกับระดับการบริโภคของผู้อื่นจากพฤติกรรมต่าง ๆ อาทิ การเอาอย่าง (Emulation) ความอิจฉาริษยา (Envy) ด้วยแล้ว สิ่งนี้ล้วนแล้วแต่จะทำให้ Utility function ขาดลักษณะของความพอประมาณได้ทั้งสิ้น

▶ Utility function ที่ตรงข้ามกับหลักความพอประมาณ จะทำให้เกิดปัญหากับทฤษฎีบนพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์หลายประการ อาทิ ปัญหาการไม่ใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (Non-Pareto optimality) ปัญหาระบบเศรษฐกิจไม่เคลื่อนไหวที่เข้าสู่จุดดุลยภาพ (Unstable equilibrium) ตลอดจนปัญหาระบบเศรษฐกิจมีจุดดุลยภาพหลายจุด (Multiple equilibria)

(๒) ความมีเหตุผล

▶ ความมีเหตุผลเป็นองค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดของ Rational behaviour ในทางเศรษฐศาสตร์ โดยหากบุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ และความรอบคอบ ประกอบการตัดสินใจแล้ว พฤติกรรมทางเศรษฐศาสตร์ของแต่ละคนจะนำไปสู่ผลรวมที่มีการใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

▶ พฤติกรรมที่ไม่มีเหตุผลหรือขาดความรู้ ความเข้าใจ และความรอบคอบจนทำให้พฤติกรรมดังกล่าวดูเสมือนไร้เหตุผล อาทิ พฤติกรรมทางความเสี่ยงของนักลงทุนหลายคนในประเทศไทยเมื่อก่อนเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ จึงเป็นพฤติกรรมของการตัดสินใจที่ขาดความรู้ และความรอบคอบ อันเป็นเหตุให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจตามมาในที่สุด

๕.๓ ข้อสังเกต และความเห็นของผู้สรุป (วิเคราะห์ตามองค์ประกอบของความพอเพียง)

(๑) ความพอประมาณ

▶ ผู้เขียนได้อธิบายความหมายของความพอเพียงจากแนวคิดของ Marginal utility เท่านั้น ซึ่งอาจมีลักษณะพอเพียงเนื่องจากมีค่าลดลงเมื่อระดับการบริโภคเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนไม่ได้กล่าวถึงลักษณะความพอใจของมนุษย์โดยทั่วไปตามแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่มีข้อสันนิษฐานว่าจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อย่างไม่จำกัด (Non-satiation) ซึ่งเป็นลักษณะของความไม่พอเพียง

▶ สาเหตุของความไม่พอเพียงอันเนื่องมาจาก Utility function ที่อยู่ในรูปของ Inter-personal utility function อาจนับได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของ Negative Externality อันเป็นอุปสรรคประการหนึ่ง ที่ทำให้การทำงานของระบบตลาดแบบเสรีไม่อาจเกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้

▶ อย่างไรก็ตาม ลักษณะของความไม่พอเพียงไม่จำเป็นต้องสะท้อนออกมาในรูปของ Utility function ที่ Marginal utility มีลักษณะเพิ่มขึ้นเสมอไป กล่าวคือ ความไม่พอประมาณ ทั้งจากพฤติกรรมการเอาอย่างและความริษยา (จาก Utility function ที่เป็น Inter-personal form) ข้างต้น หากเป็นความไม่พอประมาณในระดับที่ไม่สูงมากนัก อาจไม่เพียงพอในการเปลี่ยนลักษณะความพอใจให้เกิด Increasing marginal utility ได้ นอกจากนั้น ปัญหา Increasing marginal utility ก็ไม่จำเป็นต้องทำให้ utility function มี Increasing marginal utility เสมอไป กล่าวโดยสรุปแล้ว พฤติกรรมที่ผู้เขียนยกตัวอย่างว่า เป็นสาเหตุของความไม่พอเพียง ก็ไม่ใช่ทั้ง Necessary หรือ

Sufficient condition ของ Utility Function ที่มี Increasing marginal Utility ดังนั้นปัญหาจาก Utility Function ที่มี Increasing marginal Utility และปัญหาจากความไม่พอเพียง จึงไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกัน ดังที่ได้อธิบายไว้แล้วข้างต้น

(๒) ความมีเหตุผล

▶ การอธิบายความมีเหตุผลด้วยแนวคิด Rational behaviour เป็นเพียงการเสริมองค์ประกอบที่ใช้ในการตัดสินใจของบุคคลในเรื่องความรู้ ความเข้าใจ และความรอบคอบ ยังไม่ได้พิจารณาถึงมิติทางคุณธรรมในการตัดสินใจของแต่ละบุคคล

▶ Mas-Colell et al (๒๕๓๘) ได้ให้คำจำกัดความพื้นฐานของ Rational behaviour ในทางเศรษฐศาสตร์ไว้ว่า โดยทั่วไปแล้วจะถือว่า พฤติกรรมของบุคคลจะ Rational ก็ต่อเมื่อความพอใจมีคุณสมบัติในเรื่อง Completeness และ Transitivity กล่าวคือ บุคคลรู้ว่าตนพอใจสิ่งหนึ่งมากกว่า น้อยกว่า หรือ เท่ากับอีกสิ่งหนึ่ง (Completeness) และหากพอใจ A มากกว่า B และพอใจ B มากกว่า C ก็จะมีพอใจ A มากกว่า C ด้วย (Transitivity) เท่านั้น แนวคิดเรื่อง Rational behaviour ในทางเศรษฐศาสตร์จึงเป็นแนวคิดที่ค่อนข้างแคบ ไม่น่าจะครอบคลุมถึงองค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องความมีเหตุผล ซึ่งมีความหมายกว้างที่รวมถึง “ความมีเหตุมีผล” ด้วยได้

(๒) การมีภูมิคุ้มกันภายในจากผลกระทบภายนอก

▶ ตัวบทความยังขาดการวิเคราะห์องค์ประกอบอีกประการหนึ่งของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันได้แก่ การสร้างภูมิคุ้มกันภายในจากผลกระทบภายนอก

๖. สมัย จิตสุขน

พฤติกรรมที่ไม่พอเพียงกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI

๒๕๔๒

๖.๑ บทสรุป

► ผู้เขียนใช้คุณลักษณะ ๔ ประการ คือ (๑) ความพอประมาณ (๒) ความมีเหตุผล (๓) ความซื่อสัตย์ และ (๔) ความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวัง เป็นคุณสมบัติหลักของเศรษฐกิจพอเพียง แล้วจึงวิเคราะห์ความหมายทางเศรษฐศาสตร์ของเศรษฐกิจที่ไม่พอเพียง โดยพิจารณาในแง่ของคุณสมบัติทั้งสี่ดังกล่าว อย่างไรก็ตาม บทความนี้เปรียบเสมือน “Anecdotal examples” ของความไม่พอเพียง จึงไม่สามารถใช้เป็น “Definitive paradigm demonstration” ของความพอเพียงได้

๖.๒ คำอธิบายและข้อสังเกต

(๑) ความไม่พอประมาณ

คำอธิบาย

► ผู้เขียนอ้างถึงแนวคิด “Non-satiation” และ “Diminishing marginal utility” ของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักว่าเป็นการแสดงถึงความไม่พอประมาณ (“Non-satiation” ทำให้ต้องบริโภคสิ่งใดสิ่งหนึ่งในปริมาณที่มากขึ้น ส่วน “Diminishing marginal Utility” ทำให้ต้องแสวงหาสินค้าบริโภคที่มากขึ้น) และกล่าวต่อเนื่องถึงเศรษฐศาสตร์กระแสหลักยุคหลังในเรื่องของ Inter-personal utility ว่า

ครอบคลุมพฤติกรรม “Envious” อันจะสามารถนำไปสู่ “พฤติกรรมเลียนแบบการบริโภค” (Emulation of consumption) และพฤติกรรมอย่างหลังนี้เองที่ก่อให้เกิดความไม่พอประมาณ นอกจากนี้ ได้ยังหยิบยกเอา “พฤติกรรมจมนุ่ม” (Habit formation) ว่าสามารถนำไปสู่ความไม่พอประมาณได้เช่นกัน

ข้อสังเกต

▶ แม้ผู้เขียนได้สรุปเอาไว้ว่าลักษณะ “envious” (Utility ของ A เป็น Non-increasing function ของ Utility ของ B) คือลักษณะของความไม่พอประมาณ โดยดูจาก “พฤติกรรมเลียนแบบการบริโภค” (ทั้งนี้ผู้เขียนน่าจะหมายถึง “keeping up with the Jones” คือเลียนแบบจากผู้ที่มีมาตรฐานการบริโภคสูงกว่าเท่านั้น) แต่ยังไม่สามารถสรุปได้ว่าลักษณะ “Altruistic” จะนำไปสู่ความพอประมาณได้อย่างไร “Altruistic” จึงเป็นเสมือน Behavioural subset ของ “รู้จักพอประมาณ” หรืออีกนัยหนึ่งรู้จักพอประมาณ จึงเป็นเสมือน Behavioural subset ของ “Altruistic”

▶ ที่จริงแล้ว “พฤติกรรมจมนุ่ม” เป็นเพียง Habit formation ในส่วนของเศรษฐกิจขาลงเท่านั้น ขณะที่สภาพเศรษฐกิจที่ซบเซามานานทำให้ผู้บริโภคมี “พฤติกรรมแบบโง่หัวไม่ขึ้น” นั่นก็เป็น Habit formation เช่นกัน หรือความขาดแคลนในช่วงสงคราม หรือจากประสบการณ์ภัยธรรมชาติ ก็สามารถสร้างนิสัย “รู้จักประมาณในการบริโภค” หรือ “รู้จักเก็บออมไว้ใช้ในยามขาดสน” ได้เช่นกัน

▶ กล่าวโดยสรุป ทั้ง Emulation of consumption และ Habit formation จะเป็นลักษณะของความไม่พอประมาณได้ ก็ต่อเมื่อเป็นกระบวนการที่มี Asymmetry กล่าวคือจะเลียนแบบเฉพาะจาก

ผู้ที่มั่งมีกว่าตนและจะคุ้นเคยกับระดับการบริโภคจากครั้งที่ตนเองมั่งคั่งเท่านั้น โดยจะไม่เลียนแบบผู้มีฐานะเท่าเทียมกันหรือด้อยกว่าและจะไม่คุ้นเคยกับระดับความสามารถของการบริโภคในอดีตหากเป็นระดับที่ต่ำกว่าปัจจุบัน

(๒) ความไร้เหตุผลในเชิงเศรษฐศาสตร์

คำอธิบาย

▶ ผู้เขียนเชื่อว่าผู้ที่มี “พฤติกรรมจมไม่ลง” และ “พฤติกรรมเลียนแบบการบริโภค” ยังสามารถใช้เหตุผลในการวางแผนการบริโภคและการลงทุน ทั้งนี้ได้ย้่าว่า (๑) ความพึงพอใจอาจครอบคลุมถึงพฤติกรรมแบบ Altruism (๒) ความมีเหตุผลครอบคลุมถึงการเป็นคนรอบคอบและมองการณ์ไกล (๓) ความมีเหตุผลในการบริโภคย่อมต้องหมายถึงความสามารถในการหารายได้ ดังนั้นจึงหมายถึงความมีเหตุผลในการลงทุน ซึ่งรวมไปถึงการบริหารความเสี่ยง (การประเมิน Aggregate and Specific Risks และการวางแผนการลงทุนที่เหมาะสมภายใต้ Risk Structure) โดย อาศัยข้อมูลและการวิเคราะห์ที่ถูกต้องและรอบคอบ

▶ ผู้เขียนได้หยิบยกเอาพฤติกรรมแบบ “Herding” และ “Speculation” ตลอดจนพฤติกรรมแบบ “Risk-loving” (แม้ผู้เขียนจะไม่ได้ใช้คำนี้) ว่าไร้เหตุผล (ตาม Positive definition of “rational behaviour”)

▶ อนึ่ง ทั้งสองความหมายนี้ไม่ได้เป็นข้อขัดแย้งกัน หากแต่เป็นการเจาะจงลงไปที่คนละส่วนของทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์

ข้อสังเกต

▶ ในประเด็นนี้ผู้เขียนถือเอาความหมายของ “ความมีเหตุผล” ในลักษณะของ Positive statement concerning “rational pursuit of one's (autonomously determined) objectives” มากกว่าที่จะเป็น Normative statement concerning “reasonable pursuit of one's (socially acceptable and environmentally sustainable standard of) wellbeing”

▶ แต่ในความจริงแล้ว ภายใต้ความไม่สมบูรณ์ของเงื่อนไขสนับสนุน “Perfect market hypothesis” ทำให้ทั้งพฤติกรรมแบบ “Herding” และแบบ “Speculation” อาจเป็นพฤติกรรมที่มีเหตุผลในความหมายของ “Rational behaviour” ก็เป็นไปได้ นอกจากนี้ การตีความว่าพฤติกรรมแบบ “Risk-loving” เป็นสิ่งไร้เหตุผลก็ไม่ถูกต้องตามหลักการ เพราะการมี “Risk-loving utility profile” เป็นเรื่องของความพอใจ ไม่ใช่เรื่องของการดำเนินการอย่างมีเหตุผลภายใต้โครงสร้างของความพอใจ (คือเป็น “Rational pursuit”) และ “การลงทุนในลือตเตอรี” ก็เป็น “Rational behaviour” สำหรับ “Risk-loving utility” นั่นเอง

(๓) ความไม่ซื่อสัตย์สุจริต

คำอธิบาย

▶ ผู้เขียนได้อธิบายถึงวิกฤติเศรษฐกิจว่าเป็นความเสียหายจากความไม่ซื่อสัตย์สุจริต มักจะถูกมองว่าเป็นความสูญเสียภายในต่อผู้ถือหุ้นแต่ภายหลังจึงได้เห็นว่า การที่รัฐบาลต้องเข้ามาภาคเอกชน ทำให้ปัญหาความประคับประคองสถานการณ์ภาคเอกชน ทำให้ปัญหาความไม่ซื่อสัตย์ดังกล่าวกลายเป็นปัญหาของส่วนรวม และยังได้หยิบยก

กรณีที่รัฐบาลไทยเสมือนกับออก Implicit guarantee ให้แก่สถาบันการเงิน ทำให้ผู้บริหารสามารถฉ้อโกงถ่ายผลประโยชน์ เข้าสู่ตนเองด้วยวิธีการต่างๆ

ข้อสังเกต

▶ ตามกฎหมายในปัจจุบันให้ถือเอาธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) เป็นผู้เสียหายในกรณีทุจริตในสถาบันการเงิน ในขณะที่ก่อนหน้านี้ ธปท. ไม่มีสิทธิ์เป็นโจทก์ฟ้องได้ ทำได้แต่เพียงแจ้งผู้บริหารสถาบันการเงินให้ใช้วิจารณญาณดำเนินการเอง

▶ ผู้เขียนไม่ได้กล่าวถึงผลเสียในเชิงเศรษฐศาสตร์ อาทิ ในด้านการก่อให้เกิด Economic rent ที่ส่งผลต่อ Economic incentive for innovation จากกระบวนการอันมิชอบต่างๆ

▶ ความซื่อสัตย์สุจริตควรจะรวมถึงความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ มิเช่นนั้นความเกียจคร้านจะไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่ผิดต่อหน้าที่ หากตีความตามนิยามดังกล่าว

(๔) การขาดความรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวัง

คำอธิบาย

▶ ผู้เขียนได้หยิบยกนโยบายการเปิดเสรีทางการเงิน นโยบายอุ้มชูสถาบันการเงินและนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ ตลอดจนการที่รัฐไม่กระตือรือร้นเพียงพอในการพัฒนาเครื่องมือทางการเงิน ที่ช่วยในการบริหารความเสี่ยงว่าเป็นตัวอย่างของการขาดความรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวัง

ข้อสังเกต

▶ ตัวอย่างดังกล่าวมุ่งเน้นไปที่ภาครัฐ นอกจากนี้ การแสวงหาเครื่องมือทางการเงินที่ช่วยในการบริหารความเสี่ยง

ก็เป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน โดยอาศัยปัจจัยภายนอกมากกว่าที่จะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันจากภายใน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาโครงสร้างทางอุตสาหกรรม เช่น ญี่ปุ่นที่ได้อาศัยการออมภายในประเทศเป็นแหล่งเงินทุนในการพัฒนา

๗. สู่เมธ ตันติเวชกุล

เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

๒๕๔๒

๗.๑ บทสรุป

► ผู้บรรยายเห็นว่า การดำเนินชีวิตและการพัฒนาประเทศตลอดระยะเวลา ๔๐ ปีที่ผ่านมามุ่งเน้นไปที่ความเจริญทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ จนนำไปสู่การพัฒนาที่ขาดสติและขาดความยั่งยืน ละเลยพื้นฐานสติปัญญาและวิถีการดำเนินชีวิตของไทย

► เศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริซึ่งเน้นหลักความพอดีพอประมาณสามารถใช้เป็นเครื่องควบคุมความไร้สติและขาดการยับยั้งของคน อันเนื่องมาจากการมุ่งขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว

๗.๒ คำอธิบาย

► บทเรียนที่ได้จากการพัฒนาประเทศตลอดระยะเวลา ๔๐ ปีที่ผ่านมา คือ การใช้ปัจจัยความเจริญทางเศรษฐกิจในการวัดระดับการพัฒนาประเทศเป็นสำคัญ โดยให้คุณค่าทางเงินตราและวัตถุเป็นที่ตั้ง จนนำไปสู่การพัฒนาที่ขาดสติและขาดการยับยั้ง

► การพัฒนาที่ขาดสติและยับยั้ง เกิดขึ้นจากกระแสที่มุ่งไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรม อันเนื่องมาจากความเชื่อที่ว่า การพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นแนวทางที่นำมาสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ถึงแม้การพัฒนาทางอุตสาหกรรมนำมาซึ่งการเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงแรก แต่การขยายตัวทางเศรษฐกิจนั้นเป็นไปอย่างไม่ยั่งยืน เนื่องจากปัจจัยหลักที่ประเทศไทยใช้ในการพัฒนาอุตสาหกรรมนั้น ไม่ได้ตั้งอยู่บนสภาพความ

เป็นจริง สติปัญญา และแนวทางการดำเนินชีวิตแบบไทย

▶ แนวทางการพัฒนาดังกล่าว จำเป็นต้องพึ่งพาปัจจัยหลักจากภายนอกประเทศ ได้แก่

- ✎ เงินทุน นำมาสู่การเกิดภาระหนี้ของประเทศ
- ✎ เทคโนโลยี เน้นการถ่ายโอนมากกว่าพัฒนา
- ✎ เทคโนโลยี ทำให้ต้องพึ่งพาต่างประเทศ
- ✎ คน ขาดการส่งเสริมขบวนการเรียนรู้ในระบบการศึกษาอย่างจริงจัง

▶ ผู้บรรยายอธิบายว่า เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเป็นแนวทางที่เน้นการปูรากฐานในชีวิต สร้างระบบชีวิตที่สอดคล้องกับความเป็นจริงและความเป็นไทย ดังนั้นพระราชดำริในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง จึงสามารถใช้เป็นเครื่องควบคุมการขาดสติและการยั้งคิด อันเนื่องมาจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว

▶ เนื้อแท้ของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ คือ ความพอประมาณ ที่ตั้งอยู่บนความซื่อสัตย์โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ความมีเหตุผล ซึ่งทำให้ไม่ขาดสติ ไม่ฟุ้งเฟ้อ และรู้จักสามัคคีซึ่งเกิดจากความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทรต่อกัน อันเกิดผลในทางสร้างสรรค์ ต่อสังคม

▶ ผู้บรรยายได้ให้ข้อคิดเห็นในเรื่องความพอดี ความพอประมาณ ว่าควรมีทั้งหมด ๕ ประการ ดังต่อไปนี้ คือ (๑) มีความพอดีด้านจิตใจ คือการตั้งสติ (๒) ตั้งปัญญาโดยเริ่มที่ตนเอง (๓) มีความเมตตา (๔) เอื้ออาทร (๕) มีความเข้าใจ

- ✎ ความพอดีทางด้านสังคม คือสร้างความพอดีในทุกระดับของสังคม โดยเริ่มจากครอบครัว ชุมชน และสังคม
- ✎ ความพอดีในทางด้านเศรษฐกิจ คือต้องอยู่อย่างพอดี พอมี พอกิน ไม่หิวหยาฟุ่มเฟือย
- ✎ ความพอดีทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ คือใช้อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนรณรงค์รักษาทรัพยากรธรรมชาติ
- ✎ ความพอดีทางด้านเทคโนโลยี คือต้องใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาวะและความต้องการของประเทศ

๗.๓ ข้อสังเกตและความเห็นของผู้สรุป

▶ ข้อคิดเห็นของผู้บรรยายสะท้อนให้เห็นว่า เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน ในทางที่ควรจะเป็นและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในทุกระดับและทุกด้านของสังคม ทั้งนี้ ควรมีการนำเนื้อแท้ของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง สติปัญญา และวิถีการดำเนินชีวิตของไทย

๘. ประเวศ วะสี

**เศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางประชาสังคม :
แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม**

๒๕๔๒

๘.๑ บทสรุป

▶ เศรษฐกิจพอเพียง คือเศรษฐกิจที่มีรูปแบบเป็นทางสายกลางหรือเศรษฐกิจแบบมัชฌิมาปฏิปทา เพราะเชื่อมโยงทุกเรื่องเข้ามด้วยกันทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อม ที่จริงคำว่า เศรษฐกิจเป็นคำที่มีความหมายในทางที่ดี ที่หมายถึงความเจริญที่เชื่อมโยง กาย ใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน แต่ได้มีการนำเอาคำว่า เศรษฐกิจ ไปใช้ในลักษณะที่แยกส่วน ที่หมายถึงการแสวงหาเงินเท่านั้น เมื่อแยกส่วนก็ทำลายส่วนอื่นๆ จนเสียสมดุลและวิกฤติ

๘.๒ คำอธิบาย

▶ เศรษฐกิจพอเพียงเชื่อมโยงกับความเป็นประชาสังคม ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคมจึงเป็นส่วนหนึ่งของธรรมรัฐแห่งชาติ และเป็นเรื่องใหญ่หรือเป็นระเบียบวาระแห่งชาติเรื่องหนึ่ง เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้แปลว่าไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขาย ไม่ส่งออก ไม่ผลิตเพื่อคนอื่น ไม่ทำเศรษฐกิจมหภาค สิ่งเหล่านี้หลายคนอาจคิดเอาเองพูดเอาเอง และกลัวไปทำนองนั้น ตัวอย่างเช่น ประเทศเนเธอร์แลนด์ เดนมาร์ก สวิตเซอร์แลนด์ เป็นตัวอย่างของประเทศที่เคยยากลำบากและเสียสมดุลต่อเมื่อพัฒนาประเทศแบบเศรษฐกิจพอเพียงจึงกลับมาเข้มแข็งสมดุล และเติบโตไปได้ด้วยดี

▶ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพึงพอใจอย่างน้อย ๗ ประการด้วยกัน คือ

- ☞ พอเพียงสำหรับทุกคนทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
- ☞ จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็นและทำลายยากมาก
- ☞ สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสานซึ่งได้ทั้งอาหาร สิ่งแวดล้อมและได้เงินด้วย
- ☞ ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง จะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม
- ☞ ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และการปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
- ☞ อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรมพอเพียง หมายถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชุมชนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้น เศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานทางวัฒนธรรม จึงจะมั่นคง เช่น เศรษฐกิจของจังหวัดตราด
- ☞ ขณะนี้ไม่กระทบกระเทือนจากเศรษฐกิจฟองสบู่แตก ไม่มีคนตกงาน เพราะอยู่บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อม

และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เอื้อต่อการทำสวนผลไม้
ทำการประมงและการท่องเที่ยว มีความมั่นคง
พอเพียง ไม่ใช่บูบวบ เดี่ยวจน เดี่ยวรวย กระทั่งหัน
เดี่ยวไม่มีกินไม่มีใช้ ถ้าเป็นเช่นนั้นมนุษย์อาจตกใน
ภาวะที่ทนไม่ไหว จึงสุขภาพจิตเสีย เครียดรุนแรง
ฆ่าตัวตาย เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจะทำให้
สุขภาพจิตดี

▶ เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสุข ความสุข คือ
ความเป็นปกติและยั่งยืน ซึ่งอาจเรียกเศรษฐกิจพอเพียงในชื่ออื่นๆ เช่น
เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจสมดุล เศรษฐกิจบูรณาการ เศรษฐกิจศีลธรรม

๙. สำนักงานนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

สรุปผลการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ
ในรอบ ๒ ปี (๒๕๔๑-๒๕๔๒)
๒๕๔๒

๙.๑ บทสรุป

▶ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ให้เห็นถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติงานของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในลักษณะทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้น้อมนำกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมากำหนดเป็นแนวทางการดำเนินการ เพื่อแก้ไขวิกฤตการณ์เศรษฐกิจโดยนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมากำหนดยุทธศาสตร์เรื่อง “เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง” ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๑ และจากผลการศึกษาได้กำหนดกลยุทธ์ออกมา คือ

- ๑ ยึดหลักครอบครัวและชุมชนเป็นหลัก โดยเริ่มจากพัฒนาครอบครัวให้พึ่งตนเองได้ เมื่อครอบครัวพึ่งตนเองได้แล้วก็จะเป็กรากฐานในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนต่อไป

- ✧ ยึดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ โดยนำกิจกรรมทางเศรษฐกิจมาเป็นเครื่องมือในการรวมกลุ่มของประชาชน
- ✧ ยึดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชน โดยสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายขึ้นตั้งแต่ในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค และประเทศ เพื่อให้เกิดพลังความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน
- ✧ ยึดการส่งเสริมระบบตลาดของชุมชน โดยสนับสนุนให้มีมาตรการสร้างระบบตลาดที่เป็นธรรมและเป็นเวทีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านอาชีพและการตลาดของชุมชน
- ✧ ยึดการจัดเวทีชาวบ้านเป็นหลักแบบ “คิดเอง ทำเอง” เป็นการสนับสนุนประชาชนและชุมชนพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการวิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในลักษณะพหุภาคี

๑๐. ไสว บุญมา

เศรษฐกิจพอเพียง : ภูมิปัญญาชาติไทย

๒๕๔๓

๑๐.๑ บทสรุป

▶ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นความหมายทางปรัชญา การดำเนินชีวิตซึ่งมีความกว้างและลึกแตกต่างกันในแต่ละบุคคล โดยในความหมายของคำว่า “พอเพียง” ในด้านปรัชญาการดำเนินชีวิต มีความหมายสำคัญยิ่งกว่าความหมายทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้ เพราะมนุษย์จะไม่มีความรู้สึก “พอเพียง” ในด้านจิตใจ ซึ่งมีฐานอยู่บนหลักเกณฑ์ทางศีลธรรมจรรยา อีกนัยหนึ่งคือ การพัฒนาเศรษฐกิจจะไม่สำเร็จและยั่งยืน หากฐานทางสังคมและการเมืองไม่มั่นคงพอ ทั้งนี้ ฐานทางสังคมและการเมืองจะมั่นคงได้ต่อเมื่อสมาชิกในสังคมปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของส่วนรวม ซึ่งวางอยู่บนกรอบของศีลธรรม

▶ อีกนัยหนึ่งเศรษฐกิจพอเพียง หมายความว่า เราใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการผลิตเพื่อบริโภคเองบ้าง และเพื่อแลกเปลี่ยนบ้างตามความเหมาะสม จุดมุ่งหมายเบื้องต้นของการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงคือ ให้คนไทยทุกคนสามารถมีสิ่งต่างๆ เพียงพอสนองความต้องการเบื้องต้น หรือมีปัจจัย ๔ ในการดำรงชีวิต ถ้าทรัพยากรและความสามารถมีเพียงพอจะผลิตและบริโภคเกินนั้นบ้างก็ได้ เรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตรัสไว้อย่างชัดเจนว่า “แม้บางอย่างจะดูฟุ่มเฟือยแต่ก็ทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็ควรทำ ก็สมควรที่จะปฏิบัติ” โดยหมายถึงคนไทยทุกคนควรมีทุกอย่างครบตามที่ร่างกายต้องการก่อนที่บางคนหรือบางกลุ่มจะมีบางสิ่งเกินความจำเป็น จนถึงระดับฟุ่มเฟือยและฟุ้งเฟ้อ

๑๐.๒ คำอธิบาย

หัวใจของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ที่ความสมดุลหลาย ๆ ด้าน ดังนี้

- ▶ ด้านวัตถุดิบเศรษฐกิจกับด้านจิตใจหรือศีลธรรม ที่ผ่าน มาเราให้ความสำคัญกับวัตถุดิบทำให้เกิดความโลภไม่สิ้นสุด ส่วนด้าน จิตใจถูกละเลยไม่ได้รับการพัฒนา คนที่ทำตามกฎเกณฑ์ หรือ คนดีมักไม่ ร่ำรวยอย่างรวดเร็วทางวัตถุเหมือนคนที่คดโกง
- ▶ ด้านการผลิตเพื่อบริโภคเองในครอบครัวกับเพื่อขาย เป็นรูปแบบการผลิตเพื่อขายทำให้เกิดความชำนาญ ในด้านการผลิต เฉพาะอย่าง ทำให้เศรษฐกิจขยายตัวอย่างรวดเร็ว ในขณะที่การผลิตเพื่อ บริโภคในครอบครัวไม่ได้รับความสนใจมากนัก การผลิตที่ทำในรูปแบบ เฉพาะอย่างทำให้เกิดความเสี่ยงต่อเหตุการณ์ภายนอกมากขึ้น
- ▶ ด้านการผลิตเพื่อขายในประเทศกับการผลิตเพื่อส่งออก ที่ผ่านมามาเน้นการผลิตเพื่อส่งออกมากกว่าเพื่อบริโภคในประเทศ มุ่งใช้ เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อลดต้นทุนให้ต่ำ ทำให้ละเลยและไม่สนใจ ภูมิปัญญาดั้งเดิมซึ่งจะเลือนหายไปในที่สุด
- ▶ ด้านการลงทุนในกรุงเทพฯ และปริมณฑลกับชนบทที่ ห่างไกล การพัฒนาที่ผ่านมามาจะเน้นให้ความสำคัญกับกรุงเทพฯ เป็น ศูนย์กลาง ต่างกับภาคชนบทที่ถูกมองข้าม ผลจากการพัฒนาดังกล่าว ก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างภาคเมืองและชนบทอย่างเห็นได้ชัดเจน
- ▶ ด้านการกระจายผลของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้ ตกอยู่ในมือคนรวย คนจนเป็นจำนวนมากที่ต้องหาเช้ากินค่ำ คนรวย กลายเป็นผู้คุมอำนาจทางการเมืองและนโยบายเศรษฐกิจ ซึ่งมักได้รับ ผลประโยชน์มากกว่าคนจน

▶ ด้านอุตสาหกรรมและการบริการกับการเกษตร คือการมองข้ามการพัฒนาในภาคเกษตร ทำให้สังคมเกษตรกรถูกลืม ถูกทอดทิ้ง ทั้งที่สังคมเกษตรเป็นสังคมที่มีการพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง คือสังคมเกษตรสามารถผลิตอาหารเลี้ยงตัวเองได้ เพราะมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ดังนั้นเมื่อเกิดภาวะวิกฤติ เกษตรกรจึงไม่ได้รับผลกระทบโดยตรง

▶ ด้านเทคโนโลยียุคใหม่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ผ่านมามีประเทศเน้นการพัฒนาด้านเทคโนโลยีมากกว่าการอนุรักษ์ภูมิปัญญา ทำให้ระบบคุณค่าทางด้านภูมิปัญญาถูกลดความสำคัญลง ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนที่ภาคเกษตรต้องหันมาพึ่งพาเครื่องจักรสมัยใหม่เกือบทั้งหมด

๑๑. อภิชัย พันธเสน

เศรษฐกิจพอเพียงในฐานะรูปแบบที่พึงปรารถนาของ
ระบบสวัสดิการสังคมไทย

หนังสือรวมบทความการเสวนาสหสาขาวิชาการระหว่าง
สถาบันแห่งชาติ ครั้งที่ ๑

๒๕๔๔

๑๑.๑ บทสรุป

► ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอมีพอกิน ซึ่งความพอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงอธิบายความหมายไว้ในวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑ ณ ศาลาดุสิดาลัยว่า “คำว่าพอเพียงมีความหมายกว้างขวางกว่าความสามารถในการพึ่งตนเอง หรือความสามารถในการยืนบนขาของตนเอง เพราะความพอเพียงหมายถึง การที่มีความพอ คือมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดนี้ มีความคิดว่าจะอะไรต้องเพียงพอ หมายความว่า พอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็คงจะเป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น” ในที่สุดพระองค์ได้ทรงสรุปว่า “เศรษฐกิจพอเพียงนี้ก็แปลว่า ความพอประมาณและความมีเหตุผล”

► ดังนั้นแนวคิดนี้มีความเป็นเหตุเป็นผลตามแนวพุทธธรรม นั่นคือ ซื่อตรงและไม่โลภอย่างมาก ซึ่งต่างกับการมีเหตุผลตามแนวคิดตะวันตก ที่เน้นประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้ง โดยเชื่อว่า ในที่สุดเมื่อทุกคน

คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน สังคมโดยรวมก็จะได้รับประโยชน์ด้วย ทั้งหมดนี้เป็นการอธิบายความมีเหตุผลแบบตะวันตก ซึ่งมีลักษณะของความเป็นตรรกะที่ไม่เป็นจริงในทุกกรณี

▶ คำว่าพอประมาณนั้นมีความหมายเช่นเดียวกับ “ทางสายกลาง” ในพุทธธรรม คือไม่เอียงไปในทางที่ถูกครอบงำด้วยกิเลส แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ทรมานตนเองจนเกิดความทุกข์ยาก ถ้าใช้ความคิดแบบเศรษฐศาสตร์ตะวันตก ความพอประมาณคือจุดที่ดีที่สุด ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นจุดที่สูงที่สุดหรือต่ำสุด ภายใต้อาณาการณโดเมนการณหนึ่ง (Optimisation)

▶ โดยสรุป ถ้าหากจะดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องประกอบด้วย

- ☞ การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม นั่นคือการใช้เทคโนโลยีมีราคาไม่แพงแต่ถูกหลักวิชา
- ☞ การที่ขนาดการผลิตที่เหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ
- ☞ ไม่โลภเกินไป และไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก
- ☞ เน้นความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอาเปรียบผู้บริโภคร และ ไม่เอาเปรียบแรงงานหรือลูกจ้าง และผู้จำหน่ายวัตถุดิบ
- ☞ เน้นการกระจายความเสี่ยงในแง่ของการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย และ/หรือ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลผลิต และปัจจัยการผลิตได้ง่าย

📌 เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ (Down side risk management) โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อให้เกิดหนี้จนเกินขีดความสามารถในการจัดการ

📌 เน้นการตอบสนองความต้องการของตลาดภายในท้องถิ่น ตลาดในภูมิภาค ตลาดภายในประเทศ และตลาดต่างประเทศตามลำดับ

▶ การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจกับพุทธเศรษฐศาสตร์นี้แสดงให้เห็นว่า เมื่อกล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงก็จำเป็นต้องเข้าใจว่า เป็นแนวคิดทางเศรษฐกิจที่พัฒนามาจากหลักพุทธธรรมหรือคำสอนของพระพุทธเจ้า อันเป็นพื้นฐานของวัฒนธรรมไทยที่ต่างจากแนวคิดเศรษฐศาสตร์ตะวันตก ดังนั้นเมื่อฐานความคิดดังกล่าวอยู่ในวัฒนธรรมไทย จึงมีความเป็นไปได้ที่จะกล่าวถึงความสามารถในการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในบริบทของสังคมไทยได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพการประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรมได้ในที่สุด

▶ การนำเสนอตัวอย่างที่จะเป็นรูปธรรมของเศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างสวัสดิการทางสังคม เพื่อแสดงให้เห็นว่าความคิดดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างแท้จริง และท้ายสุดคือการใช้สวัสดิการสังคมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ภายหลังจากผ่านขั้นตอนของการยอมรับเอาภูมิปัญญาแบบตะวันตกมาใช้แล้วในระดับหนึ่ง ซึ่งจะต้องหาแนวทางที่เหมาะสมกับประเทศไทยต่อไป

๑๒. อรสุตา เจริญรัต

เศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย
หนังสือรวมบทความการเสวนาสหสาขาวิชาการ
ระหว่างสถาบันแห่งชาติ ครั้งที่ ๑

๒๕๔๔

๑๒.๑ บทสรุป

▶ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน จนถึงรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำ วิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินงานทุกขั้นตอน ในขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและมีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้เกิดความสมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและ กว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอก ได้เป็นอย่างดี

▶ ด้วยเหตุนี้ การเกิดขึ้นของกระแสการพัฒนาที่นำไปสู่เศรษฐกิจพอเพียงนั้น จึงเป็นปรากฏการณ์สำคัญที่สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยได้เข้าสู่จุดเปลี่ยนผ่านสำคัญ ซึ่งจะมีผลเชื่อมโยงถึงการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์และแนวทางการพัฒนาทั้งหมด อันจะเป็นความหวังใหม่ในการคืนอำนาจให้แก่สังคมไทย ที่จะเลือกทิศทางและวิถีการพัฒนาของตนเองได้อย่างมีอิสระและมีศักดิ์ศรี อย่างไรก็ตาม สภาพของโลกยุคโลกาภิวัตน์และระบบการค้าเสรีที่แวดล้อมสังคมและชนบทไทยอยู่นั้นเป็นเงื่อนไขสำคัญที่มีอาจจะเลยได้ ด้วยเหตุนี้ เศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบันจึงคงมิใช่การหันกลับไปมีชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมในลักษณะของเศรษฐกิจแบบยังชีพ (Subsistence economy) หากต้องเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถยืดหยุ่นและปรับตัวได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องโดยมี “อำนาจการต่อรองอย่างเสมอภาค” กับสภาพโลกาภิวัตน์ที่แวดล้อมอยู่ไปพร้อมๆ กัน

๒

การบริหารเศรษฐกิจส่วนรวม ในระดับต่างๆ

๒.๑ เศรษฐกิจพอเพียงระหว่างประเทศ

๑. อนุรักษ์ ทอภักดี และคณะ

การปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้านการค้าระหว่างประเทศ

เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI

๒๕๔๒

๑.๑ บทสรุป

▶ ผู้เขียนได้กล่าวถึง ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศในเชิงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative advantage) และทฤษฎีการค้าแบบใหม่ที่ประยุกต์เข้ากับแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดี

▶ การดำเนินการลดความเสี่ยงด้วยเครื่องมือต่างๆ เช่น ใช้นโยบายที่ช่วยให้เกิด Comparative advantage อย่างถาวร ตลอดจนการระมัดระวังต่อผลกระทบต่างๆจากทั้งภายในและภายนอก นับเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะก่อให้เกิดภูมิคุ้มกันความผันผวนในรูปแบบต่างๆ

๑.๒. คำอธิบาย

▶ เศรษฐกิจพอเพียงกับแนวคิดทางการค้าระหว่างประเทศแบบ Comparative advantage แสดงให้เห็นว่าประเทศควรมีความรู้จักพอประมาณและมีเหตุผล เช่นรู้ว่า ควรที่จะผลิตหรือส่งเสริมการผลิตสินค้าชนิดใด ซึ่งความมีเหตุผลและการรู้จักพอประมาณนี้สะท้อนให้เห็นถึงการมีความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวังในการวางแผน และการดำเนินการผลิต

▶ ในส่วนทฤษฎีการค้าแบบใหม่ เน้นไปในทางการเพิ่มขึ้นของผลตอบแทนการผลิตเพื่อขยายการผลิต (Increasing return to scale) ซึ่งส่วนสำคัญที่เพิ่มขึ้นนี้ ช่วยในการวิเคราะห์ทิศทางการค้าระหว่างประเทศ โดยประเทศมีแนวโน้มที่จะส่งออก ก็ต่อเมื่อมีความพอเพียงสำหรับบริโภคภายในประเทศก่อน แนวคิดนี้จะช่วยลดความเสี่ยง ทำให้ประเทศไม่ต้องพึ่งพาตลาดภายนอกมากเกินไป นับเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันได้ในอีกลักษณะหนึ่ง

▶ ผู้เขียนได้กล่าวถึงประเทศไทยในยุคโลกาภิวัตน์ว่า ควรมีแนวทางที่รอบคอบเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ ที่จะก่อให้เกิดการแข่งขันระหว่างกันมากขึ้น ดังนั้นการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้จึงต้องมีความยืดหยุ่นทันต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วย

▶ การค้าระหว่างประเทศมิได้ก่อให้เกิดความได้เปรียบที่แท้จริง จึงขัดต่อแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การตั้งกำแพงภาษี หรือการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ที่ไม่ก่อให้เกิดความได้เปรียบที่ยั่งยืน

▶ การส่งเสริมการส่งออกที่ยั่งยืนจะสำเร็จได้ ถ้าสามารถพัฒนาและใช้ประโยชน์จากปัจจัยพื้นฐาน ที่ประเทศตนมีความได้เปรียบอย่างแท้จริง เพื่อเพิ่มพลวัตในการต่อสู้ในรูปแบบต่างๆ ทั้งนี้ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ก็นับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่สามารถเป็นแรงสนับสนุน

๑.๓. ข้อสังเกตและความเห็นของผู้สรุป

▶ บทความนี้มุ่งเน้นถึง การรู้จักคิดอย่างรอบคอบ ผลิตโดย

รู้ถึงตัวเราให้มากที่สุด เพื่อจะผลิตสินค้าที่มีความได้เปรียบอย่างแท้จริง
มิได้ตามกระแสโลกรอบๆ ตัวเรา โดยยกทฤษฎีแนวเก่าและใหม่มา
เปรียบเทียบกัน เพื่อต้องการบอกให้รู้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงสามารถ
ประยุกต์ใช้ได้กับแนวทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศทั้งหมด แต่แท้จริงสิ่งที่
ควรศึกษาต่อไปก็คือ เศรษฐกิจพอเพียงอาจเป็นเพียงส่วนย่อยของทฤษฎี
การค้าระหว่างประเทศ หรือ เศรษฐกิจพอเพียงอาจมีความยืดหยุ่น และ
ประยุกต์ใช้ได้ดีแม้ในสภาพการณ์ที่แตกต่าง จนทำให้สามารถนำไปใช้ได้
ค่อนข้างกว้างขวาง และสมควรที่จะมีการทำวิจัยเพื่อนำไปสู่ทฤษฎี
การค้าระหว่างประเทศในแบบที่แตกต่างออกไปจนเป็น A Class of
Decomposition International Trade Theory ได้

๒. ปกรณ์ วิทยานนท์ และ ยศ วัชรคุปต์

ภูมิคุ้มกันต่อความผันผวนของเงินทุนจากต่างประเทศ เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI

๒๕๔๒

๒.๑ บทสรุป

▶ บทเรียนวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น อันเนื่องจากความผันผวนของตลาดเงินและตลาดทุนระหว่างประเทศที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว สะท้อนให้เห็นว่า จำเป็นที่จะต้องมีการสร้างระบบเตือนภัยล่วงหน้า เพื่อเพิ่มภูมิคุ้มกันตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการพึ่งพาตนเองให้มากขึ้น และลดการพึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศให้น้อยลง ไม่มุ่งผลักดันให้เศรษฐกิจขยายตัวโดยพึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศมากเกินไป จำเป็น นอกจากนี้ วิกฤตเศรษฐกิจยังชี้ให้เห็นถึงบทเรียนจากความสำเร็จของการวางแผนนโยบายเศรษฐกิจด้วยว่า หากความน่าเชื่อถือทางเครดิตของประเทศเสื่อมลงเมื่อใด ก็เป็นการยากที่จะฟื้นฟูความน่าเชื่อถือดังกล่าวให้กลับมาสู่ระดับเดิมได้ หรือถึงแม้จะทำได้ก็ต้องใช้เวลานาน

๒.๒ คำอธิบาย

▶ ผู้เขียนเสนอแนะว่า การสร้างระบบภูมิคุ้มกันเพื่อลดความเสี่ยงจากกระแสโลกาภิวัตน์นั้นเป็นหนึ่งในแนวคิดที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ วิธีการที่น่าจะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันมีดังนี้

🏠 สร้างมาตรการติดตามปริมาณและโครงสร้างเงินทุนที่ไหลเข้าออก

📌 สร้างมาตรการดูดซับหรือเพิ่มสภาพคล่องแก่ตลาดเงินทุนในประเทศ ให้สอดคล้องกับการไหลเข้าออกของเงินทุนจากต่างประเทศ ทูลำรองเงินตราต่างประเทศ และรายได้จากการส่งออก

📌 ผู้เขียนเสนอแนะว่า แต่ละประเทศควรจัดตั้งระบบเตือนภัยล่วงหน้า ซึ่งอาจประกอบด้วยเครื่องชี้วัดดังต่อไปนี้

- ⇒ อัตราส่วนเฉลี่ยภาระหนี้ต่างประเทศต่อรายได้จากการส่งออกในช่วง ๓ ปี ข้างหน้า
- ⇒ อัตราส่วนเฉลี่ยรายจ่ายสินค้าเข้าที่จำเป็นต่อรายได้เงินตราต่างประเทศ
- ⇒ อัตราส่วนทูลำรองเงินตราต่างประเทศต่อผลรวมของรายจ่ายการนำเข้า และภาระหนี้ต่างประเทศระยะสั้น
- ⇒ สัดส่วนหนี้ต่างประเทศระยะสั้นต่อหนี้ต่างประเทศ รวมทั้งการกระจายแหล่งและประเภทรายได้เงินตราต่างประเทศ
- ⇒ โครงสร้างกำหนดชำระคืนภาระหนี้ต่างประเทศ
- ⇒ ขนาดและความถี่ของความผันผวนของค่าเงินบาทต่อเงินสกุลหลัก

▶ นอกจากนี้ ในระดับภูมิภาคควรสร้างความร่วมมือ ทั้งในระดับอาเซียน รวมถึงระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออก ดังนี้

📌 หาวิธีการผันเงินระหว่างประเทศในกลุ่มด้วยตนเอง เช่น การจัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อกู้และปล่อยสินเชื่อแก่บริษัทเอกชนภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออก

📌 ประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาจร่วมมือกันจัดตั้ง Reserve pooling เพื่อใช้แทรกแซงตลาดเงินตราต่างประเทศ หากอัตราแลกเปลี่ยนผันผวนเกินควร ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวจะก่อให้เกิดผลทางจิตวิทยาต่อแรงซื้อขายเงินตราต่างประเทศ และอาจช่วยเพิ่มเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยนได้บ้าง

📌 ประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ร่วมกันจัดตั้งดัชนีอัตราแลกเปลี่ยน (EA currency index) เป็นทางเลือกหนึ่งที่ประเทศสมาชิกเลือกใช้ นอกเหนือจากอัตราแลกเปลี่ยนสกุลต่างๆ ในตลาดโลก ในการทำธุรกรรมระหว่างประเทศในกลุ่มเอเชียด้วยกันเอง

๒.๓ ข้อสังเกตและความเห็นของผู้สรุป

▶ การสร้างระบบสัญญาณเตือนภัยด้วยวิธีการต่างๆ ที่ประเทศไทยเป็นผู้สร้างเองนั้นอาจสามารถทำได้ อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า มาตรการที่จะสร้างภูมิคุ้มกันโดยอาศัยความร่วมมือระดับภูมิภาคนั้นคงจะกระทำได้ยาก เนื่องจากอาจหาประเทศที่จะเป็นผู้นำทางด้านการเงินไม่ได้ ภายใต้อสภาพเศรษฐกิจของเอเชียเองที่ตกต่ำมากในขณะนี้

๒.๒ เศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ

๑. อติสร อิศรางกูร ณ อยุธยา

ทฤษฎีใหม่: มุมมองทางเศรษฐศาสตร์

เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI

๒๕๔๒

๑.๑ บทสรุป

► ผู้เขียนเสนอหลักการทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อสนับสนุนแนวความคิดว่า การทำการเกษตรตามกระบวนการของระบบการค้าเสรีในพื้นที่ห่างไกล โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยมีความเสียเปรียบและมีปัญหา เพราะกระบวนการการค้าเสรีไม่สามารถเอื้อประโยชน์ให้เกษตรกรเหล่านี้ได้อย่างเต็มที่ เกษตรกรเหล่านี้ไม่สามารถบริหารความเสี่ยงได้ดีเท่าที่ควร และมีต้นทุนในการทำธุรกรรมสูง หรือเผชิญกับโครงสร้างตลาดสินค้าเกษตร ที่ไม่มีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ ซึ่งมีส่วนทำให้ราคาผลผลิตต่ำกว่าที่ควรจะเป็น

► แนวทางการพัฒนาและมาตรการของรัฐบาลที่ผ่านมา มีส่วนทำให้ภาคเกษตรกรรมโดยรวมตกอยู่ในสภาพที่เสียเปรียบ และไม่สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างจริงจัง และไม่สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างจริงจัง นโยบายการพัฒนาได้ให้ประโยชน์กับการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมและบริการมากกว่าภาคเกษตร ทำให้ประโยชน์บางส่วนที่ควรตกอยู่กับภาคการเกษตรถูกถ่ายโอนมายังผู้บริโภคในตัวเมือง

▶ ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ ทฤษฎีใหม่จะเป็นทางเลือกหนึ่งให้กับเกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรที่มีที่ดินทำกินในพื้นที่ห่างไกล เพื่อให้สามารถมีโอกาสดำรงชีวิตแบบพอมีพอกินได้ ผู้เขียนมีความคิดว่า ทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางที่ไม่ขัดกับกระบวนการค้าเสรี แต่จะเสริมให้กระบวนการพัฒนาของประเทศมีความหลากหลายยิ่งขึ้น แม้จะไม่สามารถแก้ปัญหของภาคเกษตรหรือความยากจนในชนบทได้ทั้งหมด แต่การนำทฤษฎีใหม่ไปปฏิบัติในพื้นที่ที่เหมาะสม จะช่วยลดปัญหาหลายด้านลงไปได้

๒. สายนโยบายการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย

การกำหนดนโยบายการเงิน

เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI

๒๕๔๒

๒.๑ บทสรุป

► เครื่องมือในการดำเนินนโยบายการเงินแบบ Inflation targeting คือการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะกำหนดเป้าหมายช่วงพิสัยสำหรับอัตราเงินเฟ้อเป็นการล่วงหน้า (ทั้งอัตราขั้นต่ำและอัตราขั้นสูง) สำหรับช่วงเวลา ๑-๒ ปีข้างหน้า เพื่อใช้เป็นเป้าหมายหลักในการดำเนินนโยบายการเงิน สนับสนุนเสถียรภาพการเงินและบรรยากาศการค้าการลงทุนในระยะยาวซึ่งมีความสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความพอประมาณ และการสร้างระบบภูมิคุ้มกันให้พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

๒.๒ คำอธิบาย

(๑) ความพอประมาณ

✎ กรอบการดำเนินนโยบายการเงินแบบ Inflation targeting เป็นการดูแลอัตราเงินเฟ้อให้เป็นไปตามเป้าหมาย ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่สอดคล้องกับอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบพอประมาณ ไม่สร้างแรงกดดันต่อภาวะเงินเฟ้อ แต่เป็นการยอมสูญเสียการเติบโตทางเศรษฐกิจบางส่วนในระยะสั้น เพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืนในระยะยาวที่สอดคล้องกับความพร้อมของประเทศ ทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ เงินออม โครงสร้างพื้นฐาน และความสามารถในการปรับตัวของภาคการผลิต

(๒) สร้างระบบภูมิคุ้มกันให้พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

📌 เนื่องจากกรอบการดำเนินนโยบายการเงินนี้ เน้นการรักษาอัตราเงินเฟ้อให้มีเสถียรภาพและอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ซึ่งช่วยสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ รักษาเสถียรภาพทางราคาและการเงิน สร้างความเข้มแข็งให้กับพื้นฐานเศรษฐกิจ ตลอดจนเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อเศรษฐกิจไทย จึงถือได้ว่าเป็นการสร้างระบบภูมิคุ้มกันให้พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

๒.๓ ข้อสังเกตและความเห็นของผู้สรุป

▶ การกำหนดเป้าหมายเงินเฟ้อนั้น จำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับความต้องการของเศรษฐกิจและสังคมในขณะนั้น ตลอดจนควรคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้สามารถใช้ได้อย่างยั่งยืน

▶ กรอบนโยบายการเงินมีลักษณะสำคัญที่ยึดหลักความมีเหตุผล คือมีการชี้แจงเหตุผลการตัดสินใจต่อสาธารณชน และมีระบบแสดงความรับผิดชอบที่ไม่คลุมเครือ แต่เอื้อต่อการเสริมสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในระยะยาวมากกว่าผลประโยชน์ในระยะสั้น ตลอดจนเน้นการตัดสินใจที่อยู่บนพื้นฐานของความถูกต้อง และเป็นไปตามหลักการปลอดจากการแทรกแซงของกลุ่มผลประโยชน์

▶ การกำหนดนโยบายจะต้องเน้นกระบวนการที่มีความโปร่งใส ปลอดจากการแทรกแซงทางการเมือง เพื่อให้ผู้กำหนดนโยบายสามารถทำหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

๓. เสน่ห์ จามริก

เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ไทยโพสต์ ฉบับที่ ๒๑๔-๒๑๕

๓.๑ บทสรุป

▶ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักการ อุดมการณ์ ปรัชญาที่เกิดจากการเรียนรู้ถึงเหตุปัจจัยของสังคมไทยที่ต้องเผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์และกระแสโลกาณูวัตร

✎ โลกาภิวัตน์ คือ การแผ่ถึงกันทั่วโลก การเข้าถึงโลก การเอาชนะโลก ซึ่งเป็นกระแสการกระทำของมหาอำนาจอุตสาหกรรม

✎ โลกาณูวัตร คือ การประพบัติตามโลก ในกระแสของการตั้งรับของประเทศโลกที่สาม (จนนำมาซึ่งการเดินทางอย่างเชื่องๆ)

▶ นัยสำคัญของเศรษฐกิจแบบพอเพียงมีสาระสำคัญ คือ การกลับฟื้นคืนจิตวิญญาณของมนุษย์สู่ชีวิตเศรษฐกิจที่แท้จริง ไม่ใช่เป็นเพียงเศรษฐกิจเงินตรา แต่เป็นเศรษฐกิจที่ประกอบไปด้วยมนุษย์กับธรรมชาติเป็นแก่นสาร ทั้งยังเป็นการสอนให้มองและเข้าใจมนุษย์ในความหมายของความเป็นมนุษย์ชาติโดยรวม และเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ตามสัจธรรมความจริง

▶ ยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเป็นความหมายของการพัฒนาชนบทที่ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การแก้ปัญหาความยากจน แต่เกี่ยวเนื่องกับความหลากหลายทางชีวภาพ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ฯลฯ และเป็นการสร้างฐานต้นทุนทางสังคมและภูมิคุ้มกันสำหรับอนาคตของประเทศชาติโดยรวม

▶ ทักษะวิสัยของเศรษฐกิจพอเพียงควรมีการกำหนด เป้าหมายไว้ ๓ ระดับ คือ (๑) ระดับต้นทาง เป็นความพออยู่พอกิน (๒) ระดับต่อมา คือเกษตรยั่งยืน จนถึง (๓) เป้าหมายปลายทาง คือ เศรษฐกิจชุมชนที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจโดยรวมอย่างมั่นคง

▶ ทักษะวิสัยในการพัฒนาการเกษตร ควรเรียนรู้เพื่อเข้าใจ ถึงคุณค่าและความหมายของเกษตรกรรมอย่างถ่องแท้ เกษตรกรรมไม่ใช่ ความหมายหยาบๆ เพียงเพื่อเพิ่มผลผลิตเพื่อส่งออกหาเงินตราต่างประเทศ เพื่อผลกำไรสูงสุด แต่หากโดยรากฐานเป็นกิจกรรมของมนุษย์ที่สัมพันธ์ เชื่อมโยงกับปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งหมด ประกอบเป็นระบบและกระบวนการหล่อเลี้ยงทั้งมวลโลก

๔. สุขเมธ ตันติเวชกุล

การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ
มติชนรายสัปดาห์ ฉบับที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๑

๒๕๔๑

๔.๑ บทสรุป

▶ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง
รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้า และบริการทุกชนิดเพื่อ
เลี้ยงสังคมนั้นๆ โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆที่เราไม่
ได้เป็นเจ้าของ

▶ เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลนั้นคือ ความสามารถในการ
ดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตน
ตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสวัตถุนิยม มี
อิสรภาพ เสรีภาพ ไม่มีพันธนาการอยู่กับสิ่งใด

▶ กล่าวโดยสรุปคือ ใ้บุคคลหันกลับมายึดเส้นทาง
สายกลางในการดำรงชีวิต ยึดหลักการพึ่งตนเองใน ๕ ด้าน ดังนี้

☞ ด้านจิตใจ ส่งเสริมให้ตนเป็นที่พึ่งแห่งตนมีจิตสำนึกที่ดี
มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

☞ ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งและเป็นอิสระ

☞ ด้านเทคโนโลยี ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพ
แวดล้อมและความจำเป็น และควรพัฒนาเทคโนโลยีซึ่งมีพื้นฐานมาจาก
ภูมิปัญญาในท้องถิ่น

✎ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่าโดยยึดหลักการของความยั่งยืน

✎ ด้านเศรษฐกิจ ต้องมุ่งลดรายจ่าย ยึดหลักพออยู่พอกินพอใช้ หลังจากนั้นจึงคิดหารายได้ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป หลีกเลี่ยงการก่อหนี้ที่ไม่ให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า

▶ แนวคิดและเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกรตามแนวพระราชดำริ ตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานของทฤษฎีใหม่ ๓ ขั้นตอน

✎ ขั้นที่หนึ่ง มีความพอเพียง เลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัด

✎ ขั้นที่สอง รวมพลังกันในรูปกลุ่ม เพื่อทำการผลิต การตลาด การจัดการ รวมทั้งด้านสวัสดิการ การศึกษา การพัฒนาสังคม ฯลฯ

✎ ขั้นที่สาม สร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพ และขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้หลากหลายโดยประสานความร่วมมือกับภาคธุรกิจ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชนและภาคราชการ ในด้านเงินทุน การตลาด การผลิตและการจัดการข่าวสารข้อมูล

▶ นัยสำคัญของแนวคิดระบบเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบหลัก ๓ ประการ

✎ ประการแรก เป็นระบบเศรษฐกิจที่ยึดถือหลักการ “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยจุดแรก เน้นความพอเพียงในระดับครัวเรือนก่อน เมื่อพอเพียงแล้วจึงคิดที่จะผลิตเพื่อขาย

๒ ประการที่สอง เศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ทั้งนี้ กลุ่มหรือองค์กรชาวบ้านจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆที่หลากหลาย ครอบคลุมการเกษตรแบบผสมผสานหัตถกรรมด้วย

๓ ประการสุดท้าย ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน ประโยชน์ที่เกิดขึ้นไม่ได้หมายถึงรายได้แต่เพียงมิติเดียว หากแต่ยังรวมถึงประโยชน์ในมิติอื่นๆ ด้วย

๕. ประยงค์ เนตยารักษ์ และคณะ

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

คณะเศรษฐศาสตร์และสังคมวิทยา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๕.๑ บทสรุป

▶ งานวิจัยดังกล่าวอยู่ระหว่างดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด และวิธีการดำเนินงานของโครงการพัฒนาตามแนวทางทฤษฎีใหม่ในพระราชดำริ และเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนภายใต้โครงการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น อาชีพ รายได้ ตลอดจนศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของโครงการ

▶ งานวิจัยนี้อาศัยแนวคิดที่ได้จากโครงการพัฒนาตามแนวทฤษฎีใหม่ ที่จะศึกษาในจำนวนทั้งสิ้น ๗ โครงการ คือ (๑) โครงการพัฒนาเขาหินซ้อน จ.ฉะเชิงเทรา (๒) โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณอ่างเก็บน้ำคลองสีเสียด จ.นครนายก (๓) โครงการพัฒนาห้วยทราย จ.เพชรบุรี (๔) โครงการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน จ.จันทบุรี (๕) โครงการสาธิตทฤษฎีใหม่บ้านแดนสามัคคี จ.กาฬสินธุ์ (๖) โครงการสาธิตทฤษฎีใหม่ จ.นครราชสีมา และ (๗) โครงการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ จ.เชียงใหม่ โดยจะเริ่มศึกษาการดำเนินงานตั้งแต่ริเริ่มโครงการจนถึงปัจจุบัน และศึกษาภาพรวมของโครงการทั้งหมด มิได้ศึกษาด้านใดด้านหนึ่งเป็นการเฉพาะ

๕.๒ คำอธิบาย

▶ คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยแบบ Document research ควบคู่การออกภาคสนาม ดังนั้น การศึกษาจึงอาศัยสารสนเทศจากทั้งระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิ ในขณะเดียวกัน จะต้องติดตาม สอบถาม และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานจากผู้ปฏิบัติงานและประชาชนผู้เข้าร่วมในโครงการพัฒนา โดยการส่งผู้ช่วยวิจัยเข้าไปอยู่ในพื้นที่ประมาณ ๑ เดือน และนักวิจัยจะเข้าพื้นที่ปฏิบัติงานด้วย ทั้งนี้ วิธีการนำเสนอจะเป็นการบรรยายและให้ข้อมูล (Informative)

๖. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

โครงการวิจัยเศรษฐกิจท้องถิ่น ๒๐๐ อำเภอ

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
แห่งชาติ

๒๕๔๕-๒๕๔๖

๖.๑ บทสรุป

▶ งานวิจัยดังกล่าวเป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ

✧ เพื่อศึกษาภาพรวมของเศรษฐกิจท้องถิ่นในระดับ
อำเภอจำนวน ๑๘๐ แห่ง เพื่อให้เห็นภาพรวมในเชิงปริมาณของข้อมูล
เกี่ยวกับสถานภาพและศักยภาพของหมู่บ้านในพื้นที่เป้าหมาย

✧ เพื่อพัฒนาตัวแบบกระบวนการจัดทำแผนเศรษฐกิจ
พอเพียงระดับอำเภอเชิงลึก ๕ แห่ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตัวแบบของ
ระบบข้อมูล และความสัมพันธ์ระหว่างอำเภอดังกล่าวกับอำเภอภายนอก

✧ เพื่อเชื่อมต่อเครือข่ายในระดับอำเภอ ระหว่างตำบล
ต่างๆ กับการค้า และบริการของเมืองในอำเภอเหล่านั้น

๖.๒ คำอธิบาย

▶ โครงการดังกล่าวจะอาศัยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่
สรุปความโดย ดร. อภิชาติ พันธ์เสน เป็นเกณฑ์ในการทำวิจัย ซึ่งได้นิยาม
ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ๙ ประการ คือ

✧ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ใช้ค่าใช้จ่ายต่ำ

- ✧ ใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
- ✧ ไม่พยายามใช้เทคโนโลยีแทนการจ้างงาน
- ✧ ไม่ขยายกิจการเร็วเกินไปโดยต้องดูความสามารถของตัวเอง
- ✧ ไม่โลภเกินไป
- ✧ เน้นความซื่อสัตย์สุจริตไม่เอาเปรียบผู้บริโภค คนงาน และผู้จำหน่ายวัตถุดิบ
- ✧ ลดความเสี่ยงทางการตลาดโดยมีผลผลิตที่หลากหลาย
- ✧ บริหารความเสี่ยงต่ำโดยใช้ทุนภายในเป็นหลัก
- ✧ ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นที่หาง่ายในตลาดท้องถิ่น แล้วจึงขยายสู่ตลาดภายนอก

๗. ศึกษาวิจัย มั่นเสริมวิทยุ

การพัฒนามูลค่าเพิ่มผลผลิตทางการตลาดของโครงการ
หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้
โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

คณะวิทยาการจัดการ สาขาการตลาด สถาบันราชภัฏยะลา

๗.๑ บทสรุป

▶ เป็นงานวิจัยที่อยู่ในระหว่างดำเนินงาน มีวัตถุประสงค์
เพื่อศึกษาระดับการสนับสนุนจากภาครัฐบาลให้กับกลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่ง
ผลิตภัณฑ์ใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส)
ในส่วนของกองทุนหมู่บ้าน การพักชำระหนี้ อินเทอร์เน็ตตำบล และการ
เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ รวมทั้งเพื่อพัฒนามูลค่าเพิ่มผลผลิตโดยใช้
ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในส่วนของผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพแตกต่างในด้าน
เครื่องหมายการค้า ยี่ห้อ หีบห่อ หรือ บรรจุภัณฑ์ และเพื่อศึกษาผลผลิต
ที่ได้รับจากโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในส่วนของผลิตภัณฑ์ใหม่
ยอดขายและกำไร ส่วนครองตลาด ภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ และ
คุณภาพที่ได้มาตรฐาน รวมทั้งเพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะของ
กลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้

๗.๒. คำอธิบาย

▶ งานวิจัยดังกล่าวอาศัยตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา คือ
ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐบาล
เกณฑ์มาตรฐานในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ และปัจจัยกระบวนการ รวมทั้ง
ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรที่เป็นประธานกลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
ใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลาย
ขั้นตอน (Multi-stage sampling random)

๘. จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และ กอบศักดิ์ ภูตระกูล การพัฒนาอย่างยั่งยืนภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๒๕๔๕

๘.๑ บทสรุป

► ผู้เขียนอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้ทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ และการกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของโลก โดยเน้นว่าความสามารถในการใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ประเมินความสำเร็จและข้อจำกัดของการพัฒนาที่เกิดขึ้นในอดีตว่า เป็นสิ่งที่ควรศึกษาเพื่อนำมาพัฒนาองค์ความรู้ของวิชาเศรษฐศาสตร์ที่เหมาะสม และสามารถก่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลตามสภาพการณ์สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ต่อไป

► สำหรับประเทศไทย การพัฒนาที่ผ่านมาในอดีต ก่อให้เกิดทั้งความสำเร็จและปัญหาข้อจำกัดต่างๆ ด้วยเช่นกัน บทความนี้ได้นำเอา “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาวิเคราะห์ควบคู่ไปกับองค์ความรู้ทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ และพิจารณาบทบาทของเกษตรทฤษฎีใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจนในพื้นที่ชนบทที่ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควรในอดีต

► ผู้เขียนเน้นความสำคัญในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในแนวคิดและหลักการของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นประการแรก เพื่อให้เกิดการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาให้บังเกิดประโยชน์สูงสุด

๘.๒ คำอธิบาย

▶ ผู้เขียนเสนอแนะว่า “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งประกอบด้วยหลักเศรษฐศาสตร์ที่สำคัญ ๓ ประการ ได้แก่ (๑) ความพอประมาณ (๒) ความมีเหตุผล และ (๓) การสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัว สามารถเป็นกรอบแนวทางสำหรับการพัฒนาที่มั่นคงและสมดุล ทั้งในระดับประชาชนและระดับประเทศ โดยที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ๓ ระดับ ได้แก่ (๑) ระดับของความอยู่รอดและ/หรือความเจริญอย่างยั่งยืนภายใต้อิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ (๒) ระดับของกลยุทธ์ในการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืน และ (๓) ระดับสังเคราะห์แผนปฏิบัติการในการพัฒนาระดับท้องถิ่นตามความเหมาะสมของทรัพยากร

▶ ผู้เขียนได้หยิบยกตัวอย่างการประยุกต์ใช้ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในการแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกร ซึ่งประสบกับปัญหาความไม่แน่นอนของราคาสินค้าเกษตร และปัญหาอื่นๆ ที่เป็นผลมาจากการปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว โดยเสนอให้เกษตรกรมุ่งสร้างภูมิคุ้มกันด้านอาหารสำหรับบริโภคภายในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เพราะเมื่อเกษตรกรสามารถผลิตได้เกินความต้องการบริโภคของครัวเรือน ก็สามารถนำส่วนที่เหลือไปขายในท้องตลาด โดยเน้นหลักความพอประมาณ คือ ไม่ได้ขายเพื่อผลกำไร ทั้งนี้ เกษตรกรจำเป็นต้องมีความรอบคอบในการเลือกดำเนินกิจกรรมอื่นๆ เพื่อกระจายความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอกและภายในที่อาจส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิต และความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเกษตรกร

▶ สำหรับการพัฒนาในระดับประเทศ ผู้เขียนเสนอให้ผู้บริหารประเทศ และผู้จัดทำนโยบายทำความเข้าใจในข้อดีและข้อจำกัดของกลไกตลาดและกระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อสามารถจัดทำกลยุทธ์ในการ

ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายใต้ระบบดังกล่าวนี้ อย่างมั่นคง ยกตัวอย่างเช่น ในการส่งเสริมสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก ผู้เขียนเน้นว่าการวางแผนทางแข่งขันเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง รัฐควรกำหนดให้สินค้าเกษตรเพื่อส่งออก บางประเภทอยู่ในพื้นที่ที่สมบูรณ์ และสะดวกต่อการคมนาคมขนส่ง เพื่อลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกได้

▶ ผู้เขียนได้อ้างถึงหนังสือ “Frontiers of Development Economics – the Future in Perspective” โดย Meier และ Stiglitz เพื่ออธิบายความสอดคล้องระหว่าง “แนวคิดใหม่ ทฤษฎีพัฒนาการเศรษฐกิจ” และ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในมิติใหม่ให้กับ ทฤษฎีดังกล่าว ทั้งในเชิงแนวคิดและแนวปฏิบัติ

▶ ท้ายสุด ผู้เขียนตระหนักว่า บทบาทของรัฐเป็นเงื่อนไข สำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อระดับความสำเร็จของการประยุกต์ใช้ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในการพัฒนาประเทศ โดยผู้เขียนได้อ้าง ถึงผลงานของนักเศรษฐศาสตร์คนสำคัญๆ อาทิ Harberger และ Paul Samuelson ซึ่งเสนอแนะว่า รัฐควรมีบทบาทดำเนินการเฉพาะในเรื่องที่สำคัญเท่านั้น เช่น (๑) รักษาวินัยเรื่องการเงินและการคลังของประเทศ เพื่อให้เกิดเสถียรภาพทั้งภายในและภายนอกประเทศ (๒) สร้างโอกาสให้กับผู้ยากจน (๓) แก้ไขความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ และ (๔) ต้อง ยึดถือหลักธรรมาภิบาลในการบริหารประเทศ

๙. ปรียานุช พิบูลสุราวุธ

ความเปราะบางทางเศรษฐกิจและสังคม: ประสบการณ์ จากประเทศไทย (Socioeconomic Vulnerability : Experiences from Thailand)

๒๕๔๔

๕.๑ บทสรุป

► ผู้เขียนอธิบายความหมายและวิเคราะห์ลักษณะร่วมระหว่าง “ความยากจน (Poverty)” และ “ความเปราะบางต่อความยากจน (Vulnerability)” และผลของวิกฤตเศรษฐกิจในปี ๒๕๔๐ ที่ส่งผลให้จำนวนคนจน และคนที่มีความเสี่ยงต่อความยากจนเพิ่มสูงขึ้น

► ผู้เขียนเน้นว่า ยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจน และลดความเปราะบางทางด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้น จำเป็นต้องแก้ไขคุณลักษณะที่สำคัญ ๒ ประการ ซึ่งได้แก่ (๑) ปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เกิดความเปราะบาง และ (๒) การด้อยความสามารถในการตอบสนองต่อสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิด (Adverse shocks) และในปัจจุบันนี้รัฐบาลได้พัฒนานโยบายหลายด้านขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อพัฒนาศักยภาพของประชาชน ให้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง อันจะนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันต่อปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ต่อไป อย่างไรก็ตาม มูลเหตุของปัญหาคความยากจน และความเปราะบางต่อความยากจนนั้นมีหลายมิติ และด้วยเหตุนี้กลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงมีความหลากหลายด้วย เช่นกัน ทั้งนี้รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการปฏิรูปเชิงโครงสร้างด้านอื่นๆ อาทิ การปฏิรูปเชิงกฎหมายไปพร้อมๆ

กับการแก้ไขปัญหาระบบการกระจายรายได้ ซึ่งเป็นมูลเหตุสำคัญของปัญหาดังกล่าว

๕.๒ คำอธิบาย

▶ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตั้งอยู่บนหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า ทางสายกลาง และประกอบด้วยปัจจัยหลัก ๓ ประการ อันได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกัน

▶ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” สามารถแก้ไขข้อจำกัดของกระแสโลกาภิวัตน์และปัญหาอันสืบเนื่องมาจากวิกฤตเศรษฐกิจ ทั้งนี้ เพราะ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เน้นการพัฒนาอย่างสมดุล โดยตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดนิ่งของสิ่งต่างๆ และให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถของประชาชน ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาต่อไป

▶ การนำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขความเสี่ยงทางเศรษฐกิจศาสตร์ และสังคมนั้นจำเป็นต้องอาศัย “การสร้างระบบภูมิคุ้มกัน” ทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน และประเทศ โดยการใช้ความรู้ และความสามารถอย่างรอบคอบ พร้อมทั้งคำนึงถึงผลประโยชน์ในระยะยาว

▶ ผู้เขียนได้หยิบยกตัวอย่างการประยุกต์ใช้ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” จากแนวปฏิบัติเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งประกอบด้วยแผนปฏิบัติงาน ๓ ขั้นตอน นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้วิเคราะห์วัตถุประสงค์สำคัญของแต่ละขั้นตอน ดังนี้

📌 ขั้นที่ ๑ การบริหารพื้นที่เกษตรกรรมและแหล่งน้ำ เพื่อสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และความมั่นคงด้านอาหาร ในระดับครัวเรือน

📌 ขั้นที่ ๒ การรวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ เพื่อสร้างรายได้เพิ่มเติมจากการนำผลผลิตมาแปรรูป และส่งเสริมการจัดทำแผนชุมชนในด้านต่างๆ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาศักยภาพของประชาชน ในการเรียนรู้ วิเคราะห์ปัญหา และสังเคราะห์แนวทางแก้ไข

📌 ขั้นที่ ๓ การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอก เพื่อรวมตัวกับแหล่งเงินและแหล่งตลาด ซึ่งจะมาสสนับสนุนการเป็น “ชุมชนเข้มแข็ง” อันเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ต่อไป

๒.๓ เศรษฐกิจพอเพียงระดับองค์กร

๑. เคียนเค้น นิคมบริรักษ์

บรรษัทภิบาลกับเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI

๒๕๔๒

๑.๑ บทสรุป

▶ ผู้เขียนมุ่งเน้นเรื่องความพอเพียง ซึ่งหมายถึงความพอประมาณและความมีเหตุผล ตลอดจนรวมถึงการมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีพอควร โดยต้องมีความรอบรู้และระมัดระวัง การมุ่งสร้างกำไรในระยะสั้น จึงก่อให้เกิดหนี้สินและขาดความเสถียรที่รอบคอบ ความซื่อสัตย์ที่มีไม่พอ ส่งผลให้เกิดการกอบโกยผลประโยชน์ ซึ่งเป็นผลโดยตรงของการขาด “ธรรมาภิบาล” ซึ่งถือเป็นหลักแห่งความมั่นคงและยั่งยืนในการทำธุรกิจ

๑.๒. คำอธิบาย

▶ รากฐานของธรรมาภิบาลเอกชนที่ดีครอบคลุมถึง ความรับผิดชอบ (Accountability) ความโปร่งใส (Transparency) และความเสมอภาค (Equity)

▶ “ภูมิคุ้มกัน” ที่ผู้เขียนกล่าวถึงได้มุ่งเน้นในระดับจุลภาค (Micro level) นั่นคือ เน้นบนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และการบริหารที่ดำเนินการโดยรอบคอบและระมัดระวัง ผู้บริหารควรไม่โลภ และมีความพึงพอใจกับสิ่งที่ได้รับ

▶ เมืองไทยมีระบบการทำธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and medium enterprises-SMEs)

▶ ผู้เขียนเห็นว่า การสร้างบรรษัทภิบาลต้องเริ่มจากการปรับปรุงมาตรฐานการบัญชีและการตรวจสอบบัญชี ตลอดจนมีระบบ Internal control และ Monitor ที่ดี พร้อมสรุปว่า การสร้างจิตสำนึกในความซื่อสัตย์สุจริตและยึดมั่นในความ “พอเพียง” ไม่โลภ จะทำให้ธรรมาภิบาลดำเนินไปอย่างรอบคอบและลดความเสี่ยงต่อทรัพยากร นอกจากนี้ การมีบทลงโทษที่รุนแรงจะเป็นการควบคุมภายในที่ดีของผู้ประกอบการ ซึ่งหากดำเนินการได้ในภาพองค์กรรวมที่ใหญ่ขึ้น จะก่อให้เกิดความมั่นคงในระดับวิสาหกิจและระบบเศรษฐกิจ

๑.๓ ข้อสังเกตและความเห็นของผู้สรุป

▶ ผู้เขียนได้นำเสนอกรอบความคิดของ Corporate governance และการประยุกต์จริยธรรมธุรกิจ (Ethics) โดยเฉพาะ ในส่วนของการกอบโกยผลประโยชน์ของผู้บริหารนั้น สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้กว้างขวาง ให้ครอบคลุมหลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมในส่วนธุรกิจด้วย

๒. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทย
ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI
๒๕๔๒

๒.๑ บทสรุป

▶ ผู้เขียนมุ่งเน้นบทบาทที่สำคัญของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) รวมถึงการปรับตัวและการพัฒนาของธุรกิจด้วยระบบภูมิคุ้มกันที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การบริหารจัดการธุรกิจที่รอบคอบ การจัดการทรัพยากรการผลิตให้เกิดประโยชน์ การเข้าถึงตลาด การบริหารการเงินที่เป็นระบบ และการมีระบบข้อมูลเตือนภัย โดยอาศัยแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นหลักความสมดุล ความเป็นกลาง ความพอประมาณ และการเชื่อมโยงให้เกิดความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และบริหารจัดการ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและเศรษฐกิจได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

๒.๒. คำอธิบาย

▶ ผู้เขียนแบ่งการเสนอนำเป็น ๒ ส่วน โดยในส่วนแรกจะกล่าวถึง Institutional aspect ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และบทบาทของภาครัฐ ในส่วนที่สองมุ่งเสนอแนวคิดการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม

► Institutional aspect ของ SMEs แบ่งเป็น

- ✎ Subcontracting industries หรือ Intermediate goods industry
- ✎ อุตสาหกรรมที่สำเร็จในตัวเอง (Final products)
- ✎ อุตสาหกรรมหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งถือเป็นภาพหลักของ SMEs ที่ผ่านมา SMEs มีบทบาทต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยในหลายด้าน ทั้งในด้านการสร้างมูลค่าในผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross domestic product-GDP) การสร้างงาน และการรองรับอุปทานในตลาดแรงงาน การสร้างเงินตราต่างประเทศจากการส่งออก บทบาทที่เชื่อมโยงการผลิต และประสบการณ์ต่อธุรกิจ การส่งเสริมการใช้เงินออมเพื่อการผลิต

► ความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจพอเพียง

- ✎ “โตเร็วแต่ไร้ความยั่งยืน” เป็นบทเรียนทางธุรกิจและการดำเนินการที่เกิดขึ้นในช่วงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ เมื่อ ๒-๓ ปีที่ผ่านมา
- ✎ การพัฒนา SMEs ควรมุ่งเน้นให้เกิดการดำเนินการที่มั่นคงในระยะยาวมากกว่าการกอบโกยผลประโยชน์ในระยะสั้น
- ✎ การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงให้ยึดทางสายกลาง ความพอประมาณ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาทและมีเหตุผล โดยไม่ใช้จ่ายหรือลงทุนเกิน

ตัวจนขาดประสิทธิภาพ แต่ควรมุ่งเสริมสร้างพื้นฐาน
จิตใจ เน้นให้ภาครัฐ อดทน ซื่อสัตย์
มีสติปัญญาและรอบคอบในการปฏิบัติงาน

▶ ผู้เขียนเห็นว่าธุรกิจและอุตสาหกรรม ที่มีการใช้วัตถุดิบ
ในท้องถิ่นและใช้เทคโนโลยีง่ายๆในท้องถิ่น น่าจะเป็นอุตสาหกรรมที่
สามารถประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้

๒.๓. ข้อสังเกตและความเห็นของผู้สรุป

▶ ถ้าจะสังเกตลักษณะการเสนอความคิดของผู้เขียน
เราอาจจะคิดเชื่อมโยงกับคำหลักที่มักจะใช้ในบทความนี้ คือ (๑) ความ
ค่อยเป็นค่อยไป (๒) ความเสี่ยงและภาระหนี้สิน และ (๓) การพัฒนาที่ยั่งยืน
ซึ่งถ้าเราสามารถดำเนินในวิธีของ (๑) ความพอเพียง (๒) ความ
พอประมาณอย่างมีเหตุผล (๓) และการยึดทางสายกลาง เราจะสามารถ
เชื่อมโยงวิธีดังกล่าวกับคำหลักทั้งสามที่กล่าวข้างต้นได้เป็นอย่างดี

▶ การประยุกต์แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงต่อองค์กรใหญ่
อาจไม่ใช่สิ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจน การดำเนินธุรกิจแบบเศรษฐกิจพอเพียง
อาจขัดกับแนวความคิดการทำธุรกิจทั่วไป ที่ว่า “High risk high return”
และการเก็งกำไรเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริม

▶ แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง ที่จะใช้ในระดับนโยบาย
ของชาติควรจะมีประเด็นสู่ SMEs ในแง่มุมที่กว้างเอาไว้ เช่น ควร
ส่งเสริมเกษตรกรรายเล็กและกลางซึ่งกระจายในส่วนต่างๆ ของประเทศ
เพราะหากองค์กรขนาดใหญ่ล้มละลายแต่ SMEs ยังคงอยู่อย่างมั่นคงได้
นอกจากนี้ การส่งเสริมให้เกิดความแข็งแกร่งจะช่วยหลีกเลี่ยงหรือบรรเทา
ปัญหาการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานการทำกิน ซึ่งทำให้ผลผลิตต่อหน่วยต่อหัว
ในชนบทไม่ลดตัวลงอย่างน่าตกใจ และเป็นการช่วยบรรเทาปัญหาความ
ยากจนฉับพลันที่จะเกิดขึ้นในชนบทได้

► เนื่องจากเครื่องมือการบริหารความเสี่ยงและความมั่นคง
ดังกล่าว ได้ถูกจัดตั้งขึ้นแล้ว ควรส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมโยงในส่วน
ครัวเรือนทั้งในส่วนขนาดและที่ตั้ง นอกเหนือจากการดำเนินการตาม
แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้วย เพราะจะช่วยให้ผลกระทบต่อหน่วยแยก
ย่อยของแต่ละครัวเรือนลดลง อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดความ
สามัคคีกันในกลุ่มด้วย ทั้งนี้ ผู้สรุปมีความเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียง
จะสามารถนำไปใช้งานในการทำธุรกิจ SMEs ได้เป็นอย่างดี

๓. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แนวความคิดการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงด้วย
โครงสร้างการผลิตที่เหมาะสม
เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI
๒๕๔๒

๓.๑ บทสรุป

▶ ผู้เขียนพยายามเขียนถึง แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งที่ประโยชน์สุขเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และบริการ

▶ การสร้างภูมิคุ้มกันในภาคเกษตรยากจน และการเชื่อมโยงต่ออุตสาหกรรมอย่างมีระบบ ทั้งในด้านอุตสาหกรรม การปลูกฝังจิตสำนึกด้านความพอประมาณในการลงทุน และความรอบคอบในการวางแผนการผลิตและจำหน่าย โดยนำองค์รวมทางภูมิปัญญาท้องถิ่น มาผสมผสานการบริการภายใต้ความพอดี โดยยึดหลักทางสายกลาง จะสามารถเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศได้

๓.๒ คำอธิบาย

▶ ผู้เขียนได้ขยายความอย่างกว้างขวางในด้านโครงสร้างการผลิต สภาวะการลงทุน และการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนถึงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และกฎกติกาเงื่อนไขภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

▶ ประเด็นหลักของเอกสารฉบับนี้ คือการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงกับโครงสร้างการผลิตที่ยั่งยืน (Sustainable Development) จนเกิดการผสมกลมกลืนในภาคต่างๆ จนสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยลดการพึ่งพาจากภายนอก ยึดความพอดี และพึ่งตนเองให้ได้

▶ ข้อความตอนหนึ่ง ได้กล่าวอ้างถึงพระราชดำรัส ซึ่งอาจสรุปได้ว่า ความพร้อมในระดับจุลภาค (Micro level) หมายถึง ความพร้อมในตนเอง ทุน เทคโนโลยีที่เหมาะสมและมั่นคง ว่าเป็นสิ่งที่ควรได้รับการสนับสนุนก่อนที่จะขยายไปสู่ความเจริญในระดับเศรษฐกิจโดยรวม

▶ การพัฒนาระดับจุลภาคต้อง “ระเบิดจากข้างใน” มุ่งเน้นขั้นตอนให้มีความพอเพียงเลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัด เหลือจึงขาย จนทำให้ตลาดสามารถถูกกำหนดได้ด้วยเกษตรกรผู้ผลิต ซึ่งนับเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบจากภายนอกได้ นอกจากนี้ ควรมีการรวมกลุ่มรวมพลังเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยเครือข่ายที่กว้างขวางให้มีความร่วมมือที่หลากหลายขึ้น

▶ ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่า การรวมกลุ่มในระบบจะก่อให้เกิดเครือข่ายที่จะช่วยให้เกิดภูมิคุ้มกันในอีกลักษณะหนึ่ง เกิดความเสี่ยงแบบรวมกลุ่ม (Pool risk) ในระบบเศรษฐกิจทำให้เกิดผลกระทบในวงกว้างซึ่งสามารถแก้ไขได้ในระบบองค์กร ขณะที่จะสามารถกระจายผลประโยชน์ในเชิงบวกแก่สมาชิกของกลุ่มได้ในวงกว้าง

▶ นอกจากนี้ยังมีส่วนสำคัญต่างๆ ที่ควรกล่าวถึง ในส่วนของอุตสาหกรรม กล่าวคือ อุตสาหกรรมที่เหมาะสม และตลาดรองรับเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งควรมีการทบทวนอย่างรอบคอบ ปลู่ผังจิตสำนึก

ในการออมและการลงทุนที่ไม่เกินตัว ปรับสภาพสมดุลของเศรษฐกิจ ภายนอกและในประเทศ มุ่งเน้นความค่อยเป็นค่อยไป ระวังระมัดระวังในการ วางแผนดำเนินงานต่าง ๆ

- ▶ ผู้เขียนกล่าวในตอนท้าย เพื่อการศึกษาในแนวลึกว่า
 - ✎ ระดับเท่าใดจึงจะพอเหมาะสมต่อการผลิตในแต่ละสาขา เพื่อรักษาระดับประสิทธิภาพและการแข่งขันในตลาดโลกได้
 - ✎ ระดับการศึกษาเศรษฐกิจต่างประเทศควรอยู่ในระดับเท่าใด
 - ✎ ความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน
 - ✎ การพิจารณาขีดความสามารถในการแข่งขันในอนาคต การเกษตรควรมุ่งเน้นในเรื่อง Productivity ให้มากขึ้น

๓.๓ ข้อสังเกตและความเห็นของผู้สรุป

- ▶ สิ่งซึ่งดูเหมือนจะเป็นหัวข้อที่เด่นในเอกสารชุดนี้คือ คำถามที่ว่า “สัดส่วนที่เหมาะสมของการผลิตในแต่ละสาขาควรเป็นเท่าไร ในแต่ละช่วงเวลา เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการขาดแคลนในด้านประสิทธิภาพ และการลงทุนสูงจนไม่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ในอนาคต”
- ▶ จะเห็นว่า ผู้เขียนมุ่งเน้นที่ระดับความเหมาะสมที่สุด (Optimal Level) แต่คำถามที่น่าสนใจคือว่า ความเหมาะสมนี้เกี่ยวข้องกับ ความพอเพียง ในภาพรวมแล้ว การมุ่งเน้นที่จุดสูงสุด (Maximisation) ในขณะที่ยังมีความยั่งยืนและเชื่อมโยงในแต่ละภาคของ เศรษฐกิจจะเป็นไปได้หรือไม่ ถ้าเหมาะสมแต่ไม่พอเพียงจะเกิดประโยชน์อะไร

▶ ฉะนั้นควรศึกษาตัวเราเองก่อนว่า อะไรเป็นจุดแข็งแกร่งของเราในช่วงเวลานั้นๆ ทั้งนี้ ควรพิจารณาถึงภูมิปัญญาไทย (รอบรู้) เน้นการออมและการลงทุนที่ฉลาด (ระมัดระวัง) และมีการผลิตที่หลากหลายและลดความเสี่ยงจากตลาดภายนอก (ภูมิคุ้มกันที่ดี) ซึ่งทั้งหมดนี้จะดำเนินไปได้ต้องมีทางสายกลางในความคิดและการกระทำ เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญด้วยเช่นกัน

๒.๔ เศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชนเมือง/ชุมชนชนบท

๑. เสรี สีสาลย์

เศรษฐกิจชุมชนกับเศรษฐกิจแห่งชาติ
รายงานเบื้องต้นเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านไทย
โครงการวิจัยเศรษฐกิจชุมชน หมู่บ้านไทยและ
โครงการพลวัตรทางเศรษฐกิจชุมชน ๓ กลุ่มน้ำ
ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
๒๕๔๔

๑.๑ บทสรุป

▶ วิถีเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเป็นวิถีเศรษฐกิจที่เน้นความพอเพียงภายในชุมชนเป็นสำคัญ ตามหลักว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นกระแสที่วนกลับไปสู่สร้างศักยภาพในการพึ่งพาตนเองแทนที่จะพึ่งพาภายนอก หากวิถีเศรษฐกิจชุมชนแผ่ขยายจนกลายเป็นวิถีเศรษฐกิจแห่งชาติก็จะส่งผลให้เกิดศักยภาพในการพึ่งตนเองของประเทศสูงขึ้น และลดการถูกเอารัดเอาเปรียบจากประเทศที่แข็งแกร่งกว่าได้เพราะเรามีอำนาจการต่อรองเพิ่มขึ้น

๑.๒ คำอธิบาย

▶ แนวคิดทฤษฎีใหม่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเรียกว่า เศรษฐกิจพอเพียง ออกสู่สังคมปลายปี ๒๕๔๐ ตามมาด้วยแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง ซึ่งกลายเป็นกระแสใหม่ เป็นทาง

เลือกใหม่ที่รับรู้กันแพร่หลายในสังคม แต่จะเป็นจริงได้ย่อมขึ้นอยู่กับพฤติกรรมและจิตวิสัยของชนชั้นกลางและกลุ่มนายทุนต่างๆภายในอีก ด้วยว่า จะเห็นด้วย ยอมรับ และปรับเปลี่ยนแผนการลงทุนหรือไม่ ดังนั้น พฤติกรรมและจิตวิสัยของชนชั้นกลาง และกลุ่มนายทุนจึงเป็นตัวแปรหนึ่ง ที่จะช่วยชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ของแนวคิดเศรษฐกิจพึ่งตนเอง หรือเศรษฐกิจพอเพียงว่า มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นในประเทศไทยได้มากน้อย เพียงใด

▶ นอกจากนี้ การพุ่งประเด็นความสนใจให้กับเศรษฐกิจชาวบ้าน และวิถีเศรษฐกิจของชนบทอย่างเดียวยังคงไม่มีพลังพอ ที่จะขับเคลื่อนกระแสเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง หรือเศรษฐกิจแบบพอเพียงให้ เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะความเป็นชุมชนของชนบทมีการ ผันแปรตามการเปลี่ยนแปลงของเมือง ชาวชนบทส่วนหนึ่งหลังไหลเข้ามา ทำงานในเมืองใหญ่ โดยเฉพาะกรุงเทพฯ ในขณะเดียวกัน ก็เกิดเมืองใหญ่ๆ ขึ้นมากมาย ส่วนหนึ่งเป็นชาวชนบทที่เข้ามาตั้งชุมชนของตนรวมกับ ชาวเมืองเดิม ชุมชนเมืองจึงมีวิถีการดำเนินชีวิตหลากหลายและแตกต่าง จากชนบท ซึ่งเป็นส่วนกุมกมลไกทางเศรษฐกิจที่สำคัญและชุมชนของคน ชั้นล่างส่วนใหญ่ในเมืองก็มีรากมาจากชนบท ด้วยเหตุนี้ แนวคิดเศรษฐกิจ ชุมชนในอีกบริบทหนึ่งจึงจำเป็นต้องรวมเอาชุมชนเมืองเข้ามาด้วย

๒. มนุษย์ สอนเกิด และ สุนทรียะ หงสะมัด

สรุปผลงานวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคความยากจน
ระดับครัวเรือน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง
หนังสือรวมบทความการเสวนาสหสาขาวิชาการ
ระหว่างสถาบันแห่งชาติ ครั้งที่ ๑

๒๕๔๔

๒.๑ บทสรุป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มีประเด็นในการอภิปราย
ผลการวิจัย ดังนี้

▶ องค์ประกอบด้านการสนับสนุน เป็นตัวแปรที่มีความ
สัมพันธ์กับผลการดำเนินงานยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคความยากจน
ระดับครัวเรือน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง โดยมี
ค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสามารถอธิบายถึงปัญหาคความ
ยากจนระดับครัวเรือน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงได้ว่า
องค์ประกอบด้านการสนับสนุนอยู่ในระดับสูงเท่าใดย่อมจะมีผลต่อการ
ดำเนินยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาคความยากจนระดับครัวเรือน เพื่อการ
พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงมากขึ้นเท่านั้น

▶ องค์ประกอบทางด้านความพร้อม มีความสัมพันธ์กับ
ผลการดำเนินยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาคความยากจนระดับครัวเรือน เพื่อ
การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง กล่าวคือ คณะกรรมการที่ทำ
หน้าที่บริหารจัดการโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนควรมีความพร้อม
ในด้านความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาค

ความยากจน อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ คำนึงถึงทรัพยากรและมีการบริหารที่ดี เช่น ตั้งศูนย์ปฏิบัติการหมู่บ้าน กข.คจ. ออกเอกสารแบบพิมพ์และวัสดุอุปกรณ์ ที่อำนวยความสะดวกต่อการบริหารจัดการ

▶ **องค์ประกอบทางการบริหารจัดการ** มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาคความยากจนระดับครัวเรือน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง ซึ่งหมายถึง การที่คณะกรรมการหมู่บ้านสามารถรับผิดชอบดูแลโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) ในด้านการบริหารเงินทุน ควบคุมตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินโครงการ กข.คจ. ให้เกิดประโยชน์ และเป็นผลดีแก่ครัวเรือนยากจนตามเป้าหมายในแต่ละหมู่บ้านอย่างมีประสิทธิภาพ

▶ **องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม** ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคความยากจนระดับครัวเรือน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง ไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจจะเนื่องด้วยเหตุผลที่คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานไม่เด่นชัด ซึ่งในทางปฏิบัติการมีการแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจน จึงไม่แตกต่างกันในด้านความสัมพันธ์กับผลการดำเนินยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาคความยากจนระดับครัวเรือน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงในครั้งนี้

๓. พรพิมล รัตนवार และ ราเชนทร์ คชนิล

การประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
ในเขตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา

สาขาการเงินการธนาคาร คณะบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

๓.๑ บทสรุป

► เป็นงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อหาอัตราผลตอบแทนภายในทางด้านเศรษฐกิจของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล เพื่อหาความเปลี่ยนแปลงของผลิตภาพการผลิต (Productivity) ในชุมชนพึ่งตนเอง ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อปรับใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙)

๓.๒ คำอธิบาย/แนวคิด

► เป็นงานวิจัยที่ให้ความสำคัญกับการให้ชุมชนพึ่งตนเอง โดยได้นิยามชุมชนพึ่งตนเองว่า เป็นชุมชนที่มีครอบครัวและสังคมมีผลผลิตที่สามารถเลี้ยงครอบครัวตนเองและสังคมได้อย่างพอเพียง ที่จะทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ จากความหมายดังกล่าว ชุมชนพึ่งตนเองจึงมุ่งหมายที่จะให้คนและครอบครัวในชุมชนนั้นมีความสามารถในการผลิต เพื่อใช้บริโภคภายในครอบครัวอย่างพอเพียง และในขณะเดียวกัน หากมีความสามารถในการผลิตจนเหลือหรือมีทรัพยากรเพียงพอ ก็สามารถผลิตเพื่อการขายได้ด้วย

▶ โครงการต่างๆ ที่รัฐดำเนินการในปัจจุบัน อาทิ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล เป็นต้น อาศัยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชน และท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านของตนเอง ให้ชุมชนเห็นคุณค่า ใช้ภูมิปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เน้นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน และเน้นสร้างแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้นโครงการต่างๆ เหล่านี้จึงจัดได้ว่าเป็นโครงการที่สนับสนุนการเป็น “ชุมชนพึ่งตนเอง” ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดี

▶ อย่างไรก็ตาม โครงการต่างๆ เหล่านี้ ได้ดำเนินการมาแล้วระยะเวลาหนึ่ง ยังไม่ได้มีการประเมินผลการดำเนินงานโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินผลการตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจ และผลิตภาพการผลิต (Productivity) ดังนั้น จึงเป็นสาเหตุให้มีการดำเนินการวิจัยเรื่อง “การประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในเขตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา” ขึ้นมา

๔. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข

ปรัชญาและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เอกสารประกอบหลักสูตรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ๒๕๔๕

๔.๑ บทสรุป

▶ หลักสูตรการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาภาค วิชาการจัดการและการวางแผนธุรกิจชนบท หัวข้อปรัชญาและแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง (การจัดการและการประเมินโครงการ) ที่ได้เริ่มขึ้นใน เดือนกุมภาพันธ์ ปีการศึกษา ๒๕๔๕ มีวัตถุประสงค์ให้นักศึกษามา ร่วมกันวิเคราะห์พัฒนาการในหมู่บ้านของตนเองว่า มีผลผลิตใดบ้างเป็น หนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล เพื่อให้มีชีวิตที่พอเพียง เพื่อให้ทราบถึงระดับ การจัดการที่ทำให้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลดังกล่าว

๔.๒ คำอธิบาย/แนวคิด

▶ เป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมการศึกษาจากระดับหมู่บ้านโดย มอบงานให้นักศึกษาจำนวนประมาณ ๖๐๐ คน จากหมู่บ้านและชุมชนต่างๆ ศึกษาแนวทางการดำเนินชีวิตและแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละชุมชน ซึ่งหลังจากทำการศึกษาแล้ว มีข้อเสนอแนะว่า ในชุมชนเมืองโดยเฉพาะในเขตเทศบาลเมืองนั้น ยังไม่ ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้อย่างชัดเจนนัก แต่ อย่างน้อยผลจากการไปลงพื้นที่ของนักศึกษา ทำให้นักศึกษาได้เข้าใจและ รับทราบถึงระดับการจัดการที่ทำให้เกิดหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล ในแต่ละชุมชนมากขึ้น

๕. ฝ่ายข้อมูลและติดตามประเมินผล

สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์

รายงานการประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจ

ชุมชนพึ่งตนเอง จ.นครสวรรค์ พ.ศ. ๒๕๔๒-๒๕๔๓

๒๕๔๓

๕.๑ บทสรุป

► การศึกษาครั้งนี้ได้นำแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้มาจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙) ซึ่งมีแนวคิดหลักที่ยึดปรัชญาที่ว่าด้วย “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และ “เศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อสร้าง “ค่านิยม” ที่เป็นแก่นของแผนและเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจต่อไป นอกจากนี้ คณะผู้ศึกษายังได้นำแนวคิดนี้มากำหนดเป็นแนวทางในการวางกรอบการศึกษาเรื่องการพึ่งตนเองของชุมชนใน จ.นครสวรรค์ อีกด้วย

๕.๒ คำอธิบาย/แนวคิด

► ผลการศึกษาเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองในจังหวัดนครสวรรค์พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า การประกอบอาชีพภายใต้แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นในระดับปานกลาง มีเงินออมในระดับปานกลาง สามารถทำให้คิดเป็นทำเป็นในระดับปานกลาง ช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในระดับปานกลาง มีความพึงพอใจในการดำเนินงานตามแนวทางเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองในระดับปานกลาง พอใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่เข้าไปดำเนินการในชุมชนในระดับปานกลาง

๕.๓ ข้อสังเกตและความเห็นของผู้สรุป

▶ จากการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชนในการดำเนินงาน ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองในแต่ละมาตรการ พบว่า

- ✧ มาตรการเกษตรผสมผสาน (ทฤษฎีใหม่)
คือ ไม่มีเงินทุนในการประกอบอาชีพ
- ✧ มาตรการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ต้องการแหล่งน้ำสำหรับชุมชน
- ✧ มาตรการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
คือ ต้องการเงินทุนหมุนเวียน
- ✧ มาตรการพัฒนากลุ่มอาชีพ
คือ ต้องการตลาดรองรับสินค้า
- ✧ มาตรการจัดทำผังเมือง เครือข่ายองค์กรชุมชน
คือ การจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสม
- ✧ มาตรการลานค้าชุมชน (ตลาดนัดชุมชน)
คือ ต้องการเงินทุนสนับสนุน
- ✧ มาตรการพัฒนาเครือข่ายร้านค้าชุมชน
คือ ต้องการเงินทุนสนับสนุน
- ✧ มาตรการประชาคมอำเภอ และประชาคมอื่นๆ
คือ ชาวบ้านไม่ค่อยให้ความสนใจ
- ✧ มาตรการศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการเกษตร
คือ ต้องการเงินสนับสนุน

๖. ศิริวัฒน์ สุนทรโกษา

การศึกษาผลกระทบการตั้งหมู่บ้านวนเกษตรในเขตรอยต่อ
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขาอุ้มทะนุพัง ไฟ เขาขาด

อ.วังน้ำเย็น จ.สระแก้ว

สถาบันราชภัฏพระนคร

๒๕๕๕

๖.๑ บทสรุป

► เป็นการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงการตั้งชุมชนวนเกษตรในพื้นที่รอยต่อเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า โดยอาศัยกลุ่มประชากร ๗ ครอบครัว ที่ก่อผลกระทบต่อระบบนิเวศและผลกระทบด้านสังคมศาสตร์ โดยผ่านการสังเกต สัมภาษณ์ และติดตามผล เป็นเวลา ๖ เดือน

๖.๒ คำอธิบาย/แนวคิด

► เป็นงานวิจัยที่อาศัยข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างการวิจัย เป็นกลุ่มคนที่เดิมมีอาชีพตัดไม้ขายนายทุน เมื่อเข้าสู่ระบบวนเกษตรจึงหยุดการทำลายป่า ทั้งนี้ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การตั้งหมู่บ้านน่าจะมีผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าไม้แต่ไม่รุนแรงนัก

๗. อลิสา เชยประเสริฐ และ พรทิพย์ รังสฤษฎ์วุฒิกุล

การศึกษาชุมชนพึ่งตนเองกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และ
สังคมแบบยั่งยืน ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดลำปาง
มหาวิทยาลัยโยนก

๗.๑ บทสรุป

▶ การศึกษานี้มุ่งศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่มีผลต่อการพึ่งพาตนเองของชุมชน และปัจจัยตัวกำหนดต่างๆ ที่มีผลต่อระดับการพึ่งพาตนเองของชุมชน โดยอาศัยแนวคิดจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายให้สังคมมีความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุข โดยสุ่มตัวอย่างจากชุมชนระดับหมู่บ้านแบบเฉพาะเจาะจงใน ๓ อำเภอที่มีระดับการพึ่งพาตนเอง ๓ ระดับ ได้แก่ (๑) กลุ่มชุมชนที่พึ่งพาตนเองได้ (๒) กลุ่มชุมชนที่พอจะพึ่งพาตนเองได้ และ (๓) กลุ่มชุมชนที่พึ่งพาตนเองไม่ได้เลย เพื่อเปรียบเทียบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพึ่งพาตนเองของแต่ละกลุ่ม โดยเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจาก ๓ อำเภอ คือ อำเภอแม่ทะ อำเภอเสริมงาม และอำเภอเกาะคา และชุมชนหมู่บ้านจำนวน ๙ แห่ง

๗.๒ คำอธิบาย/แนวคิด

▶ คณะผู้ศึกษา ได้พิจารณาถึงปัญหาอุปสรรคที่มีผลต่อการพึ่งพาตนเอง รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การพึ่งพาตนเองของชุมชนต่างๆ ที่อยู่ในระดับที่ ๑ คือเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้

๘. พิชณฺ์ อุตตมะเวทิน และคณะ

โครงการส่งเสริมการเพาะและเลี้ยงปลาเพื่อแก้ปัญหา
เศรษฐกิจและทูปโภชนาการในประชาชน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๒๕๔๕

๘.๑ บทสรุป

► โครงการนี้ มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมชุมชนและโรงเรียนให้สามารถพึ่งตนเองในการแก้ปัญหาทูปโภชนาการผ่านการจัดตั้งกลุ่มกองทุนเพื่อช่วยเหลือตนเอง รวมทั้งจะเน้นสนับสนุนการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนและโรงเรียนใหม่และกับชุมชนและโรงเรียนเก่า ให้สามารถพึ่งตนเองต่อไปได้ หลังจากโครงการดังกล่าวสิ้นสุด ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้สำรวจความต้องการของคนในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้รู้จุดแข็ง จุดอ่อนในชุมชนของตนเองอย่างดี และเป็นผู้ปฏิบัติงานตามความคิดของตนเอง โดยมีนักวิจัยเป็นเพียงพี่เลี้ยง เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองและดำเนินการอย่างยั่งยืนต่อไป ทั้งนี้ จากประสบการณ์ของคณะผู้วิจัยพบว่า ชาวอีสานต้องการมีรายได้จากการเกษตรและผลผลิตทางเกษตรมากที่สุด

๘.๒ คำอธิบาย/แนวคิด

► คณะผู้วิจัยระดมสมองโดยใช้ SWOT analysis เพื่อหาสาเหตุหรือปัจจัยต่างๆ และ AIC เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ว่าชาวบ้านต้องการวาดฝันในชุมชนเป็นอย่างไร โดยเชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาร่วมระดมความคิด ได้แก่ อบต. ครู เจ้าหน้าที่ สาธารณสุข และชาวประมง เพื่อหาวิธีที่จะทำความฝันให้เป็นความจริงขึ้นได้

๙. หะสัน หมัดหมาน และคณะ

การพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงในจังหวัดชายแดนภาคใต้
วิทยาลัยอิสลามศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
๒๕๔๖

๙.๑ บทสรุป

▶ งานวิจัยดังกล่าว มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของชาวชนบทในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของอาสาพัฒนาชุมชน ของผู้นำท้องถิ่น ของเกษตรกรตำบล และของพัฒนากรตำบล รวมทั้งศึกษาองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของเกษตรกรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย

๙.๒. คำอธิบาย/แนวคิด

▶ คณะผู้วิจัยอาศัยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้ทรงพระราชทานเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ ซึ่งเป็นแนวคิดที่สนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเองให้ได้ ชุมชนพึ่งตนเองให้ได้ อันจะส่งผลให้สังคมและประเทศพึ่งตนเองได้ในที่สุด ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และระดมทุนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าชาวชนบทเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียงไปปฏิบัติเพื่อสนองกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ คณะผู้วิจัยจึงได้แบ่งกลุ่มเป้าหมายของ

การศึกษาออกเป็น ๒ กลุ่มคือ (๑) กลุ่มชาวบ้านจากทุกสาขาอาชีพและ (๒) กลุ่มอาชีพเกษตรกร เพื่อศึกษาองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรแนวทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๑๐. วิทยุ จารัสพันธุ์

กระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวด้านเศรษฐกิจ
เพื่อการพึ่งพาตนเองกรณีศึกษากลุ่มแปรรูปข้าว

อ.ไพฑรกร จ.ร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

๒๕๔๒

๑๐.๑ บทสรุป

▶ กลุ่มแปรรูปข้าวต้องเรียนรู้ด้านการบริหาร การจัดกลุ่ม ด้านเทคโนโลยีที่ใช้ในการแปรรูปข้าว การควบคุมคุณภาพข้าว การตลาด ซึ่งพบว่า การเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวช่วยให้กลุ่มแปรรูปข้าว สามารถปรับตัวท่ามกลางความผันผวนของระบบเศรษฐกิจในด้านราคา และตลาดข้าว ตัวอย่างของการปรับตัว ได้แก่ การรวมกลุ่มแปรรูปข้าว การกระจายสินค้าไปยังกลุ่มผู้บริโภคหลายระดับ การรักษาคุณภาพข้าวสาร และการระดมทุนจากภายในมากกว่ากู้จากแหล่งทุนภายนอก ทั้งนี้ คณะผู้ศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพสัมภาษณ์เจาะลึก ตามประเด็นการศึกษา โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์เป็นผู้นำชุมชน และคณะกรรมการบริหารองค์กรที่ทำหน้าที่จัดการธุรกิจชุมชน

๑๐.๑ คำอธิบาย/แนวคิด

▶ งานวิจัยดังกล่าวอาศัยกระบวนการเรียนรู้ขององค์กร ชารบ้านเพื่อการบริหารจัดการธุรกิจของชุมชน โดยอาศัยพลังของชุมชน ให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

๑๑. สุนันทา โขติเสถียร

การวิจัยเศรษฐกิจชุมชนการเกษตรพึ่งตนเองด้วยภูมิปัญญา
ชาวบ้านชุมชนคลองผู้ใหญ่ปลื้ม (ชุมชนเกษตรรุ่งเรืองทรัพย์)
สถาบันราชภัฏ

๒๕๔๕

๑๑.๑ บทสรุป

▶ งานวิจัยฉบับนี้ มุ่งศึกษาปัจจัยแวดล้อมของกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งพาตนเองสู่หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการเกษตรพึ่งพาตนเองด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมทั้งเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์จากการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ที่มีความน่าอยู่ ชุมชนเข้มแข็ง และเพื่อให้ได้ข้อมูลชุมชนเกษตรกรที่เข้มแข็งด้วยเศรษฐกิจชุมชนพอเพียง พึ่งพาตนเองจากภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนประกอบการเผยแพร่ เป็นแนวทางให้ชุมชนอื่นได้นำผลการพัฒนาสู่การเป็นเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งด้วยเศรษฐกิจชุมชนพัฒนาแบบพอเพียงและยั่งยืนต่อไป

๑๑.๒ คำอธิบาย/แนวคิด

▶ งานวิจัยดังกล่าวได้ประเมินผลการพัฒนาในช่วง ๔ ทศวรรษ พบว่าแม้ว่าการพัฒนาที่ผ่านมาจะเป็นการพัฒนาที่ขาดสมดุลด้านคุณภาพ แต่ก็ถือว่าการพัฒนาที่มีจุดแข็งอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๔๐ ที่เป็นรากฐานการปฏิรูปทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดการกระจายอำนาจ และเกิดจุดแข็งของฐาน

การผลิตการเกษตรที่หลากหลาย มีศักยภาพที่จะสามารถเป็นแหล่งผลิตอาหารโลก และเป็นผลมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ ๙ ซึ่งเป็นแผนพัฒนาที่มุ่งเน้นความสมดุลมีคุณภาพและยั่งยืน โดยมีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานมุ่งสู่ความเป็นสังคมที่เข้มแข็ง มีศักยภาพ มีคุณภาพ สมานฉันท์ และมีความเอื้ออาทรต่อกัน

๑๒. พัชรี ลาสูด

ทัศนคติของนักศึกษาสถาบันราชภัฏมหาสารคามเกี่ยวกับ
บทบาทของผู้นำชุมชนต่อการพัฒนาท้องถิ่น
สถาบันราชภัฏมหาสารคาม

๒๕๔๓

๑๒.๑ บทสรุป

▶ งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อบทบาทผู้นำชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาขีดความสามารถของผู้นำชุมชนและ เพื่อประเมินศักยภาพและความสามารถของผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขแนวทางที่เกี่ยวข้องต่อไป

๑๒.๒ คำอธิบาย/แนวคิด

▶ คณะผู้วิจัยศึกษาในประเด็นต่อไปนี้คือ (๑) ศึกษาปัญหาศักยภาพการทำงานของผู้นำชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น (๒) ความสนใจของนักศึกษาสถาบันราชภัฏมหาสารคามเกี่ยวกับการทำงานของผู้นำชุมชนในเรื่องต่างๆ (๓) แนวทางและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการทำงานของผู้นำชุมชนให้ดีขึ้น รวมทั้ง(๔) แนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชนในด้านต่างๆ

▶ คณะผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถาม ๑๒๐ ชุด โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนั้น เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนการประเมินค่าและแบบปลายเปิด เนื้อหาในแบบสอบถามแบ่งเป็น ๓ ตอน

ตอนที่ ๑ เกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ ๒ เกี่ยวกับความคิดเห็นในบทบาทของผู้นำชุมชนและความใส่ใจในการพัฒนาของผู้นำชุมชนในท้องถิ่นและตอนที่ ๓ เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาของผู้นำชุมชน

▶ งานวิจัยดังกล่าวมีข้อเสนอแนะว่า ผู้นำชุมชนควรให้ความสนใจในปัญหาสาเหตุดีในชุมชน ปัญหาจากการประสานระหว่างผู้นำกับสมาชิกในชุมชนที่ยังไม่มีความใกล้ชิดและรับรู้ปัญหาได้มากเท่าที่ควร ปัญหาจากการแสดงบทบาทเป็นปากเป็นเสียงแทนประชาชน ความล่าช้าในการแก้ไขปัญหาเพื่อประชาชน รวมทั้งปัญหาจากการอนุรักษ์วัฒนธรรมเก่าแก่และภูมิปัญญาในชุมชน

▶ นักศึกษาสถาบันราชภัฏมหาสารคาม ผู้ทำการวิจัยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในด้านบุคลิกและมนุษยสัมพันธ์ว่า บุคลิกภาพที่ดีของผู้นำชุมชนก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชาวบ้าน จากการศึกษาความรู้ความสามารถของผู้นำชุมชนพบว่าความรู้ความสามารถมีความสำคัญต่อการพัฒนาด้านการศึกษาในชุมชน ทำให้ผู้นำชุมชนสามารถเป็นตัวแทนทางราชการได้ดี

๓

การบริหารเศรษฐกิจรายสาขา

๓.๑ สาขาเกษตรกรรม

๑. วิโรจน์ ณ ระนอง

ความเสี่ยงและภูมิคุ้มกันในภาคเกษตรกรรมของไทย
เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI
๒๕๔๒

๑.๑ บทสรุป

► ผู้เขียนนำเสนอว่า ความเสี่ยงเป็นปัญหาสำคัญสำหรับเกษตรกร ทั้งความเสี่ยงด้านราคาสินค้า ความเสี่ยงด้านการพึ่งพาและราคาปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศ ความเสี่ยงด้านธรรมชาติ ความเสี่ยงด้านแบบแผนการผลิต ซึ่งเกษตรกรเองได้มีการบริหารความเสี่ยงบางส่วนแล้ว เช่น การกระจายความเสี่ยงในกิจกรรมด้านการเกษตร โดยใช้เกษตรผสมผสานเกษตรทฤษฎีใหม่ และการกระจายความเสี่ยงออกไปสู่กิจกรรมนอกการเกษตร โดยทำหัตถกรรม อุตสาหกรรมย่อยในครัวเรือน รับจ้างนอกภาคเกษตร ส่วนภาครัฐเองก็มีส่วนช่วยแบ่งเบาภาระความเสี่ยงของเกษตรกรด้วยนโยบายประกันราคา

► ผู้เขียนให้ความเห็นว่า ปัญหารายได้และคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ไม่ได้เกิดจากความเสี่ยงแต่อย่างเดียว ความเสี่ยงเป็นปัจจัยที่ซ้ำเติมเกษตรกรที่ยากจนและมีทุนน้อย พื้นตัวได้ลำบากขึ้นเมื่อเผชิญกับผลกระทบที่รุนแรง

► ผู้เขียนเห็นว่า ทฤษฎีใหม่ มองการณ์ไกลไปกว่าประเด็นเรื่องความเสี่ยง โดยในขั้นที่สองและขั้นที่สามของทฤษฎีใหม่ เป็นเรื่อง

ของการรวมตัวกันของเกษตรกรในรูปแบบของกลุ่มและสหกรณ์ ร่วมมือกันในด้านการผลิตและการตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยให้ร่วมมือกับหน่วยราชการ มูลนิธิ ธนาคารและบริษัทเอกชน เพื่อสร้างโอกาสทางการตลาด

▶ นอกจากนี้ **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** เน้นการมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งจากภายนอกและภายใน กล่าวคือ ได้เตรียมจัดการความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นไว้ได้แล้ว การใช้ทฤษฎีใหม่ในภาคเกษตรจะช่วยลดความเสี่ยงและสามารถอยู่อย่างพอเพียงได้ คือมีพอใช้บริโภคภายในครัวเรือน และนำผลผลิตส่วนเกินไปหารายได้อีกทางหนึ่ง นั่นคือมีทั้งความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อลดต้นทุนการครองชีพและการผลิตของเกษตรกร

๒. ชนิกา เจริญวงศ์

บทความสำรวจความคิด ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม
แนวทฤษฎีใหม่

เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI

๒๕๔๒

๒.๑ บทสรุป

► ผู้เขียนเห็นว่า การทำเกษตรทฤษฎีใหม่มีความสำคัญต่อภาคการเกษตร สามารถนำไปสู่การเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนของประเทศ เนื่องจากทำให้เกษตรกรได้รับการตอบสนองในระดับที่สูงในด้านส่วนตัวและสังคม คือ ทั้งผลผลิต รายได้ ครอบครัวยั่งยืน ชุมชนสามัคคี พื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติแล้วเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่อย่างแท้จริง

► อนึ่ง การทำเกษตรทฤษฎีใหม่นั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ให้เกษตรกรทำการเกษตรได้อย่างมั่นคง ไม่ล้มเลิกกลางคัน มีการขยายผลอย่างเหมาะสมในทุกๆ ด้านที่ไม่รวดเร็วเกินไป

๒.๒ คำอธิบาย

► บทความข้างต้นเกี่ยวข้องกับทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นทฤษฎีบริหารจัดการน้ำและดิน เป็นทฤษฎีการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจและสังคมทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน สังคม และประเทศ โดยมี ๓ ขั้นตอน คือ

✧ ขั้นตอนที่ ๑ เกษตรกรเจ้าของที่ดินจำนวนน้อยมีความพอเพียงสามารถเลี้ยงตัวเองได้ (Self sufficiency) ดำรงชีวิตอย่างประหยัดก่อน มีการผลิตข้าวบริโภคพอเพียงประจำปี มีอ่างเก็บน้ำซึ่งอาจต้องลงทุนสูง ในช่วงแรกดังนั้นจึงอาจขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก อาทิ ภาครัฐ มูลนิธิ เอกชน

✧ ขั้นตอนที่ ๒ เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ ร่วมกันในด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สุวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยอาศัยความร่วมมือจากภายนอกซึ่งต้องอาศัย ความสามัคคีในท้องถิ่นเป็นพื้นฐานก่อน

✧ ขั้นตอนที่ ๓ เกษตรกรรวมตัวกับแหล่งเงิน และแหล่งพลังงาน ตั้งและบริหารโรงสี ร้านสหกรณ์ ช่วยกันด้านการลงทุนและด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

๒.๓ ข้อสังเกตของผู้สรุป (วิเคราะห์แยกตามองค์ประกอบของความพอเพียง)

▶ ความเสี่ยงในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องมีการภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งหมายถึงการที่ได้เตรียมจัดการกับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นไว้แล้ว

▶ การใช้ทฤษฎีใหม่ในภาคเกษตร จะช่วยลดความเสี่ยงช่วยลดต้นทุนค่าขนส่งในระบบเศรษฐกิจ และสามารถอยู่อย่างพอเพียงได้ซึ่งต้องอาศัยความสามัคคีในท้องถิ่น และการสนับสนุนจากทั้งภาคราชการและเอกชนเป็นพื้นฐานด้วย

๓. ทรงชัย ตียนนัท

การศึกษาทัศนคติของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคง
ทางรายได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยการจัดการและ
นโยบายสวัสดิการสังคม

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๒๕๕๒

๓.๑ บทสรุป

► เป็นการศึกษาความรู้และการปฏิบัติกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ของเกษตรกรที่กู้ยืมเงินในวงเงินไม่เกิน ๔๐,๐๐๐ บาท จากธนาคารกสิกรไทยสาขาหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๑๙๕ ราย

๓.๒ คำอธิบาย

► ผลการศึกษาความรู้ของเกษตรกรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าส่วนใหญ่รู้จักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงร้อยละ ๖๙.๗ ได้รับทราบจากแหล่งข้อมูลโทรทัศน์ร้อยละ ๖๖.๐ ทั้งนี้ เกษตรกรร้อยละ ๘๔.๐ ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งไม่เคยได้ไปศึกษาดูงานด้านเกษตรทฤษฎีใหม่คิดเป็นร้อยละ ๘๗.๘

► ผลการศึกษาความรู้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการบริโภคพบว่าเกษตรกรร้อยละ ๙๙ เข้าใจว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของการกินอยู่อย่างประหยัด เหมาะสมกับรายได้

▶ ผลการศึกษาในด้านสิ่งแวดล้อมพบว่า การผลิตโดยใช้แรงงานคนแทนเครื่องจักร ช่วยการลดมลภาวะในชุมชนและมีผลทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น ร้อยละ ๙๐.๔

▶ ผลการศึกษาในเรื่องสุขภาพอนามัยของเกษตรกร พบว่าการบริโภคอาหารที่ปราศจากสารเคมี มีผลทำให้เกษตรกรมีสุขภาพอนามัยดี ร้อยละ ๙๒.๖

▶ ผลการศึกษาในด้านที่เกี่ยวข้องกับรายได้ พบว่าเกษตรกร ร้อยละ ๙๑.๕ รู้ว่าการทำเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงช่วยลดการใช้สารเคมี ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง

▶ ผลการศึกษาในด้านความพึงพอใจในชีวิตของเกษตรกร พบว่าร้อยละ ๙๒.๐ ทราบว่าชุมชนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในชีวิตมากขึ้นเมื่อหันมาทำการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

▶ ผลการศึกษาในด้านความสามัคคีในชุมชน พบว่าร้อยละ ๙๓.๖ ตระหนักถึงความสามัคคีว่าเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ และเป็นที่พึ่งของผู้ด้อยโอกาสในชุมชนได้

▶ ผลการศึกษาภาพรวมของการปฏิบัติกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าเกษตรกรยังปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่ำ และพบว่าเกษตรกรร้อยละ ๘๑.๙ เห็นด้วยว่าการประกอบอาชีพทางการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสร้างความมั่นคงทางรายได้ของครอบครัวได้

๓.๓ ข้อสังเกตและความเห็นของผู้สรุป

▶ ข้อเสนอแนะจากการศึกษาพบว่า แม้ว่าเกษตรกรจะมีทักษะที่เห็นด้วยอย่างมากกับการประกอบอาชีพตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และมีความรู้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับสูง แต่การปฏิบัติกิจกรรมนั้นอยู่ในระดับต่ำ

▶ หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสนับสนุนในด้านการศึกษาแก่เกษตรกร เพื่อช่วยเพิ่มพูนความรู้ในการประกอบอาชีพตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สถาบันการเงินที่จะต้องปล่อยสินเชื่อภาคบังคับให้กับเกษตรกร ควรให้การสนับสนุนทางการเงินแก่เกษตรกรในรูปของเงินให้กู้ยืมระยะยาว เพื่อเป็นทุนในการเตรียมแหล่งน้ำ พร้อมทั้งร่วมมือกับภาครัฐและหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการร่วมกัน เพื่อเป็นสร้างกิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการสังคมแก่เกษตรกรให้สามารถสามารถประกอบอาชีพโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐาน สร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและเป็นการสร้างความมั่นคงทางรายได้ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของเกษตรกรและชุมชนต่อไป

๔. แผนกพัฒนาและบริการ สถาบันวิจัยและพัฒนา

โครงการเกษตรธรรมชาติ บ้านดอนเปา ต.ดอนเปา

อ.แม่วาง จ. เชียงใหม่

๒๕๓๕-๒๕๔๑

๔.๑ บทสรุป

▶ งานวิจัยดังกล่าวใช้ปัจจัยทางเศรษฐกิจในการพัฒนาขีดความสามารถของเกษตรกร ให้สามารถพึ่งตนเองได้จากผลผลิตที่มีอยู่ ใช้ยารักษาโรคจากพืชสมุนไพร และมีรายได้เพิ่มจากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งสนับสนุนการใช้ปัจจัยด้านสังคม เพื่อบรรลุใน ๔ เป้าหมายหลัก คือ

- ❏ เพื่อฟื้นฟูภูมิปัญญาพื้นบ้านและการใช้เทคโนโลยีการผลิตแบบดั้งเดิมที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีให้กับครอบครัวด้วยการลดความตึงเครียดทางด้านเศรษฐกิจ ให้มีความมั่นคงทางด้านการเงิน
- ❏ เพื่อส่งเสริมกระบวนการความเข้มแข็งในการทำงานเป็นทีม มีการจัดการที่ดี มีการตัดสินใจและสร้างความเป็นผู้นำให้กับสมาชิก รวมทั้งเพิ่มอำนาจต่อรองในการจำหน่ายผลผลิตให้แก่กลุ่ม
- ❏ เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนได้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ
- ❏ เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมของชุมชน ด้วยวิธีการเกษตรแบบธรรมชาติ

๔.๒ คำอธิบาย/แนวคิด

▶ งานวิจัยดังกล่าว ใช้วิธีการศึกษาความจำเป็นในการตั้งกลุ่มเกษตรธรรมชาติในหมู่บ้านของกลุ่มเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ประจำสถาบันและนักพัฒนา โดยเจ้าหน้าที่จากมหาวิทยาลัยพายัพได้ร่วมกันระดมความคิด เพื่อหาวิธีการที่เป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้ทางวิชาการ โดยสมาชิกกลุ่มเกษตรกรธรรมชาติจะต้องทำงานด้วยตนเอง เพื่อจะได้เรียนรู้วิธีการควบคู่กับการดูงานเกษตรธรรมชาติในที่ต่างๆ มีการสร้างเครือข่ายในการเพิ่มพื้นที่การเกษตรธรรมชาติ เพิ่มจำนวนสมาชิกเพิ่มรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร ตรวจเยี่ยมการดำเนินการโครงการเดือนละ ๑ ครั้ง และติดตามประเมินผลโครงการหลังจากระยะเวลาของโครงการสิ้นสุดลง

▶ คณะผู้วิจัยได้ข้อสรุปร่วมกันว่า สมาชิกแต่ละชุมชนยังคงมีปัญหาในด้านต่างๆ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มที่มีผลประโยชน์เรื่องเงิน ทำให้การรวมตัวของสมาชิกมีผลประโยชน์ที่หลากหลาย อันมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในกลุ่ม

▶ คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้คัดเลือกกลุ่มสมาชิกที่มีอาชีพคล้ายคลึงกัน กำหนดแนวคิดและจุดร่วมของการทำงานด้านเกษตรธรรมชาติให้ชัดเจนขึ้น

๕. วันเพ็ญ วอกลาง และ ป้อมเพชร ธารภรณกุล

การติดตามประเมินผลโครงการเงินกู้เพื่อปรับโครงสร้าง
ทางสังคมจากธนาคารพัฒนาเอเชีย งวดที่ ๑ :
โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ

๒๕๔๓

๕.๑ บทสรุป

▶ งานดังกล่าวเป็นงานวิจัย ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามความก้าวหน้า และประเมินผลการดำเนินงานในทุกขั้นตอนของโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริว่า ได้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในขั้นตอนต่างๆ หรือไม่ เกษตรกรคิดถึงเป้าหมายที่จะได้รับการดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ มากน้อยเพียงใด รวมทั้งศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการและเกษตรกรว่าขัดแย้งหรือเป็นอุปสรรคต่อเป้าหมายในการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนในด้านใดบ้าง

๕.๒ คำอธิบาย

▶ งานวิจัยดังกล่าวยึดแนวคิดในการประเมินผลที่เป็นระบบ (System approach) พิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ทั้งปัจจัยนำเข้า กระบวนการผลิตและผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ อาศัยวิธีวิเคราะห์จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์เจาะลึกผู้บริหารโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริในกระทรวงและระดับจังหวัด รวมทั้งสัมภาษณ์เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ที่ได้รับการสนับสนุนในการขุดสระน้ำหรือขุดสระเพิ่มเติม โดยใช้เงินกู้จากธนาคารพัฒนาเอเชีย

▶ คณะผู้วิจัยได้ข้อสรุปร่วมกันว่า การดำเนินการโครงการดังกล่าวล่าช้า เนื่องจากมีข้อจำกัดทางด้านทรัพยากรบุคคล ยานพาหนะ และวัสดุที่ใช้ในโครงการ ประกอบกับมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายในแต่ละชั้นอยู่บ่อยครั้ง ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินโครงการ ประกอบกับการบริหารงานโครงการมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจที่ส่วนกลาง ทำให้การวางแผนโครงการไม่สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติ พื้นที่และทำให้เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆในพื้นที่อย่างแท้จริง

๖. ปรีชา พรหมมา

การวิเคราะห์รายได้ของเกษตรกรจากการดำเนินกิจกรรม
ทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงใน จ.เพชรบูรณ์
วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๒๕๔๓

๖.๑ บทสรุป

▶ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีอิทธิพลกำหนดรายได้ของเกษตรกรจากการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และเน้นประเมินศักยภาพรายได้ของเกษตรกรในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่

▶ วิทยานิพนธ์ดังกล่าว อาศัยแนวคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับการตัดสินใจมาประยุกต์ใช้กับเกษตรทฤษฎีใหม่ ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมจากแบบสอบถามภาคสนามและข้อมูลทางคักยภูมิ

๖.๒ คำอธิบาย

▶ ผู้เขียนได้ข้อสรุปจากการวิเคราะห์รายได้ของเกษตรกรที่ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงในจังหวัดเพชรบูรณ์ว่า เกษตรกรมีรายได้ (เฉพาะจากภาคการเกษตร) เฉลี่ยต่อปีเท่ากับ ๕๖,๘๖๗ บาท คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๔ และมีระดับความพอเพียงทางเศรษฐกิจของครัวเรือน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายได้ ได้แก่ ความพอเพียงของน้ำ การขายผลผลิต ระดับความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน ขนาดพื้นที่ทำการ

เกษตร รวมทั้งพิจารณาศักยภาพของรายได้ใน ๕ ปีข้างหน้าว่าจะมีรายได้เฉลี่ย ๑๓๓,๐๐๐ บาท ต่อปี

▶ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อเสนอแนะให้พัฒนาและเผยแพร่ภูมิปัญญาชาวบ้าน และควรแก้ปัญหาด้านการตลาดของผลผลิตให้มากขึ้น

๗. มานะ ถนอมภูวนาท และคณะ

ผลการดำเนินการปัญหาและความต้องการของเกษตรกร
ที่ดำเนินงานภายใต้โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ใน จ.ลพบุรี
สถาบันราชภัฏเทพสตรี

๒๕๔๓

๗.๑ วัตถุประสงค์

▶ งานวิจัยดังกล่าว มุ่งศึกษาลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่ดำเนินงานภายใต้โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามพระราชดำริ และศึกษาความต้องการของเกษตรกรที่ดำเนินงานภายใต้โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ วิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งศึกษาความต้องการของเกษตรกรที่ดำเนินงานภายใต้โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

๗.๒ คำอธิบาย/แนวคิด

- ▶ งานวิจัยดังกล่าวอาศัยแนวคิดดังต่อไปนี้เป็นพื้นฐาน
 - ❏ แนวคิดการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ
 - ❏ แนวทางการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
 - ❏ ศึกษาความหมาย ข้อดี และข้อเสียของการประกอบ การแบบเจ้าของคนเดียว
 - ❏ หลักในการดำเนินงานธุรกิจเกษตรที่ประสบผลสำเร็จ
 - ❏ การทำการเกษตรเพื่อเปรียบเทียบกับธุรกิจอื่น
 - ❏ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตและปัจจัยการผลิต

๘. ขจรฤทธิ์ แก้วไตรรัตน์

การศึกษาทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการทำสวนยางใน

อ.คำม่วง จ. กาฬสินธุ์

สถาบันราชภัฏมหาสารคาม

๒๕๔๔

๘.๑ วัตถุประสงค์

▶ งานวิจัยดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสนใจในการทำสวนยางพาราของเกษตรกรใน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ และเพื่อศึกษาความรู้ของเกษตรกรในการทำสวนยางพารา รวมทั้งศึกษาวิธีการปลูกยางพาราให้ได้ผลผลิตดี เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของโรงงานอุตสาหกรรมการเกษตรและเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขเกี่ยวกับงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๘.๒ คำอธิบาย/แนวคิด

▶ การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการทำสวนยางพาราใน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้และความสนใจในการทำสวนยางพาราของเกษตรกรในพื้นที่ดังกล่าว โดยกำหนดกลุ่มประชากรที่ศึกษา ใช้กลุ่มตัวอย่างสร้างแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาความสนใจในการทำสวนยางพาราของเกษตรกรในพื้นที่ดังกล่าว โดยผ่านการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random sampling) จากเกษตรกร อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ยึดถือแนวคิดการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริเป็นพื้นฐาน

▶ งานวิจัยดังกล่าวได้บ่งชี้ว่า เกษตรกรในอำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ทำสวนยางพารามักเป็นเพศชายที่อยู่ในวัยแรงงาน อายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี และปลูกยางพาราเป็นอาชีพรองเพื่อเสริมรายได้ให้ครอบครัว ข้อสรุปดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัตนวรรณ รุณภัย และ เอ็มอร อำสุรัตน์ ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยบางด้านที่มีผลต่อการส่งเสริมการปลูกยางพาราในภาคตะวันออก พบว่าเกษตรกรผู้ที่ปลูกยางพาราสวนใหญ่เป็นเพศชายในวัยแรงงาน มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดที่เคยมีการปลูกยางพารา และทำอาชีพเกษตรแต่เพียงอย่างเดียว

๙. อัญญา สุวรรณศรีนนท์

ทฤษฎีใหม่ : แนวทางสู่การดำเนินชีวิตบนพื้นฐานทาง
เกษตรกรรมในภาคชนบทอย่างยั่งยืน

(The New Theory : A Path to Sustainable
Agriculturally Based Rural Livelihoods in Thailand)

วิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาโท

มหาวิทยาลัย London School of Economics

๒๕๔๔

๕.๑ บทสรุป

▶ ผู้เขียนได้หยิบยก “ทฤษฎีการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน (Sustainable livelihoods)” ในรูปแบบที่พัฒนาโดย Institute of Development Studies, United Kingdom ขึ้นมาเป็นกรอบในการศึกษา และนำ “เกษตรทฤษฎีใหม่” ซึ่งเป็นแนวพระราชดำริสำหรับการพัฒนาการผลิตในภาคเกษตรกรรมและสังคมชนบทโดยรวม เป็นกรณีศึกษา

๕.๒ คำอธิบาย

▶ ทฤษฎีการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนนั้นอธิบายว่า การดำรงชีวิตนั้นจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ ๓ ประการ ได้แก่ (๑) ทรัพยากร (๒) กิจกรรมต่างๆ และ (๓) ความสามารถในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ต่างๆ และการดำรงชีวิตจะยั่งยืนได้ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นสามารถแก้ไขปัญหา หรือฟื้นตัวจากเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะนำไปสู่ความยากจน ทั้งนี้ จะต้องพัฒนาความสามารถของตนเอง และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ โดยไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของคนรุ่นต่อไป

▶ ดังนั้น ในภาคเกษตรกรรม เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อความยากจน เกษตรกรจำเป็นต้องประยุกต์ใช้ยุทธศาสตร์ในการดำรงชีพเพื่อให้อยู่รอด (Livelihood strategies) ยุทธศาสตร์ที่ผู้เขียนให้ความสำคัญ ได้แก่ ความหลากหลายในการเลือกปฏิบัติกิจกรรมเพื่อการดำรงชีพประเภทต่างๆ (Livelihoods diversification) ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเพาะปลูกโดยตรง (on-farm livelihood diversification) และกิจกรรมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร (Off-farm livelihood diversification)

▶ ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอเกษตรทฤษฎีใหม่ ในฐานะเป็นยุทธศาสตร์ความหลากหลายในการเลือกปฏิบัติกิจกรรม เพื่อการดำรงชีพประเภทต่างๆ ทั้งนี้เพราะเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นเกษตรทางเลือกใหม่ที่ยังยืนรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเน้นการบริหารพื้นที่เพาะปลูกและแหล่งน้ำ เพื่อให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้อย่างพอเพียงและมั่นคง โดยมีความเสี่ยงต่อความผันผวนภายนอกน้อยลง

▶ ท้ายสุด ผู้เขียนวิเคราะห์ผลของเกษตรทฤษฎีใหม่ที่มีต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

📌 เกษตรทฤษฎีใหม่ สามารถส่งเสริมความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น โดยพัฒนาฐานการผลิตให้มีความยั่งยืนมากขึ้น เพราะแนวคิดหลักของทฤษฎีใหม่เป็นการผสมผสานการเกษตรกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยอาศัยกระบวนการใช้เหตุผลในการประยุกต์ใช้ความรู้ดั้งเดิม และวัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่น ประกอบกับความสามารถของเกษตรกรเอง เพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างพอเพียง (พอประมาณ) โดยเน้นผลิตให้พอเพียงต่อการบริโภคในครัวเรือน

- ✧ นอกจากนี้ การลดการพึ่งพาจากภายนอก และเน้นการพึ่งพาตนเองจะทำให้เกษตรกรมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เกษตรกรต่อผลกระทบจากภายนอก อาทิ ความผันผวนของราคาวัตถุดิบในตลาด อันจะก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อความยากจน
- ✧ ที่สำคัญ เกษตรทฤษฎีใหม่ ก่อให้เกิดความมั่นคงในระดับชุมชน ทั้งนี้เพราะการรวมกลุ่มในรูปสหกรณ์ และนำผลผลิตในท้องถิ่นมาแปรรูปเพื่อทำการจัดจำหน่าย นอกจากจะช่วยสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรและชุมชนแล้ว ยังก่อให้เกิดการจ้างงานในชุมชน ซึ่งทำให้จำนวนแรงงานอพยพออกจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมลดน้อยลง
- ✧ ท้ายสุดแนวปฏิบัติตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่เน้นสร้างความสัมพันธ์ในระดับชุมชนให้เข้มแข็งขึ้น อันนำไปสู่การเป็น “ชุมชนเข้มแข็ง” ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ต่อไป

๑๐. สุธาภา อมรวิวัฒน์

การลงทุนด้านสาธารณูปโภคและการบริหารจัดการทรัพยากร
แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรที่พึ่งพิงระบบชลประทานขนาดเล็ก
(*Infrastructure Investment and Policy Management
of Water Resources for Small-scale Irrigated
Agriculture*)

วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก มหาวิทยาลัย Massachusetts
Institute Technology (MIT)

๒๕๔๕

๑๐.๑ บทสรุป

▶ ผู้เขียนศึกษาทางเลือกในการพัฒนาความเป็นอยู่ของ
เกษตรกรรายย่อย โดยเน้นวิธีการลงทุนเพื่อพัฒนาระบบชลประทาน
ทั้งจากทางภาครัฐและจากเกษตรกร เพราะการพัฒนาความอุดมสมบูรณ์
ของแหล่งน้ำ ย่อมส่งผลถึงการเพิ่มปริมาณผลผลิตและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
ของเกษตรกร

▶ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาดังกล่าวอาจต้องการเงิน
สนับสนุนจากรัฐบาลหรือองค์กรเอกชนอื่นๆ หากเกษตรกรรายย่อยไม่มี
เงินสะสมเพียงพอที่จะสร้างแหล่งน้ำได้เอง นอกจากนี้ เกษตรกรบางคนก็
ไม่ต้องการสูญเสียเงินสะสมที่มีจำกัดไปในการสร้างแหล่งน้ำ

▶ ดังนั้น เพื่อที่จะทำให้เงินสนับสนุนของรัฐและองค์กร
เอกชนอื่นๆ ที่มีอยู่จำกัดเช่นกันก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด การทำความเข้าใจ

เข้าใจในปฏิกิริยาตอบสนองของเกษตรกรที่มีต่อนโยบายทางเลือกต่างๆ ที่ได้กำหนดขึ้นมาจึงจำเป็นอย่างยิ่ง และด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงได้คัดค้น กลยุทธ์ขึ้นมาเพื่อสร้างความกระจ่างในประเด็นดังกล่าว

๑๐.๒ คำอธิบาย

▶ ตามวิธีการศึกษาของผู้เขียน ผู้เขียนได้แบ่งตัวอย่างออกเป็น ๒ ระดับ

- ๑) ระดับรัฐ (Government-level model) : ให้มีการกำหนดเงินสนับสนุน และนโยบายเกี่ยวกับระบบชลประทาน ทั้งระดับชุมชนและรายบุคคล เพื่อให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุด ภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณ
- ๒) ระดับเกษตรกรรายบุคคล (Farm-level model): อธิบายวิธีที่เกษตรกรจะตอบสนองต่อนโยบายทางเลือกต่างๆ ที่กำหนดจากทางภาครัฐ การศึกษาในระดับนี้ จำเป็นต้องคำนึงถึงคุณลักษณะสำคัญ ๓ ประการ ได้แก่ เชิงอุทกวิทยา เชิงเศรษฐศาสตร์ และเชิงเกษตรกรรม เพราะว่าการศึกษารูปแบบการตัดสินใจของเกษตรกรสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างค่าตัวแปรของปริมาณน้ำเพื่อการเพาะปลูก ปริมาณผลผลิต และปริมาณรายได้ และเงินออมซึ่งท้ายที่สุดจะสะท้อนถึงคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของเกษตรกร อันเนื่องมาจากสาธารณูปโภค

▶ ทั้งนี้ ผู้เขียนใช้ Deterministic nonlinear programming

algorithm เพื่อหานโยบายที่เหมาะสม ในการใช้สวัสดิการสำหรับเกษตรกร ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ภายใต้ข้อจำกัดของจำนวนเงินสนับสนุนและพยายามจำกัดความไม่เท่าเทียมกัน การอพยพของคนในชนบทสู่เมือง และการรักษาสภาวะแวดล้อม ทั้งนี้ ผู้เขียนคำนวณโดยอาศัยตัวแปร ดังนี้

- ๑) ราคาค่าน้ำ และจำนวนของพื้นที่เกษตรกรรม ที่สามารถใช้ประโยชน์จากชลประทานของรัฐ หรือ แหล่งกักเก็บน้ำจากแม่น้ำ/ลำคลองที่อยู่ใกล้เคียง
- ๒) ขนาดของสระน้ำเพื่อการเกษตร ที่รัฐบาลสามารถ ให้เงินสนับสนุนในการจัดสร้าง
- ๓) จำนวนเงินสนับสนุนสำหรับเกษตรกรแต่ละราย

► และสำหรับการหา “กระบวนการตัดสินใจของเกษตรกร”

ผู้เขียนใช้วิธี A Finite-horizon Discrete-time Stochastic Programming Algorithm ซึ่งมีตัวแปรดังต่อไปนี้

- ๑) ความเหมาะสมของการสร้างแหล่งน้ำ
- ๒) ระดับการบริโภคของครัวเรือน
- ๓) ทางเลือกในการประกอบอาชีพ (เปรียบเทียบ ระหว่างการทุ่มเทเวลาให้สำหรับการเพาะปลูกเพียง อย่างเดียว หรือ การทำงานในเมืองนอกฤดูเก็บเกี่ยว)
- ๔) ชนิดของพันธุ์พืช และเทคนิคในการชลประทาน
- ๕) ปริมาณน้ำ ที่จะซื้อจากแหล่งเก็บกักน้ำของชุมชน

▶ ผู้เขียนได้ทดลองและศึกษากลยุทธ์ตัวอย่างที่พัฒนาขึ้นมาบนพื้นที่ในเขตจังหวัดสระบุรีที่กำลังปฏิบัติ “เกษตรทฤษฎีใหม่” อันเป็นแนวปฏิบัติ ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งน้ำเพื่อให้เกิดการเพาะปลูกที่ยั่งยืน โดยพื้นที่ที่ทำการทดลองนี้ ถือเป็นพื้นที่ต้นแบบที่มีความเหมาะสม เพราะมีระบบตลาดที่ได้รับการพัฒนาเป็นอย่างดี และเกษตรกรมีเอกสิทธิ์ในพื้นที่เพาะปลูกของตัวเอง อย่างไรก็ตาม เกษตรกรที่อาศัยอยู่นอกพื้นที่ศูนย์การศึกษา ยังคงประสบปัญหาเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำ

▶ ผู้เขียนสรุปว่า เพื่อให้ได้ผลทางเศรษฐกิจเป็นที่น่าพอใจที่สุด รัฐบาลควรสร้างแหล่งน้ำให้แก่เกษตรกรบางราย โดยที่เกษตรกรไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด ในขณะที่สำหรับเกษตรกรคนอื่นๆ ควรได้รับเงินช่วยเหลือในการจัดสร้างแหล่งน้ำด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม เกษตรกรที่ได้รับเพียงเงินช่วยเหลือจากภาครัฐก็ยังคงแสวงหางานทำเพิ่มเติมในเมืองในช่วงฤดูแล้ง ดังนั้น ถึงแม้ว่าการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะสามารถก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคอย่างคุ้มค่า แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาระยะยาวเรื่องความไม่เท่าเทียมกัน

▶ ดังนั้น ถ้าหากจะสร้างความเท่าเทียมกัน รัฐบาลควรสร้างแหล่งเก็บน้ำ และขายน้ำที่กักเก็บไว้ให้แก่เกษตรกรทุกคนในราคาเดียวที่เท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม วิธีดังกล่าวก็ไม่สามารถป้องกันการหลอกลวงของคนในชนบทสู่เมืองนอกฤดูทำการเพาะปลูก

▶ เพื่อแก้ไขการอพยพสู่เมืองเพื่อหางานทำนอกฤดูทำการเพาะปลูก รัฐบาลควรจัดสร้างแหล่งน้ำขนาดใหญ่สำหรับเกษตรกรบางราย และจัดสรรน้ำในราคาที่เหมาะสมให้แก่เกษตรกรรายอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ปัญหาระยะยาวเรื่องความเท่าเทียมกันจะยังคงมีอยู่ และถึงแม้ว่าวิธีการดังกล่าว

จะก่อให้เกิดผลดีทางสังคม แต่ก็ไม่สามารถทำให้เกษตรกรใช้
สาธารณูปโภคที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าที่สุด

▶ ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหามุ่ง
เน้นการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า สามารถก่อให้เกิดผลในทางตรงกันข้าม
และในทางปฏิบัติรัฐบาลเผชิญอยู่กับการชั่งใจระหว่างผลทางเศรษฐกิจ
และเป้าหมายทางสังคม

๓.๒ สาขาอุตสาหกรรม

๑. นิพนธ์ พัวพงศกร

การพัฒนาอุตสาหกรรมไทยกับแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI

๒๕๔๒

๑.๑ บทสรุป

▶ การพัฒนาประเทศไทยตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมการเงิน จนมีการลงทุนสูงเป็นประวัติการณ์ ด้วยอัตราส่วนการลงทุนต่อผลิตภัณฑ์ประชาชาติที่สูงขึ้นมาก และความไม่เป็นธรรมในการดำเนินการ ซึ่งเกิดจากการเอารัดเอาเปรียบธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) ซึ่งมีผลิตภาพเฉลี่ยต่ำ และมีโอกาสน้อยที่จะเติบโตสู่กิจการขนาดใหญ่ ด้วยเหตุนี้จึงละเลย “การสร้างภูมิคุ้มกัน” และขณะเดียวกัน ก็มุ่งพัฒนาที่มีความเสี่ยง เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นอีกทางเลือกที่จะทำให้เกิดการพัฒนาบนพื้นฐานของประโยชน์ส่วนรวม

๑.๒ คำอธิบาย

▶ จุดประสงค์ของการวิจัย คือการพัฒนาอุตสาหกรรมของไทยภายใต้กรอบเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการศึกษาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็ก และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

▶ ผลการศึกษาพบว่า อุตสาหกรรมขนาดใหญ่มีการจ้างงานสูงและมีมูลค่าต่อหัวสูงสุด ในขณะที่อุตสาหกรรมขนาดเล็กมีค่า

ดำเนินการสูง และผลผลิตต่อหัวต่ำ การที่มีผลผลิตต่อหัวที่ต่ำนี้อาจเนื่องมาจากการขาดแคลนแรงงานและอัตราค่าจ้างที่สูงขึ้น ทำให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กไม่สามารถจ้างแรงงานที่มีฝีมือได้ดี และการขาดองค์ความรู้ที่จะยกระดับการผลิต

๑.๓ ข้อสังเกตและความเห็นผู้สรุป

▶ การพัฒนาอุตสาหกรรมไทยควรคำนึงถึงความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง กล่าวโดยสรุปคือ การพัฒนาอุตสาหกรรมของไทยในอดีตเน้นการสร้างอุตสาหกรรมขนาดใหญ่จนขาดความสมดุล และมีความเสี่ยงสูง และธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กก็ไม่ได้มีความมั่นคงเพียงพอ

▶ ความรอบคอบและสติปัญญาในการวางนโยบายส่งเสริมตลอดจนการบริการเครือข่ายธุรกิจและสังคม จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการอยู่รอดที่ยั่งยืน

▶ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันและภูมิคุ้มกันสามารถทำได้โดย

- ✧ การปฏิรูประบบการเงินและสถาบันการเงิน รวมถึงมาตรการปฏิรูปและกำกับสถาบันการเงิน
- ✧ เร่งรัดให้มีการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขัน และนโยบายเพิ่มสมรรถนะการแข่งขันของอุตสาหกรรม
- ✧ บรรษัทภิบาล (Corporate governance)
- ✧ ปฏิรูประบบส่งเสริมการลงทุน เร่งให้เกิดบรรยากาศการลงทุน เร่งพัฒนาทรัพยากรเมือง
- ✧ การสร้าง Social safety net ที่เชื่อมโยงถึงแง่มุมด้านสุขภาพและความยากจน

▶ ผู้เขียนมุ่งวิเคราะห์ โครงสร้างอุตสาหกรรมของไทยในอดีตในช่วง ๕๐ ปีที่ผ่านมา ซึ่งทำให้เห็นภาพของการพัฒนาของอุตสาหกรรม สิ่งที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจพอเพียงคือ การสร้างภูมิคุ้มกันความเสี่ยง ทั้งนี้ เพราะความเข้าใจว่าเศรษฐกิจจะมีแต่ดีขึ้น ทำให้ไม่รอบคอบและขาดการระมัดระวังเท่าที่ควรในการประยุกต์ใช้เครื่องมือบริหารความเสี่ยงอย่างมีระบบ และมีประสิทธิภาพ (Implementing risk reduction tools)

▶ เนื่องจากความหลากหลายของ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม การประยุกต์แนวคิดเรื่องทฤษฎีความพอเพียงควรมีความยืดหยุ่นพอสมควร เพื่อให้เหมาะสมกับสถานะและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างของแต่ละท้องถิ่น และแต่ละประเภทของอุตสาหกรรม

ด้านการเมือง การบริหาร และการปกครอง

๑. อนันต์ อนันตกุล

ปรัชญาการพัฒนา : ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

นิติธรรมศาสตร์และการเมือง เอกสารประกอบการสัมมนา

โครงการปราชญ์เพื่อแผ่นดิน : ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

๒๕๔๑

๑.บทสรุป

► ผู้เขียนผู้เขียนได้กล่าวถึงทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ โดยพิจารณาจากมิติทางด้านการเมืองว่า เป็นปรัชญาการพัฒนาและเป็นพันธกิจแห่งชาติ ที่ทุกฝ่ายสามารถยึดถือปฏิบัติเพื่อตอบสนองให้เป็นไปตามเป้าหมายและค่านิยมแห่งชาติ ที่สำคัญคือ จะเป็นกลไกการพัฒนาทางการเมืองของประเทศที่เข้มแข็ง เพราะยึดหลักการของประชาชน โดยประชาชนเพื่อประชาชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาบนพื้นฐาน ภูมิรัฐศาสตร์ การพัฒนาอย่างยั่งยืน การเสริมสร้างพลังประชาชน และการส่งเสริมการพัฒนาทุนทางสังคม ในการบริหารโครงการจะต้องมีหลักการบริหารจัดการที่ดี

ด้านการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑. ละม้าย ดอกแหมกลาง

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับป่าชุมชน
โคกใหญ่ อ.วาปีปทุม จ.มหาสารคาม
สถาบันราชภัฏมหาสารคาม

๑.๑ บทสรุป

▶ งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับสภาพ โดยทั่วไปของป่าชุมชนโคกใหญ่ ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากป่าชุมชน ปัจจัยที่ทำให้ป่าชุมชนโคกใหญ่เกิดความเสื่อมโทรม รวมทั้งจะมองหาวิธีที่จะทำให้ป่าชุมชนโคกใหญ่นี้ดำรงอยู่ได้ โดยจะศึกษาถึงจิตสำนึกของประชาชนที่มีต่อคุณค่าและประโยชน์ของป่าชุมชนแห่งนี้

▶ งานวิจัยดังกล่าวได้บทสรุปว่า ปัจจุบันป่าชุมชนโคกใหญ่ เสื่อมโทรมลงมากเมื่อเทียบกับสมัยก่อน ในอดีตประชาชนที่อาศัยอยู่ บริเวณรอบๆ ป่าชุมชนโคกใหญ่ได้ประโยชน์จากป่าในการหาอาหาร การได้ไม้ใช้สอยยาสมุนไพร ทำให้ประชาชนมีจิตสำนึกที่จะร่วมกันอนุรักษ์ ปั่นฟูป่า การกระตุ้นให้ชุมชนระลึกถึงผลประโยชน์ต่างๆ ระหว่างป่ากับคน ในอดีตเช่นนี้ ทำให้ชุมชนคิดฟั่นฟูป่าโคกใหญ่มากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟั่นฟูป่าชุมชนโคกใหญ่ โดยมีองค์กรต่างๆ เข้ามาช่วยรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รู้ คุณค่าและประโยชน์จากป่ามากขึ้น

๑.๒ คำอธิบาย/แนวคิด

▶ ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับป่าชุมชนโคกใหญ่ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคามนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้

แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาให้เป็น
ผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านรอบ ๆ บริเวณพื้นที่ป่าชุมชนโคกใหญ่ในตำบล ๕ แห่ง
ของ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ ต.หนองแสง ต.บ้านหวาย
ต.แคน ต. ดงใหญ่ และ ต.โคกสีทองหลาง รวม ๑๔ หมู่บ้าน โดยในการ
สำรวจนั้นจะเลือกผู้ที่มีความพร้อมในการตอบแบบสอบถาม และอาศัย
ข้อมูลจากแบบสอบถามเป็นฐานการศึกษาสภาพทั่วไปของป่าชุมชน
โคกใหญ่ด้วย

๒. คณูวัต เพ็งอัน และคณะ

การวิจัยและพัฒนาระบบการเกษตรแบบยั่งยืน เพื่อประโยชน์
ต่อการศึกษาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม : มติใหม่ของการ
เกษตรเพื่อสุขภาพและความอยู่รอด
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

๒๕๔๐

๒.๑ บทสรุป

▶ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- ✧ ศึกษาวิจัยการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน
ในพื้นที่ภาคเหนือตามพระราชดำริ เพื่อให้ นักวิจัย
แต่ละสาขาวิชาได้ตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรม
ของทรัพยากรธรรมชาติ
- ✧ ดำเนินการวิจัยให้เป็นรูปธรรมนำไปเผยแพร่เป็น
ตัวอย่างแก่ชุมชนอื่นๆ
- ✧ เป็นแหล่งผลิตอาหารคุณภาพ ปลอดภัยจากสารพิษ
- ✧ ศึกษาการผลิต การเก็บรักษา การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า
การจำหน่าย และการรักษาสิ่งแวดล้อมในอนาคต
- ✧ ดำเนินการให้เป็นแหล่งข้อมูลการบริหารจัดการและ
บัญชีฟาร์มแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป
เพื่อดำเนินโครงการให้เป็นตัวอย่างแบบเศรษฐกิจ
พอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่

๒.๒. คำอธิบาย/แนวคิด

▶ งานวิจัยดังกล่าวอาศัยแนวคิดที่คำนึงถึงพื้นที่ป่าไม้ซึ่งลดลงตั้งแต่ปี ๒๕๐๓ ถึงปี ๒๕๔๓ จาก ๑๗๐ ล้านไร่ เป็น ๘๒ ล้านไร่ อันเป็นผลมาจากการทำการเกษตรเชิงเดี่ยวทำให้ต้องใช้พื้นที่ และใช้สารเคมีมากขึ้น ทำให้ดินตายและศัตรูพืชระบาดมากขึ้น เป็นผลให้เกษตรกรทำการเกษตรขาดทุน มีหนี้สินเพิ่มขึ้น มีสุขภาพที่ไม่ดีและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม คณะผู้วิจัยจึงได้ริเริ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ และการดำเนินงานตามรอยพระยุคลบาทในพื้นที่ของมหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นสถานที่ฝึกอบรมดูงาน และถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสม ผสมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามหลักการว่า “ดินสะอาด น้ำสะอาด อากาศเหมาะสม ทำให้จุลินทรีย์และไส้เดือนดินกลับลงดิน” เพื่อให้ดินมีชีวิต ชุมชนสามารถปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์แบบครบวงจรผลิตอาหารปลอดภัยจากสารพิษได้

๓. สมिति คำเพิ่มพูน และ ประยुทธ พันธูลม

Sufficiency Economy : The Resources Management for Peaceful and Sustainable Development

มหาวิทยาลัยสยาม

๒๕๕๕

๓.๑ บทสรุป

▶ งานวิจัยดังกล่าวมุ่งศึกษาแนวทางและเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการทรัพยากรในประเทศกำลังพัฒนา เพื่อประสานการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กัน

๓.๒ คำอธิบาย/แนวคิด

▶ งานวิจัยดังกล่าว ใช้วิธีค้นหาข้อมูลประวัติศาสตร์เศรษฐกิจจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะ website ของมูลนิธิชัยพัฒนา ประกอบการหาข้อมูลอ้างอิงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทำหนังสือขออนุญาตเลขธิการของมูลนิธิชัยพัฒนา เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปเผยแพร่ในการประชุมที่ประเทศเม็กซิโก

▶ งานวิจัยดังกล่าวอาศัยแนวคิดว่ ปัญหาเศรษฐกิจต่างๆ เกิดขึ้นจากความไม่สมดุลในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จึงได้มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ลดความต้องการใช้ทรัพยากรให้อยู่ในระดับที่พอดีกับความจำเป็น บนพื้นฐานการพัฒนาใน ๓ ระดับ คือ

- การพัฒนาระดับที่ ๑ เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจระดับครอบครัวเชื่อมโยงพื้นฐานวิถีชีวิตของครอบครัวซึ่งผูกพันกับศาสนา
- การพัฒนาระดับที่ ๒ เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจระดับหมู่บ้านและประเทศ ให้สามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการทรัพยากรของชุมชนได้อย่างเหมาะสมในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว จนถึงระดับประเทศ
- การพัฒนาระดับที่ ๓ เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจระดับนานาชาติ เมื่อมีการพัฒนาระดับประเทศแล้ว จะส่งผลให้ลดความต้องการทรัพยากรของทั้งโลกในระดับที่เหมาะสมได้

ด้านวิถีชีวิต

๖.๑ ด้านจริยธรรมการดำเนินชีวิต

๑. กังสกาล อยู่เย็น

พลวัตรชุมชนบ้านเป็ดใน
ภายใต้แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง
วิทยานิพนธ์ พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต
คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๒๕๔๔

๑.๑ บทสรุป

▶ การพัฒนาบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงการพัฒนาชุมชนในลักษณะที่ใช้ “คน” เป็นเป้าหมาย เน้น “การพัฒนาแบบองค์รวม” หรือ “การพัฒนาอย่างบูรณาการ” ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง ฯลฯ โดยใช้ “พลังทางสังคม” เป็นตัวขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา ในรูปของกลุ่มเครือข่ายหรือประชาสังคม กล่าวคือ ผนึกกำลังของทุกฝ่ายในลักษณะ “พหุภาคี” ซึ่งประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

๑.๒ คำอธิบาย/แนวคิด

▶ คำว่า ความพอเพียงนี้ ไม่ได้หมายความว่าถึงการประหยัด แต่หมายถึงความพอเหมาะพอดี ไม่มากไม่น้อย พออยู่พอกิน สามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามอัตภาพและมีความเหมาะสม ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบความพอเพียงไว้ ๒ ประการ คือ ความพอเพียงเพื่อการดำรงชีพ และความพอเพียงเพื่อการปฏิสัมพันธ์ที่ดีในสังคม

▶ ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาด้านเศรษฐกิจของชุมชนบ้านเป็ดโน เริ่มจากระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมที่ผลิตเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน ต่อมา มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและรูปแบบ การผลิตเพื่อขาย โดยการปลูกพืชเศรษฐกิจและการสัมปทานป่าไม้ ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

▶ ต่อมาสมาชิกส่วนหนึ่งได้พยายามปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตและรูปแบบการผลิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้รูปแบบการผลิตแบบเกษตรทางเลือกเข้ามาปฏิบัติการบริหารจัดการที่มีความเรียบง่าย คำนึงถึงสุขภาพและสิ่งแวดล้อม มีการพัฒนาขีดความสามารถในการเรียนรู้อย่างเท่าทัน มีความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก ใช้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน ให้เกิดการแบ่งสรรปันส่วนปัจจัยการผลิต ให้แก่ ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน และชุมชน

▶ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเป็ดโน คือ ผู้นำกลุ่ม และองค์กรกระบวนการเรียนรู้ ค่านิยม การดำเนินชีวิตด้านสังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติ และการดำเนินชีวิตเศรษฐกิจและภาวะหนี้สิน

๒. สัมถิต พรหมจู้ย และคณะ

ความพอเพียงกับการอยู่รอดของสังคมชนบทไทย : กรณี
หมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Self-sufficiency for
Survival of Thai Rural Society : The Case Study of
Villages in the Northeast)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

๒.๑ บทสรุป

▶ งานวิจัยดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีเพื่อการดำรงชีพของครอบครัวและชุมชนในสังคมไทย ตลอดจนศึกษา/สังเคราะห์การดำเนินชีวิต เพื่อให้เกิดความพอเพียงในระดับครอบครัวและชุมชน โดยพิจารณาจากมาตรฐานคุณภาพชีวิตของครอบครัวและชุมชนในสังคมชนบทไทยที่สามารถอยู่รอดได้

๒.๒ คำอธิบาย

▶ งานวิจัยดังกล่าวใช้วิธีวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สภาพแวดล้อมรวมทั้งเทคโนโลยีของครอบครัว และชุมชนในชนบท

▶ วิเคราะห์ความต้องการที่พอเพียงตามการรับรู้ของครอบครัว/ชุมชนและสภาพเชิงประจักษ์ วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับความพอเพียง สังเคราะห์แนวทางการดำเนินการเพื่อให้เกิดความพอเพียง ศึกษามาตรฐานคุณภาพชีวิตที่ควรจะเป็น ในระดับครอบครัวและชุมชนชนบทที่สามารถอยู่รอดได้ในสังคม

▶ งานวิจัยดังกล่าวศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ และแหล่งทุติยภูมิ อาทิ เอกสารงานวิจัยต่างๆ รวมทั้งสรุปผลการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของครอบครัวและชุมชนในชนบทไทย

๖.๒ ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี

๑. นิธิ เอียวศรีวงศ์

มิติทางวัฒนธรรมในยุคเศรษฐกิจพอเพียง ความหมาย
และความสำคัญ
ศิลปวัฒนธรรม
๒๕๔๔

๑.๑ บทสรุป

(๑) เศรษฐกิจพอเพียง ในความหมายของผู้เขียน

▶ เศรษฐกิจพอเพียงคือ วัฒนธรรม ไม่ใช่เทคนิคการเพาะปลูก แต่เป็นศีลธรรมความไม่ละโมภและการประหยัด

▶ เศรษฐกิจพอเพียง เปิดโอกาสให้ทุกคนพออยู่ได้ แตกต่างจากการคิดในด้านเทคนิค ถ้าคิดแต่ด้านเทคนิคก็จะย้ำเฉพาะคนทำให้เกิดการเอาตัวรอด ซึ่งไม่ตรงกับอุดมการณ์ของเศรษฐกิจพอเพียง การคิดทางเทคนิคทำให้คนไม่เชื่อมโยงกัน ไม่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ระหว่างกัน ตัวใครตัวมัน อันจะเป็นโทษแก่ธรรมชาติด้วยเพราะความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของสมาชิกในชุมชนที่มีให้แก่เพื่อนบ้านและชาตินั้น ถือเป็นสองด้านของเหรียญเดียวกัน แนวคิดนี้สอดคล้องกับอุดมการณ์ของชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่จะคำนึงถึงการพึ่งพาอาศัยกันพร้อม ๆ กับรักษาความสมบูรณ์ของธรรมชาติไปด้วย

▶ **โลกทัศน์ของเศรษฐกิจพอเพียง** สอดคล้องกับ
อุดมการณ์ คือ มนุษย์แต่ละคนไม่ได้เป็นศูนย์กลาง แต่ละคนอยู่ได้ด้วย
การพึ่งพากันอาศัยกันและพึ่งพาธรรมชาติ โลกทัศน์ของเศรษฐกิจ
พอเพียงจะไม่ให้ความสำคัญกับเงินโดยถือว่า เงินเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่
ช่วยให้ความมั่นคง แต่เงินอย่างเดียวไม่พอ ต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน
สิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์สามารถพึ่งพาตัวเองได้ในเรื่องปัจจัยยังชีพพื้นฐาน

▶ **ความสัมพันธ์ทางสังคมของเศรษฐกิจพอเพียง** คือ
ความสัมพันธ์ของชุมชนเดิม หมายถึง สมาชิกสามารถติดต่อสัมพันธ์กัน
ได้โดยตรง ซึ่งผ่านระบบเครือญาติ มีพิธีกรรมที่มีรากฐานทางวัฒนธรรม
รองรับ มีค่านิยมที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความไว้วางใจกันเคารพเชื่อฟัง
สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งค่านิยมเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

▶ **เศรษฐกิจพอเพียงเป็นวัฒนธรรมทวนกระแส**
ฉะนั้นการผลักดันเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดผลต้องคิดถึงระดับประเทศ
และระดับโลก เพราะโลกถูกครอบงำด้วยวัฒนธรรมที่ตรงกันข้ามกับ
วัฒนธรรมเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม

▶ **เป้าหมายหลักของเศรษฐกิจพอเพียง** คือความ
มั่นคงในปัจจัย ๔ ความยั่งยืนของระบบนิเวศ และวิถีชีวิต

▶ **ประเด็นที่ควรศึกษาต่อ**

📌 **เศรษฐกิจพอเพียงจะสัมฤทธิ์ผลได้ด้วยความ
ร่วมมือร่วมใจกันของบุคคล ชุมชน และรัฐ** บนพื้นฐานของการมี
เทคโนโลยีที่เหมาะสมทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และรัฐ มีระบบความ
สัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างกัน มีโลกทัศน์ที่เอื้อต่อเศรษฐกิจพอเพียง
สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นและธรรมชาติได้อย่างเกื้อกูล และรักษาสาน
การผลิต คือ ทรัพยากร ความรู้ การจัดการ และการเรียนรู้ในชุมชนไว้ได้

📌 เศรษฐกิจพอเพียงสัมพันธ์กับการพัฒนาบุคลากรในชุมชน จะเตรียมบุคคลอย่างไร บุคคลควรมีสถานะทางการเมือง เศรษฐกิจอย่างไร สัมพันธ์กับทรัพยากรอย่างไร ระหว่างบุคคลและชุมชน ต้องมีกฎหมายอย่างไร รัฐควรทำอย่างไร และไม่ควรทำอย่างไร จะปกป้องบุคคลและชุมชนอย่างไร

📌 เศรษฐกิจพอเพียงสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม แต่ปัญหาก็คือ เศรษฐกิจพอเพียงจะสามารถนำไปใช้จัดการสิ่งแวดล้อมที่เลวร้ายอย่างประเทศไทยได้หรือไม่ และจะสนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียงโดยไม่สนใจด้านสิ่งแวดล้อมจะได้หรือไม่

📌 สำนึกถึงความเสมอภาคเท่าเทียม มีความสำคัญในเศรษฐกิจพอเพียง แต่ท่ามกลางการกระจายรายได้ที่เลวร้ายที่เกิดขึ้นในประเทศไทยขณะนี้ จะเป็นอุปสรรคต่อการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนหรือไม่ รวมทั้งจะชี้แจงให้คนส่วนใหญ่ได้เข้าใจถึงความสำคัญ และผลดีของการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างไร หากยังมีคนส่วนน้อยใช้ชีวิตฟุ่มเฟือยและใช้วัตถุที่มีราคาแพง

📌 วัฒนธรรมเศรษฐกิจพอเพียงเปิดให้มีความเปลี่ยนแปลงและพลวัตรหรือไม่ และควรทำอย่างไร

📌 ในขณะที่ประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจผลักดันให้มีการเปิดเสรีในทุกด้านภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้รัฐไม่มีอำนาจจะปกป้องการผลิตในระบบเศรษฐกิจของตนได้เลย ชุมชนจะป้องกันตนเองอย่างไร และจะส่งเสริมให้วัฒนธรรมเศรษฐกิจพอเพียงเกิดขึ้นนอกชุมชนหรือในชุมชนที่ไม่ใช่ชุมชนดั้งเดิมได้อย่างไร

๖.๓ ด้านภูมิปัญญา

บรรณานุกรม

- กังสดาล อยู่เย็น “พลวัตรชุมชนบ้านเป็ดในภายใต้แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์”, ๒๕๔๔
- ขจรฤทธิ์ แก้วไตรรัตน์ “การศึกษาทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการทำสวนยาง ในอำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์” สถาบันราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๔
- ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข “ปรัชญาและแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง” ในเอกสาร ประกอบหลักสูตรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, ๒๕๔๕
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยาและ กอบศักดิ์ ภูตระกูล “การพัฒนาอย่างยั่งยืน ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”, ๒๕๔๕
- ฉลองภพ สุลักษณ์กาญจน์ “เศรษฐกิจพอเพียงกับวิกฤตเศรษฐกิจ” ใน ร่างเบื้องต้นเอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRi ประจำปี ๒๕๔๒, ๒๕๔๒
- ชนิกา เจริญวงศ์ “บทความสำรวจความคิดเห็นความเข้าใจการปฏิบัติตามแนว ทฤษฎีใหม่” ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการของ สถาบันวิจัย พัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, มกราคม, ๒๕๔๒
- ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์ “ข้อคิดเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจการเงินของ ประเทศ” เอกสารภายใน, ๒๕๓๐
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช “ทฤษฎีใหม่: มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด” ใน เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการปราชญ์เพื่อแผ่นดิน : ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน จ.นนทบุรี ในวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๑, สถาบันนโยบายการศึกษา, ๒๕๔๑
- ณัฐพงศ์ ทองภักดี และคณะ “การปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้านการค้า ระหว่างประเทศ” ใน เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRi ประจำปี ๒๕๔๒, ๒๕๔๒
- ดนุวัต เพ็งอ้น และคณะ “การวิจัยและพัฒนาระบบการเกษตรแบบยั่งยืนเพื่อ ประโยชน์ต่อการศึกษาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม : มติใหม่ของการเกษตร เพื่อสุขภาพและความอยู่รอด” มหาวิทยาลัยแม่โจ้, มกราคม ๒๕๔๐

เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ “บรรษัทภิบาลกับเศรษฐกิจพอเพียง” ในเอกสาร
ประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI ประจำปี ๒๕๔๒, ๒๕๔๒

ทรงชัย ดิยानนท์ “การศึกษาทัศนคติของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทาง
รายได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง” วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์
มหาบัณฑิตการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒

นิธิ เอียวศรีวงศ์ “มิติทางวัฒนธรรมในยุคเศรษฐกิจพอเพียง ความหมายและ
ความสำคัญ” ศิลปวัฒนธรรม, ๒๕๔๔

นิพนธ์ พัวพงศกร “การพัฒนาอุตสาหกรรมไทยกับแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจ
พอเพียง” ในเอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI ประจำปี
๒๕๔๒, ๒๕๔๒

ปกรณ์ วิชยานนท์ และยศ วัชรคุปต์ “ภูมิคุ้มกันต่อความผันผวนของเงินทุน
จากต่างประเทศ” ในเอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI ประจำปี
๒๕๔๒, ๒๕๔๒

ประยงค์ เนตยารักษ์ และคณะ “การประยุกต์ใช้ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราช
ดำริ” คณะเศรษฐศาสตร์และสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประเวศ วะสี เศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางประชาสังคม : แนวพลิกฟื้น
เศรษฐกิจสังคม กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๒

ปรีชา พรหมมา “การวิเคราะห์รายได้ของเกษตรกร จากการดำเนินกิจกรรมทาง
เศรษฐกิจแบบพอเพียงในจังหวัดเพชรบูรณ์” วิทยานิพนธ์ระดับ
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓

ปริญญ์ พิบูลสราวุธ “ความเปราะบางทางเศรษฐกิจและสังคม : ประสบการณ์
จากประเทศไทย (Socioeconomic Vulnerability : Experience from
Thailand)”, ๒๕๔๔

แผนกพัฒนาและบริการ “โครงการเกษตรธรรมชาติ บ้านดอนเปา ต.ดอนเปา
อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่” สถาบันวิจัยและพัฒนา, ๒๕๓๙-๒๕๔๑

ฝ่ายข้อมูลและติดตามประเมินผล สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์ รายงานการ
ประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง จังหวัด
นครสวรรค์ พ.ศ. ๒๕๔๒-๒๕๔๓, ๒๕๔๓

พรพิมล รัตนवार และ ราเชนทร์ คชนิล “การประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในเขตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา” สาขาการเงินการธนาคาร คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

พัชรี ลาสุด “ทัศนคติของนักศึกษาสถาบันราชภัฏมหาสารคามเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนต่อการพัฒนาท้องถิ่น” สถาบันราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๓

พิษณุ อุดตมะเวทินและคณะ “โครงการส่งเสริมการเพาะและเลี้ยงปลาเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจและทุพโภชนาการในประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๕

มนูญ สอนเกิด และสุทธิรักษ์ หงสะมัด “สรุปผลงานวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคความยากจนระดับครัวเรือน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง” ในหนังสือรวมบทความการเสวนาสหสาขาสหวิชาการระหว่างสถาบันแห่งชาติ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๔, ๒๕๔๔

มานะ ถนอมภูวนาท และคณะ “ผลการดำเนินการ ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรที่ดำเนินงานภายใต้โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ในจังหวัดลพบุรี” สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๓

ละมัย ดอกแหมกลาง “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับป่าชุมชนโคกใหญ่ อ. วาปีปทุม จ. มหาสารคาม” สถาบันราชภัฏมหาสารคาม

วันเพ็ญ วอกลาง และป้อมเพชร ธารภรณกุล “การติดตามประเมินผลโครงการเงินกู้เพื่อปรับโครงสร้างทางสังคมจากธนาคารพัฒนาเอเชีย งวดที่ ๑ : โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ”, ๒๕๔๓

วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์ “กระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวด้านเศรษฐกิจ เพื่อการพึ่งพาตนเองกรณีศึกษากลุ่มแปรรูปข้าว อ. โพนทราย จ. ร้อยเอ็ด” มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วิโรจน์ ณ ระนอง “ความเสี่ยงและภูมิคุ้มกันในภาคเกษตรกรรมของไทย” ในเอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI ประจำปี ๒๕๔๒, ๒๕๔๒

ศิริวัฒน์ สุนทรโกษา “การศึกษาผลกระทบการตั้งหมู่บ้านวนเกษตร ในเขตรอยต่อเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอุ้มทองไฟ เขาขาด อ.วังน้ำเย็น จ.สระแก้ว” สถาบันราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๔

ศิษย์วัช มั่นเศรษฐวิทย์ “การพัฒนามูลค่าเพิ่มผลผลิตทางการตลาดของ
โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้
โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น” คณะวิทยาการจัดการสาขาการตลาด
สถาบันราชภัฏยะลา

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
แห่งชาติ “โครงการวิจัยเศรษฐกิจท้องถิ่น ๒๐๐ อำเภอ”, ๒๕๔๕-๒๕๔๖
สมคิด พรหมจ้อย และคณะ “ความพอเพียงกับการอยู่รอดของสังคมชนบทไทย
: กรณีหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Self-Sufficiency for
Survival of Thai Rural Society: The Case Study of Villages in
the Northeast)” มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สมชัย จิตสุชน “พฤติกรรมที่ไม่พอเพียงกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ”
ในเอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI ประจำปี ๒๕๔๒, ๒๕๔๒
สมิทธิ คำเพิ่มพูล และประยุทธ์ พันธุลภ “Sufficiency Economy: The
Resources Management for Peaceful and Sustainable
Development” มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๔๔

สายนโยบายการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย “การกำหนดนโยบายการเงิน”
ในเอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI ประจำปี ๒๕๔๒, ๒๕๔๒
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ “การพัฒนา
วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทย ตามปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง” ในเอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI ประจำปี
๒๕๔๒, ๒๕๔๒

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ “แนวคิดการ
ประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงด้วยโครงสร้างการผลิตที่เหมาะสม”
ในเอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI ประจำปี ๒๕๔๒, ๒๕๔๒
สำนักงานนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย สรุปผลการ
ดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิม
พระเกียรติในรอบ ๒ ปี (๒๕๔๑-๒๕๔๒) กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๒

สุทธภา อมรวิวัฒน์ “การลงทุนด้านสาธารณูปโภคและการบริหารจัดการ
ทรัพยากรแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรที่พึ่งพิงระบบการชลประทานขนาดเล็ก
(Infrastructure Investment and Policy Management of Water
resources for Small-scale Irrigated Agriculture)” วิทยานิพนธ์
ระดับปริญญาเอก มหาวิทยาลัย Massachusetts Institute Technology
(MIT), ๒๕๔๕

สุนันทา โชติเสถียร “การวิจัยเศรษฐกิจชุมชนการเกษตร พึ่งตนเองด้วยภูมิปัญญา
ชาวบ้านชุมชนคลองผู้ใหญ่ปลื้ม (ชุมชนเกษตรรุ่งเรืองทรัพย์)” สถาบัน
ราชภัฏ, ๒๕๔๕

สุเมธ ตันติเวชกุล “การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนว
พระราชดำริ” มติชนรายสัปดาห์ ฉบับที่ ๖ (๕ ธันวาคม ๒๕๔๑)
กรุงเทพ: มติชน, ๒๕๔๑

สุเมธ ตันติเวชกุล “เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ” บรรยายพิเศษ,
๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๒

เสน่ห์ จามริก “เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน” ไทยโพสต์ ฉบับที่ ๒๑๔-๒๑๕
เสรี สิลาลัย “เศรษฐกิจชุมชนกับเศรษฐกิจแห่งชาติ” ใน รายงานเบื้องต้น
เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านไทย โครงการวิจัยเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านไทย
และโครงการพลวัตทางเศรษฐกิจชุมชน ๓ ลุ่มน้ำ ภายใต้การ
สนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ปี ๒๕๔๔, ๒๕๔๔

ไสว บุญมา เศรษฐกิจพอเพียง : ภูมิปัญญาชาติไทย กรุงเทพ : พี.เอ.ลีฟวิ่ง, ๒๕๔๓
หะสัน หมัดหมาน และคณะ “การพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงในจังหวัดชายแดน
ภาคใต้” วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๖

อดิสร อิศรางกูร ณ อยุธยา “ทฤษฎีใหม่ : มุมมองทางเศรษฐศาสตร์”
ใน เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI ประจำปี ๒๕๔๒, ๒๕๔๒
อนันต์ อนันตกุล “ปรัชญาการพัฒนา : ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ มิติ
ธรรมศาสตร์และการเมือง” ใน เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการ
ปราชญ์เพื่อแผ่นดิน : ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ, สถาบัน
พัฒนาข้าราชการพลเรือน บรรยายพิเศษ, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๑

- อภิชัย พันธเสน “เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับการวิเคราะห์ตามความหมายของนักเศรษฐศาสตร์” ใน เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI ประจำปี ๒๕๔๒, ๒๕๔๒
- อภิชัย พันธเสน “เศรษฐกิจพอเพียงในฐานะรูปแบบที่พึงปรารถนาของระบบสวัสดิการสังคมไทย” ใน หนังสือรวมบทความการเสวนาสหสาขาสหวิชาการระหว่างสถาบันแห่งชาติ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๔, ๒๕๔๔
- อรสุดา เจริญรัต “เศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย” ใน หนังสือรวมบทความการเสวนาสหสาขาสหวิชาการระหว่างสถาบันแห่งชาติ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๔, ๒๕๔๔
- อลิศา เชยประเสริฐ และ พรทิพย์ รังสฤษฎ์วุฒิกุล “การศึกษาชุมชนพึ่งตนเองกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแบบยั่งยืน ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดลำปาง” มหาวิทยาลัยโยนก
- อัญญา สุวรรณศรีนนท์ “ทฤษฎีใหม่ : แนวทางสู่การดำเนินชีวิตบนพื้นฐานทางเกษตรกรรมในภาคชนบทอย่างยั่งยืน (The New Theory: A Path to Sustainable Agriculturally Based Rural Livelihoods in Thailand)” วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทมหาวิทยาลัย London School of Economics, ๒๕๔๔
- อำพล เสนาณรงค์ “ทิศทางการพัฒนาชนบทตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง” ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการของสถาบันวิจัยพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, มกราคม, ๒๕๔๒

รายชื่อคณะทำงาน

กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่ปรึกษา

ดร. จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา
นายสรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม
นายจักรมณต์ ผาสุกวณิช

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
มูลนิธิพัฒนาไท
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผู้ประสานงาน

ดร. วิฑิต รัชชดาตะนันท์

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ประธานคณะทำงาน

ดร. ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์

กระทรวงการคลัง

คณะทำงาน

ดร. ปรียานุช พิบูลสรารุณ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ดร. พุมใจ นาคสกุล

ธนาคารแห่งประเทศไทย

ดร. กอบศักดิ์ ภูตระกูล

ธนาคารแห่งประเทศไทย

ดร. วิชัย ตรงค์พันธ์

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นายทองใหญ่ อัยยะวรากุล

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นางสาวอาทิสุดา ณ นคร

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นางสาวนารีตา สุประดิษฐ์ ณ อยุธยา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นางสาวอัญญา สุวรรณศรีนนท์

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นายรับพร มิมะพันธุ์

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

นายदनัยกิติ สุขสว่าง

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

กลุ่มพัฒนาการรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๔๖๒ ถนนกรุงเกษม แขวงโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๒ ๔๒๗๒ โทรสาร ๐ ๒๒๔๑ ๖๑๒๗